תלמוד בבלי · ראשונים · רש״י · סדר קדשים

רש"י על כריתות

רש״י

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש"י על כריתות

רש״י

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשי-על-כריתות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 7
דף ג. 9
דף ג: 11
דף ד. 14
דף ד: 15
דף ה. 18
דף ה: 20
דף ו. 21
דף ו: 24
דף ז. 26
דף ז: 27
דף ח. 30
דף ח: 32
דף ט. 33
דף ט: 34
דף י. 36
דף י: 39
דף יא. 41
דף יא: 42
דף יב. 43
דף יב: 44
דף יג. 46
דף יג: 47
דף יד. 48
דף יד: 50
דף טו. 51
דף טו: 53
דף טז. 54
דף טז: 56
דף יז. 58
דף יז: 59
דף יח. 61
דף יח: 62
דף יט. 63
דף יט: 65
דף כ. 66
דף כ: 68
דף כא. 68
דף כא: 70
דף כב. 71
דף כב: 72
דף כג. 74
דף כג: 75
דף כד. 77
דף כד: 78
דף כה. 80
דף כה: 81
דף כו. 82
דף כו: 84
דף כז. 86
דף כז: 88
דף כח. 89
דף כח: 91

דף ב.

מתני' - **כל** הנך כריתות במזיד בלא התראה אבל אי איכא התראה יש מהן בחנק ויש מהן בסקילה ויש מהן במלקות ובשוגג בחטאת. והאי דנקט ואיירי למיתני ברישא עריות דאם ודאשת אב כו' והדר פסיק ותני ביני וביני הבא על הזכור ועל הבהמה והמביאה את הבהמה עליה והדר מתחיל למיתני אשה ובתה ולא קתני כולהו בהדי הדדי בקמייתא משום דקים לן בסנהדרין (דף נג.) דכל הני דנקט ברישא אם ואשת אב וכלה והבא על הזכור ועל הבהמה דינייהו בסקילה ולהכי תננהו ברישא משום דחמורות משאר מיתות ב"ד (ולהכי תננהו ברישא):

אשה ובתה - ובת בתה ובת בנה בכלל (ובן) [וכן] בתו ובת בתו ובת בנו חמותו ואם חמותו ואם חמיו בכלל זה:

מגדף - איכא למאן דאמר (סנהדרין דף נו) מברך את השם ואיכא למ"ד מזמר ומשורר לעבודת כוכבים:

כרת דנותר מפרש לקמן (דף ה.) בהאי פירקא ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ונכרתה ומוקמינן ליה לקמן בנותר:

וכרת דפיגול נמי מפרש לקמן בפירקא (שם) דילף עון עון מנותר דבפיגול כתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתיב בנותר ואוכליו עונו ישא מה התם כרת בנותר דכתיב ביה עון אף בפגול דכתיב ביה עונה תשא כרת:

שוחט קדשים בחוץ בכרת אפי' לא העלן דכתיב (ויקרא י"ז:ד') ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרתה ומעלה נמי בכרת דכתיב (שם) אשר יעלה עולה או זבח ואל פתח אהל מועד לא יביאנו וגו' ואם שגג ושחט והעלה בשוגג חייב שתי חטאות:

ופסח ומילה מצות עשה - ובכרת. פסח בכרת דכתיב (במדבר ט) והאיש אשר הוא טהור וגו'. מילה בכרת דכתיב (בראשית יז) וערל זכר אשר לא ימול וגו' ונכרתה. והני פסח ומילה מצות עשה [ואין קרבן על שגגתן] אבל אינך כולהו מצות לא תעשה נינהו וחייבים בקרבן דאין קרבן אלא על לאו כדמפרש לקמן וכגון לאוי דעריות דמפורשין הן. ובמגדף מצינו לאו (שמות כב) אלהים לא תקלל וכרת נמי דכתיב (במדבר טו) והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' את ה' הוא מגדף ונכרתה. ובכל הני עריות דלעיל כתיב כרת דכולל להו בסיפא ונכרתו הנפשות העושות ולאו נמי כתיב בהו בעריות כולהו (ויקרא יח) ערות אמך לא תגלה ובכולהו נמי לא תגלה כתיב. ובנדה נמי לאו (שם) ואל אשה

בנדת טומאתה לא תקרב וכרת דנדה כולל עם אחריני דלבתר עריות כולהו כתיב ונכרתו הנפשות העושות. והאי דלא כתיב כרת לא באשת אחי אמו ולא באם אם חמותו דשניות הן מדברי סופרים דלא כתיבי באורייתא. והעובד עבודת כוכבים נמי לאו וכרת לאו דכתיב (שמות לד) לא תשתחוה לאל אחר וכרת דכתיב (במדבר טו) כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת ובעבודת כוכבים מיירי דבזה דבר ה' כדאמר מר בסנהדרין (דף צט.) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום ולא יהיה לך בעבודת כוכבים מדבר. לאו דמולך (ויקרא יח) ומזרעך לא תתן להעביר למולך א"נ לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש כרת נמי אית בהו דכתיב (ויקרא כ) ואל בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל וגו' אשר יתן מזרעו למולך מות יומת וכתיב בתריה ושמתי אני את פני באיש ההוא והכרתי אותו וגו'. ובעל אוב נמי אית ביה אזהרה דכתיב (שם יט) אל תפנו אל האובות וגו' וכרת נמי דכתיב (שם כ) והנפש אשר תפנה אל האובות ונכרתה ובגמרא מפרש מאי טעמא לא תני הכא ידעוני. והמחלל את השבת אזהרה אית ביה דכתיב (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה וכרת נמי דכתיב (שם לא) כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה וגו'. וטמא שאכל את הקדש בלאו ולא יאכל עד אשר יטהר ובכרת דכתיב (ויקרא כב) אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב וגו' וטומאתו עליו ונכרתה. הבא אל המקדש טמא לאו דכתיב (שם יב) ואל המקדש לא תבא ולא יטמאו את מחניהם כרת כי את משכן ה' טמא ונכרתה. אוכל חלב ודם בלאו דכתיב (ויקרא ג) כל חלב וכל דם לא תאכלו כרת בחלב (שם ז) כי כל אוכל חלב ונכרתה כרת בדם (שם יז) כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא וגו' כל אוכליו יכרת. אזהרה דנותר (שמות כט) ושרפת את הנותר באש לא יאכל כרת כדאמרן ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ונכרתה. אזהרה בפגול נפקא לן מהאי קרא ואם יותר מבשר זבח שלמיו לא יאכל כי קדש הם כדגמרינן בפסחים בפ"ב (דף כד.) לא יאכל כי קדש הם כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו וכרת כדאמרן יליף עון עון מנותר. שוחט בחוץ מפרש בהאי פירקא (דף ג:) בלאו למאן דגמיר בגזירה שוה הבאה [הבאה דכתיב] בהעלאה ואל פתח אהל מועד לא יביאנו ונאמר כאן בשחיטה הבאה ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' מה להלן לא ענש אא"כ הזהיר אף כאן נמי לא ענש אא"כ הזהיר ולמאן דמייתי לה בהיקשא אמר קרא שם תעלה עולותיך ושם תעשה מה העלאה לא ענש אא"כ הזהיר אף שחיטה נמי. מעלה בחוץ בלאו השמר לך פן תעלה וגו' (דברים יב) וכל מקום שנאמר פן ואל אינו אלא לא תעשה וכרת כדאמרן לעיל אשר יעלה עולה או זבח וגו' ונכרתה. אוכל חמץ בלאו כל מחמצת לא תאכלו (שמות יב) כרת כל אוכל חמץ ונכרתה (שם). והאוכל ביוה"כ

בלאו מפרש ביומא (דף פא.) כל הנפש אשר לא תעונה וגמר עינוי עינוי מהתם על דבר אשר עינה את אשת רעהו (דברים כב) מה התם לא ענש אא"כ הזהיר ה"נ לא ענש אא"כ הזהיר וכרת נמי אית ביה באוכל דכתיב ביה ונכרתה באוכל ביוה"כ (ויקרא כג) כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה והאי לא תעונה בעינוי אכילה קמיירי דגמר (יומא עד:) עינוי עינוי מהתם דכתיב (דברים ח) ויענך וירעיבך מה להלן עינוי רעבון אף כאן עינוי רעבון. העושה מלאכה ביוה"כ אית ביה אזהרה וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה (ויקרא כג) כרת דכתיב (שם) והאבדתי וזהו כרת. והמפטם את השמן לאו ובמתכנתו לא תעשו כמוהו כרת אשר ירקח כמוהו ונכרתה וגו' (שמות ל). והמפטם את הקטרת לצרכו להריח. מפטם את השמן [כעין שעשה משה במדבר דכתיב] ואתה קח לך בשמים ראש (שם). מפטם את הקטרת [מערב י"א סממני הקטרת כמו דכתיב] קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה. הסך שמן המשחה נמי לאו על בשר אדם לא ייסך (שם) כרת אשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו (שם) מאותו שעשה משה לשמן המשחה. מפטם את הקטרת אזהרה במתכנתה לא תעשו לכם (שם) כרת אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת (שם) אבל המריח בקטרת של בית המקדש לא אזהרה ולא כרת דריח אין בו משום מעילה ולא דמי לסך שמן המשחה דהתם אית ביה מעשה מש"ה אית ביה לאו וכרת:

פסח ומילה מצות עשה - פסח דכתיב (דברים ט"ז:ב') וזבחת פסח ומילה (ויקרא י"ב:ג') וביום השמיני ימול וגו' וכרת בהו כדאמרן. ובהני אית בהו חייבי מיתות ב"ד כגון העובד עבודת כוכבים והמחלל את השבת ואפ"ה חייבי כריתות הן במזיד בלא התראה ואי אתרו בהן יש מהן בחנק ויש מהן בסקילה כדאמרן בריש ואי לא אתרו בהו מידי מיתת ב"ד יצאו מידי כרת לא יצאו וכרת הוא שמת בלא בנים:

על שגגתו חטאת - דמפיק ליה מעבודת כוכבים דכתיב בה (במדבר ט"ו:כ"ב) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו' ואמר מר (הוריות דף ח.) שקולה עבודת כוכבים כנגד כל התורה דהא כתיב בה מצות וכתיב בה קרבן (במדבר ט"ו:כ"ז) והקריבה עז בת שנתה וגמרינן מה עבודת כוכבים שחייבין על זדונה כרת חייבין על שגגתה חטאת אף כל שחייבין על זדונו כרת חייבין על שגגתו חטאת כגון הני כריתות. שוגג דעריות כסבור שהיא אשתו והבא על הזכר ועל הבהמה בשוגג כסבור לבא על אשתו שלא כדרכה ובא על הזכר או על הבהמה ואחר כך נודע לו דזכר הוא או בהמה היא מביא חטאת:

ועל לא הודע שלהן אשם תלוי - דלא אתיידע אי בא על אשתו שלא כדרכה או זכר או בהמה והוא הדין לאחריתי. והאשה המביאה בהמה עליה נמי דסבורה להביא אדם והביאה בהמה. ונדה דסבור טהורה היא. מגדף כסבור מברך הוא שם בן שתי אותיות

וברך שם בן ד' אותיות דאינו חייב אלא על שם של ד' אותיות כדאמרינן בפ"ד מיתות (סנהדרין נו.). עבודת כוכבים כסבור זבוח וקיטור אסרה תורה ולא השתחואה וניסוך דד' אלה עבודות הן. מולך כסבור להעביר אדם אחר והעביר את בנו. בעל אוב נתכוין לכשוף אחר. שבת כסבור חול הוא. קדש כסבור בשר חולין הוא. מקדש כסבור בית אחר הוא. חלב כסבור שומן. ודם כסבור טחול ל"א דם כסבור שדם חגבים או דם דגים הוא לשון מורי. נותר ופגול כסבור כשר הוא. שוחט בחוץ כסבור בהמת חולין היא. מעלה לאחר איסור הבמות הקריב בבמה וכסבור במות אלו של צבור מותרות ומוקים לקרא בבמת יחיד. פסח ויום כפור כסבור ימות החול הן. שמן וקטרת נתכוין לסממנין אחרים ונמצאו שהן הסממנין הכתובין. אבל אומר מותר לגמרי דעוקר כל הגוף לאו שוגג הוא אלא אנוס הוא ופטור:

לא הודע - אשתו ואחותו במטה וכסבור לבוא על אשתו ולא ידע על איזו מהן בא:

שהוא בעולה ויורד - ואין שם אשם תלוי אלא בספק קבוע כדאמרינן בפרק בתרא (לקמן כה.) אין אשם בא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה:

אף המגדף - מפרש בגמ' מאי קאמר:

דף ב:

גמ' מניינא - שלשים ושש:

מחוסרי כפרה - דאינן אוכלים בקדשים עד שיביאו כפרה ובפ"ב (לקמן ח:) מפרש להו:

עד שיזרוק הדם - כדמפרש בפ"ב (שם ט.) ככם כגר יהיה מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים כו':

אהכי תנא ארבעה - וכל היכא דתני חושבנא דוקא קתני ולא תימא תנא ושייר:

ארבעה מביאין על הזדון - מפרש בפ' ב' (שם):

ר' יוסי בר' יהודה - דאמר לקמן (שם:):

נזירות דטהרה - נזיר שנטמא וספר ז' לחזור ולהתחיל ולמנות נזירות טהרה מז' חיילא ומשכחת לה דמביא קרבן א' על טומאות הרבה כגון שנטמא בשביעי וחזר ונטמא בז' דכיון דבז' טהור הוה הוו להו ג' טומאות וקרבן אחת הוא ולא על כל טומאה וטומאה משום דבשתי טומאות הראשונות לא יצתה שעה ראויה להביא קרבן דאין הבאת קרבן אלא בשמיני הלכך אינו מביא אלא על האחרונה. להכי נקט תרי זימני נטמא בז' דמהדר אג' טומאות משום דתנא במתניתין טומאות הרבה:

חדא טומאה אריכתא - דלא בא לכלל טהרה:

אלא שמע מינה כו' - ולהכי תנא מניינא לאשמועינן דדוקא הוא ולא תימא רבי היא וסמי מכאן נזיר:

וקדש את ראשו - לנזירות טהרה שניה:

ה' מביאין קרבן עולה ויורד - כלומר על חמש עבירות מביאין קרבן עולה ויורד בפ"ב (שם):

מניינא למה לי - ליתני אלו:

משום דקתני סיפא - בהוריות בפ"ב (דף ח:) ואיירי בהנך ה' וקתני הכי אין ב"ד חייבין על שמיעת הקול ועל בטוי שפתים כו' ונשיא כיוצא בהן נמי דפטור אכל הנך משום [דלא] שייך בהו קרבן עולה ויורד ועניות בנשיא לא שכיחא ר"א אומר נשיא מביא שעיר כדינו בכל המצות שבתורה ואמרי' בגמ' לא אמר ר' אליעזר אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בהן כרת כבקבועה להכי תנא הכא ה' לאשמועינן דדוקא נקט דכל המביא על ה' עבירות הללו אינו מביא קבועה אלא עולה ויורד ולא תימא סמי מכאן טומאת מקדש וקדשיו לאוקומה כר' אליעזר דאמר מביא נשיא עליה קרבן קבועה אלא אינו מביא קבועה אלא אי ר' יוסי הגלילי דפטר ליה לגמרי אי ר' עקיבא ור' שמעון דמחייבו ליה בעולה ויורד דהיינו כשבה או שעירה או תורים ובני יונה:

שלש עשרה ועשרים וד' מפרש התם בפרק ד' אבות נזיקין (ב"ק ד:) ולשלם ממיטב כדמפרש התם:

מסור - מלשין:

ומפגל - כהן שפגל בקרבנו של ישראל לאוכלו חוץ לזמנו דחייב אינו משלם ממיטב דהאי היזקא דיבורא בעלמא היא והיזק שאינו ניכר נינהו:

אחותו - בכלל עריות היתה דכתיב בהו (ויקרא יח) ונכרתו הנפשות העושות והדר כתיב בקדושים תהיו איש אשר יקח את אחותו וגו' ונכרתו לעיני בני עמם:

אחותו דפרט בה קרא - כי עביד לה בהדי אינך ליחייב עלה דידה חדא ואאידך כולהו חדא. ואי תיבעי לך אשכחן אחותו דיצאת לחלק אבל שאר עריות למה יצאו תריץ לאשמועינן דאיתנהו במיתת ב"ד עריות שיצאו דכתי' בהו (שם) מות יומת [יש מהן בסקילה ויש מהן בחנק] ויש מהן דכתיב בהו שריפה והני דאיתנהו בכרת מפרש להו ביבמות (דף נד.) דפרט בה קרא ואחותו דבעי הכא לא מפרש:

בכלל כל הקדשים - אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים (ויקרא כב) והאי יקרב ליכא למימר דנגיעה היא ממש דבנגיעה ליכא נטילת נשמה כדגרסינן במסכת מכות (דף יד:) מבכל קדש לא תגע והיינו אכילה ולא נגיעה

והאי יקרב נמי מפרש במסכת מעילה (דף י:) דאינו נגיעה אלא דבר המוכשר ליקרב א"ר אלעזר וכי יש נוגע שהוא חייב אם כן למה נאמר אשר יקרב לומר שאין חייבין עליו עד שיוכשר ליקרב כלומר אינו חייב על אכילתו משום טומאה עד שיוכשר ליקרב:

יצאו קדשי בדק הבית - שאינו ענוש כרת האוכלן בטומאת הגוף והכא נמי ליגמר כולהו מאחותו:

אשת איש שיש לה היתר בחיי אוסרה - שמתגרשת בגט הלכך לא גמרי לה מאחותו ולא משכחת בה בחטאת בהעלם:

בפני עצמה - אפי' עשאה עם האחרים:

לדונו בכרת ולא במלקות - והיה מלמד על הכלל כולו דלית ליה חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן באלו הן הלוקין (מכות כג.):

ואל אשה - הוה ליה למיכתב ולנדה לא תקרב:

ורבנן - דאית להו נפטרו מידי כריתתן ומפקי כרת דאחותו לחלק:

תיפוק להו מואל אשה - לחלק:

על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו - דסד"א הואיל ואיסור חד דאחוה אכולהו לא נחייב אלא חדא:

הרי שמות וגופים מוחלקין - מואל אשה נפקא מקראות מוחלקין דמתלתא קראי נפקי אחותו ואחות אביו ואחות אמו:

אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו - מפרש לקמן בפ' אמרו לו (דף טו.) ברשיעא בר רשיעא (כותי) הבא על אמו והוליד שתי בנות ובא על אחת מהן והוליד בן ובא הבן על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו ועלה איצטריך קרא לחלק משום דגוף אחד הוא:

מאחותו דסיפיה - דקרא דכרת דלעיל נמי עלה קאי:

דף ג.

שאין עונשין מן הדין - דלא אמרינן מה אחותו מן האב גרידא או מן האם גרידתא ענש עליה מן האב ומן האם לא כ"ש:

אי בעית אימא - לר"י אין עונשין מן הדין ועונש באחותו מן האב ומן האם לר' יצחק נפקא ליה דיליף עונש מאזהרה כשם שהזהיר עליה כשאר עריות כך ענש עליה ואזהרה דידה מפרש במסכת מכות (דף יד.) דאמר קרא ערות בת אביך או בת אמך אין לי אלא בת אביך שלא בת אמך ובת אמך שלא בת אביך בת אביך ואמך מנין ת"ל אחותך היא לא תגלה ערותה וכשם שהזהיר עליה כך ענש עליה:

א"ר אלעזר חלוק חטאות - שאם עשאן שניהם בהעלם אחת חייב שתים:

כרת באחותו - דפרט בה קרא למאי אתא:
הגה"ה כיון דלאוין מחלקין לא מיבעי ליה לחלק על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו שהרי יש בה ג' לאוין:
ה"ג לר' יצחק כדאית ליה לרבנן מיבעי להו לאחותו בת אביו ואמו לומר שאין עונשין
מן הדין - וכוליה קרא משום אחותו דסיפא אתא ובשביל חדוש אחד דרך לשנות פרשה שנאמרה:
לרבי יצחק מיבעי ליה כו' עד סיפא ל"ג לה ופירוש משובש הוא מתלמידים טועין **עד כאן הגה"ה**:
וחייבין עליהן בפני עצמה - על כל אחד כי עביד להו בהעלם אחת:
תנא מאי קחשיב - מכדי אמרן לעיל מניינא להכי אתא שאם עשאן כולן כו' היכי משכחת לה לשלשים וארבע חטאות בחד:
גברא - הוא דרבע לבהמה:
איתתא - כגון שנבעלה לבנה ולבן בעלה ולחמיה ולחתנה ולבהמה וכן כולם:
הבא על הזכור ועל הבהמה - דאין כאן צד אשה. פסח ומילה לא מצי למיפרך דלאו משום חטאות נקט להו דהא לאו בני קרבן נינהו דאין קרבן אלא על לאו כדמפרש לקמן:
ור' ישמעאל היא - בפרק ד' מיתות:
והא מדקתני - בכלל כריתות מגדף לאשמועינן דמביא קרבן ומוקמי לה לקמן כר"ע דאמר בסוף פירקין (דף ז.) מגדף מביא קרבן רישא נמי ר"ע:
דאמר רבי אבהו - בפרק ד' מיתות (סנהדרין נד:) לא יהיה קדש אזהרה לנשכב ועונש מגזירה שוה דכתיב וגם קדש היה בארץ. ואי קשיא גבי עריות היכן מצינו אזהרה לאשה כמו לזכר דאשכחן בכולהו לאו פריק הכי שאני התם כיון דאיהי נמי מיתהנייא משכיבה קרינא בה הנפשות העושות אבל משכב זכר דלא מתהני בעי אזהרה. ובגברי כתיב דאין זכור לבהמה ולא מיקרי קדישות:
ר"א אמר - בגברי חשיב ודקא קשיא לך דאשה נרבעת תנא ל"ג חטאות חשיב בחד גברא בהעלם אחד ותנא אשה נרבעת ופסח ומילה לסיומינהו לכריתות:
והנפש אשר תעשה ביד רמה - בעבודת כוכבים הכתוב מדבר:
מה עבודת כוכבים שב ואל תעשה - וחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת כדכתיב לעיל מיניה עז בת שנתה לחטאת:
אף כל שב ואל תעשה - שזדונו כרת ושגגתו חטאת:
מ' חסר אחת הן - ליתני ע"ה כריתות:
תנא שגגת שבת - דסבור שהיום חול:

וזדון מלאכות - שיודע שמלאכות הללו אסורות בשבת דא"נ עביד לכולהו אבות מלאכות אינו חייב אלא אחת דליכא אלא חדא שגגה ומתניתין בתר חיוב חטאת נקטינהו לכריתות:

הנה שהיא אחת - דכתיב ועשה מאחת מהנה וה"ל למיכתב אחת מהנה מאי מאחת משמע פעמים שחייב מעבירה אחת הנה כלומר כמה חטאות ומהנה מעבירות הרבה חטאת אחת:

שגגת שבת וזדון מלאכות - ועשה מלאכות הרבה אינו חייב אלא אחת:

זדון שבת - דיודע שהיום שבת:

ושגגת מלאכות - דאינו יודע שמלאכות הללו אסורות אבל יודע מצות שבת בדבר אחד כגון דידע שאסור לצאת חוץ לתחום:

אחת שהיא הנה - על מצוה אחת כגון שבת חייב כמה חטאות:

שגגת שבת וזדון מלאכות עדיפא ליה - למיתני לאשמעינן חדוש דאע"ג דהזיד במלאכות לא מפטר מחד חטאת:

לישנא אחרינא שגגת שבת וזדון מלאכות עדיפא ליה דמילתא פסיקא ליה דמכי שגג אשבת לא מיפטר מיהא מחד חיובא חטאת דא"נ שגג אף במלאכות מחייב חדא אבל שגגת מלאכות דליחייב בכל חדא וחדא לא פסיקא ליה דזימנין דמיפטר מהך חיובא כגון שגג אף בשבת דהעלם זה וזה בידו ואמרינן במסכת שבת (דף ע:) דלא מחייב אלא חדא והכי מסתברא דבשגגת שבת קמיירי מדחשיב גבי עבודת כוכבים במתני' חדא ותו לא מכלל דבשגגת עבודת כוכבים וזדון עבודות קמיירי דאי בשגגת עבודה איכא ד' חטאות בד' עבודות זיבח וקיטור וניסך והשתחוה:

הרי לבו לשמים - דאי נמי בבית עבודת כוכבים השתחוה לשמים לאו איסורא עבד וליכא חטאת:

ה"ג אי דלא קבליה עליה באלוה לאו כלום הוא - דכיון דלא נעשה לשם עבודת כוכבים השתחואה דידיה לאו כלום היא:

אלא - השתחוה לעבודת כוכבים מאהבת אדם ומיראת אדם דסבר מותר לעבוד עבודת כוכבים מאהבה ומיראה וזדון מלאכות קרי משמתכוין לעבוד:

דף ג:

אלא באומר מותר - לעבוד עבודת כוכבים דהיינו שגגת עבודת כוכבים ושגגת עבודות:

דעד כאן לא בעא מיניה רבא מר"נ - העלם זה וזה בידו מהו בפ' ד' מיתות (סנהדרין סב.):

רב פפא אמר משכחת לה בתינוק שנשבה לבין העובדי כוכבים - שגגת עבודת כוכבים וזדון עבודות כגון שחזר ושמע שאותה עבודת כוכבים שישנה שם אסורה בד' עבודות הללו והני עבודות הרוב ידעי דאסירן:

שגגת עבודת כוכבים - דסבור אין עבודת כוכבים של עץ:

רב אחא בריה דרב איקא משמיה דרב ביבי אמר - לעולם זדון שבת ושגגת מלאכות נמי קחשיב ודקאמרת ליחשיב טפי תנא לא מהדר אלא על מצות שחייבין עליהן כרת:

שם שבת קתני שם עבודת כוכבים קתני - ולעולם בכל חדא וחדא איכא טובא:

והאיכא בתו מאנוסתו דלא כתיבא - אלא אתיא הנה הנה אתיא זמה במסכת חגיגה בשילהי פ"ק (דף יא.):

רב אחא רמי - דרב ביבי אדרב ביבי:

והאיתמר - במס' זבחים בפ' השוחט (דף קז.):

אברי פנים - שנשחטה בעזרה:

אברי חוץ - בהמת קדשים שנשחטה בחוץ:

וקשיא ליה לרב ביבי - התם בזבחים א"כ דתרי גווני העלאה איכא ניתני בכריתות המעלה חוץ לעזרה אברי פנים והמעלה נמי אברי חוץ:

מי דמי שבת - חשבון חיובי' תנא במס' שבת (דף עג.) ודעבודת כוכבים במס' סנהדרין (דף ס:):

בנכיהון - במקומותן:

וגבי כריתות דאיריא - הוא גרירא בעלמא דחשיב להו למצות שחייבין עליהן כרת איכא לשנויי שם שבת שם עבודת כוכבים:

אבל גבי העלאה - לא אשכחן ביה נכא דליתני במשנה תרי גווני העלאה:

בעא מיניה ר' ירמיה [וכו'] מהו - אם עשאן בהעלם אחת חייב אחת או ב' מי מיחלקן כריתות לחטאות כלאוין אי לא:

שוחט ומעלה איכא ב' כריתות באחרי מות וחד לאו בראה אנכי השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום [וכו' וכל מקום] שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה אבל בשחיטה ליכא לאו בהדיא דהאי דכתיב בפרשת (ויקרא י"ז:ז') ולא יזבחו עוד את זבחיהם וגו' מוקים ליה בזבחים בפרק השוחט והמעלה (זבחים דף קו.) בזובח בהמה למרקוליס:

ג"ש - התם בזבחים בשחיטה נאמר הבאה ואל פתח אהל מועד לא הביאו ובהעלאה נאמר (ויקרא י"ז:ט') ואל פתח אהל מועד לא יביאנו מה להלן בהעלאה ענש והזהיר:

ושם תעשה - [ה"נ] שוחט:

אוב וידעוני - איכא ב' מיתות דכתיב (ויקרא כ':כ"ז) אוב או ידעוני מות יומת דאו מחלק אי זו שיעשה ימות ולאו אחד דכתיב לא ימצא בך וגו' ושואל אוב וידעוני ובני קרבן נינהו דכתיב בהו כרת (שם) והנפש אשר תפנה אל האובות וקמיבעי לך אי מיתות מחלקות לחטאות והעושן בהעלם אחד חייב שתים אי לא:

הא פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש - באלו הן הנסקלין בד' מיתות (סנהדרין דף סה.) דשמעינן דתרווייהו דאין חייבין עליהן אלא אחת הואיל בלאו אחד נאמרו הלכך אין חילוק חטאות ביניהן להכי לא חשיב אלא חד מינייהו דכולהו כריתות דתנן במתני' למניינא דחטאות תננהו כדאמרי' בריש פירקין אם עשאן כולן בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת:

הואיל ואין בו מעשה - הילכך לאו בר קרבן הוא אבל אוב יש בו מעשה שמנקש בזרועותיו ומדבר משחיו:

ידעוני מכניס עצם חיה ששמה ידוע לתוך פיו ומדבר:

דהא חלוקין הן במיתות - ואי לאו הטעם דלית ביה מעשה מיתות מחלקן לחטאות דהא חלוקין הן במיתות וה"ל למיתנינהו אי הוה בר קרבן:

ר"ע היא דאמר - לקמן (דף ד.) מגדף מביא קרבן דלא בעינן מעשה:

נהי דלא בעי מעשה רבה - מדקתני מגדף:

קס"ד - מדקאמר ר"ל הקשת זרועותיו הוי מעשה וחזינן במתני' דפליגי רבנן אמגדף ולא פליגי אבעל אוב ש"מ דאפי' לרבנן חשיב מעשה:

כרת דיליה - כרת דמגדף. מישתעי קרא בקרבן עבודת כוכבים בסדר שלח לך נפש כי תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה וגו' ובההיא פרשתא כתיב והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' ונכרתה דמישתעי במגדף וקסד"א הואיל וכתיב במקום קרבן ליחייב קרבן אע"ג דלית ביה מעשה קמ"ל יצא מגדף:

עולא אמר - היינו טעמא דלא פליגי רבנן אבעל אוב דלאו בהקשת זרועותיו מיירי אלא מקטר לשר השדים:

על מנת לחברו - שיתחבר אליו ויסייענו בכשפיו ולא קיטר לו לשם אלוה:

היינו חובר חבר - ולא בכרת הוא ולא במיתה הוא אלא בלאו:

חובר חבר כגון זה - שמקטר לשר השדים הוא:

אחד חבר גדול - שמחבר חיות גדולות ומצמדן יחד:

חבר קטן - לחיות קטנות לוחש ומחברן בכשפים יחד:

אפילו זיבורא ועקרבא - דלא חשיבי אסור ללוחשן:

דף ד.

וישנו בלב - עיקר איסורו תלוי ברוע לבו ידע למי גידף הילכך לא חשיב מעשה אבל השתחואה אנו רואין משתחוה לעבודת כוכבים:

גליון: הואיל וישנו בלב - עיקר איסורו במחשבת הלב ואין כאן מעשה ומה שמדבר אינו אלא משמיע איסורו אבל כפיפת קומתו היינו עיקר איסורו דאילו היה מדבר במקבל עבודת כוכבים בלא השתחואה לא מחייב דאין עיקר בלב אלא כפיפה היא החיוב. נראה לי:

יצאו עדים זוממין - בתורת כהנים גבי פר כהן משיח והכי אמרינן אחר שריבינו דברים שהן בעבודת כוכבים ודברים שאינן בעבודת כוכבים יכול שאני מרבה המסית והמדיח ועדים זוממין ת"ל ועשה יצאו אלו שאין בהן מעשה יצאו מכלל חטאת:

והא על פי כתיב בהו - ונימא עקימת פיו הוי מעשה:

הואיל וישנן בראייה - עיקר עדותן בראיית העין שמעידין מה שראו הילכך לא חשיב מעשה:

חייב על כל אחת ואחת - מלקות אם אכלן בהתראה אחת:

לוקין על לאו שבכללות - על כל אחד ואחד:

ורבנן סברי אין לוקין - ואי תיקשי לא לילקי אפילו חדא דחדא מיהא לקי:

ויליף שור שור משבת - למען ינוח שורך (שמות כ"ג:י"ב) מה התם חיה ועוף כיוצא בו דהכי מוקמינן בב"ק בפרק שור שנגח את הפרה (בבא קמא דף נד: ע"ש):

כל חלב כשב - דליכא השתא ג"ש:

שור נתרבה בנסכים - חצי ההין יהיה לפר:

עז נתרבה בעבודת כוכבים - ביחיד:

חד מתרי - הצד השוה שבהן שהן מין בהמה וחלבו אסור ואימורי בכוריהם קריבים:

נתרבו אצל עבודת כוכבים - פר בצבור ועז ביחיד:

ה"ג מה לשור וכשב שכן יש בהן ריבוי אצל מזבח שור בנסכים וכשב באליה אבל עז אין בקרבנו ריבוי אצל מזבח:

הא כי כתיב קרא בעניינא דקדשים כתיב - דכתיב (ויקרא ז) כי כל אוכל חלב מן הבהמה וגו' והואיל ובעניינא דקדשים כתיב ודאי אין חיה נוהגת בהו הלכך לא איצטריך שור וכבש למישרי חיה:

מכלל דרבנן סברי - לא ילפינן לאו דכל חלב מעניינו בתמיה:

דכולי עלמא ילפינן דבר למד מעניינו - בעלמא אבל הכא לאו עניינו דהאי לאו והאי כרת:

והכא בהא קמיפלגי כו' - גירסא זו הכתובה בספרים משובשת היא ועל ידי פרשנים טועין שלא היו בקיאין בשמועה ופירשוה בשיבוש בתוך הגירסא וכך הצעה ולא יותר והכא בהא קמיפלגי מר סבר למידין לאו מלאו ולאו מכרת ומר סבר לאו מלאו ילפינן לאו מכרת לא ילפינן והכי פירושא ר' ישמעאל סבר למידין דבר מעניינו בין לאו מלאו בין לאו מכרת:

ורבנן סברי - לאו מלאו למידין זה מזה כשהן בפרשה אחת דבר למד מעניינו כי ההיא דבשר בחלב השנויה בפ' כל הבשר (חולין קטו:) לא תאכלנו בבשר בחלב הכתוב מדבר אבל לאו מכרת כעין הכא לא ילפינן דבר למד מעניינו הלכך אי לא כתיב שור וכשב ועז ה"א חיה במשמע:

ואי בעית אימא טעמייהו דרבנן - משום דהאי שור וכשב ועז מיבעי להו לכדרב מרי:

אליה דחולין תיתסר - דחלב איקרי בפרק כל הבשר (חולין קיז.):

ששוה בשלשתן - שנקרא חלב בשלשתן ואליה לא איקרי חלב אלא בכשב:

א"כ נכתוב כל חלב שור וכשב - ומהתם ממעיטנא אליה דבעינן דבר השוה בשניהן:

לאו דעריות - להכי נקט עריות דאיכא מילי טובא ואיכא לאו בכל חדא:

מאחת מהנה - משמע מאחת חייב הנה כמה חטאות:

חלב וחלב - שני זיתי חלב:

שם אחד - חלב הכליות או חלב הדקין שם אחד בהעלם אחד ל"ג:

שני שמות - כזית משעל הכוליא וכזית משעל הדקין:

דהעלמות מחלקין - דכיון דנודע לו בינתים הרי הן שתי שגגות וחטאת בידיעה תלה רחמנא דכתיב (ויקרא ד) או הודע אליו:

חלב דנותר - דאיכא שתי שגגות משתי כריתות חלב ונותר וחייב שתי חטאות:

ניחייב נמי משום קדש - אשם מעילות:

אלא אמר רב ששת כגון שאכל חלב דקודש - ולעולם משום חלב חייב שתים ולהכי לא חשיב אשם מעילות אלא של שם אחד ורבי יהודה היא דמחייב אחלב מוקדשין שתים משום חלב ושני שמות דקתני משום דבחלב מוקדשין כתיבי תרי קראי:

חלב נבלה לוקה שתים - משום חלב ומשום נבלה והמוקדשין משום חלב ומשום זרות: ג' - ב' משום חלב כדמפ' לקמן וא' משום זרות:

ונוקמה - להא דלעיל דקתני ב' שמות כלומר משתי בהמות משני מינין ור' ישמעאל היא:

דף ד:

לענין קרבן - ובריייתא דלעיל בקרבן קמיירי דגבי חטאות כתיב ועשה מאחת מהנה:

הב"ע - הא דקתני ב' שמות כגון שאכלן בב' תמחוין ב' מאכלין דהיינו ב' שמות כגון תבשיל וצלי:

(ל"א **חייב ב'** - א' משום חלב וא' משום קדש אשם מעילה ודלא כר' יהודה דמחייב משום חלב שתים משום ב' לאוין דכתיבי בחלב בתרי פסוקי):

דרבי יהושע - בפרק אמרו לו (לקמן טו:):

תרי קראי - חד בקדשים חוקת עולם וחד בין בחולין בין בקדשים הילכך בחלב המוקדשים איכא שני לאוין משום חלב וחלב חולין נפקא ליה לר' יהודה כדאמרינן בפ' אלו עוברין (פסחים מג:) כי כל אוכל חלב מן הבהמה אין לי אלא חלב תמימין הראוי ליקרב חלב בעלי מומין מנין תלמוד לומר כל חלב חולין מנין תלמוד לומר כי כל:

קסברי רבנן לאו דחקת עולם בקדשים - דהא בעניינא דקדשים כתיב ולאו דכל חלב בחולין ולא בקדשים:

ה"ג אבל דחולין דאסור חלבו אימא לא - והכי פירושא אבל חולין דקילי אימא לא אסיר חלבו. דאסור חלבו אימא לא כלומר אימא לא אסור חלבו ולשון הפוך היא לשון גרסא ירושלמית:

חלב מוקדשין הותר מכללו - דהא אליה איקרי חלב בכבש ואישתראי בשור ועז:

ור' יהודה סבר כי כתיב נמי כו' - כדאמרן לעיל:

מכלל דרבנן לא ילפי - בתמיה:

לאו מלאו ולאו מכרת למידין - דבר מעניינו בין לאו מלאו כגון בעלמא גבי אבר מן חי בפ' (כל הבשר) (חולין קב.) בין לאו מכרת כגון הכא מה כרת בקדשים אף לאו בקדשים:

ורבנן סברי לאו מלאו הוא דילפינן - כי התם אבל לאו מכרת לא ילפינן הלכך בחולין כתיב. ואף בזו הספרים משובשים וכולה גרסא ליתא:

ה"ג ת"ר כל חלב וכל דם לא תאכלו ר' יהודה אומר מה חלב לוקה שתים אף דם לוקה שתים וחכ"א אין בו אלא אזהרה אחת:

מאי שנא חלב - כלומר מ"ט כתביה לדם בהדי חלב ליכתביה באנפי נפשיה ואנא ידענא דלוקה ב' דמ"ש חלב דלוקה שתים בלא הקישא כלומר דם נמי כתיבי ב' קראי אי הוה כתיב באנפי נפשיה כגון כל דם לא תאכלו לכתוב בחקת עולם ל"ל דכתיב בהדי חלב: דם אימעיט ממעילה בסוף כל הבשר בשחיטת חולין (דף קיז:) ואימא כי היכי דאימעיט מזרות קרבן מעילה אימעיט נמי ממלקות דזרות קמ"ל:

ה"ג ס"ד אמינא הואיל ואימעיט ממעילה אימעיט נמי מזרות קמ"ל:

אלא לרבנן - כיון דתרצינן דלר' יהודה לא בעי הקישא אלא משום זרות ורבנן פליגי עליה ואמרי אין בו אלא אזהרה אחת מכלל דסבירא להו מזרות נמי אימעיט ולדידהו הקישא ל"ל:

מה חלב מיוחד שחלבו חלוק מבשרו - שלא נאמר איסור חלב אלא בשור וכשב ועז שחלבן אסור ובשרן מותר:

ואינן מצטרפין זה עם זה - לאיסור שבה שהרי אין כאן אלא איסור החלב לבדו ואין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר:

אף דם - אע"פ שאיסורו נוהג בטמאין וראוי להצטרף הדם והבשר להתחייב בכזית משניהן משום טמא לא יצטרפו שנלמד דם מחלב מה החלב על כרחיה לחלקו מפרידו מלהצטרף שהרי חלוקין זה לאיסור וזה להיתר דאין איסור והיתר מצטרפים אף דם הטמאים הואיל ודמן חלוק מבשרן שיש על הדם איסור כרת משום דם מה שאין כן בבשר אינו מצטרף אפילו לענין (איסור) לטמא:

יצאו שרצים - מדין ההיקש הזה הואיל ואין דמן חלוק מבשרן שאינו מוזהר על דמן משום דם אלא משום שרץ כדאמרי' בפר' דם שחיטה (לקמן כא:) יצאו שרצים שאין בהן טומאה קלה כו' הילכך מצטרפין זה עם זה שהרי שם אחד להן הילכך דם נחש ובשרו מצטרפין דאין מוזהר על דמן משום דם כדאמרינן בפרק דם שחיטה (שם) שאין אזהרת דם אלא בבהמה חיה ועוף כו':

דם שרץ מוזה נפקא - דאי ללמוד לשרץ גופיה הא כתיב אלה הטמאים לכם:

לטומאה - לכעדשה:

לאכילה - בכזית:

הילכך - דאמרת כל שאין דמו חלוק מבשרו מצטרפין:

נחש נמי - אע"ג דלאו בר טומאה הוא מצטרף דמו לבשרו לכזית לאכילה דאין מוזהרין על דמו אלא משום בשרו:

דאיתרבו לטומאה - כדאמרן וזה לכם הטמא לימד על דם השרץ ובשרו שמצטרפין לטומאה:

ג' כריתות - תרין באחרי מות וחד בצו את אהרן:

ואפי' לר' יהודה - לא נפקא ליה דם התמצית מחד מהנך כריתות:

דם - הוה ליה למיכתב:

מה ת"ל כל דם - באחרי מות איש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי פני וגו' אין לי שיהא בכרת אלא דם קדשים שהנפש יוצאה בו שמתכפר

בו שראוי לכפרה על המזבח דהא כפרה כתיבא הכא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר והני הוא דראויין לכפרה:

דם חולין ודם התמצית - לקדשים דאינם ראוין לכפרה כדאמרינן בסוף תמיד נשחט בפסחים (דף סה.):

אלא - לעולם רבנן דלא נפקא לחולין מריבויא דקרא דכל ואע"ג דלית להו כרת בדם התמצית מיבעי להו חד כרת לדם כיסוי לדם חיה ועוף שכיסהו ונתגלה סד"א בטלה אגב ארעא ואי הדר אכלה עפרא בעלמא הוא ולא ליחייב קמ"ל:

ה' לאוין - הנך דלא אתו לדרשה חד (ויקרא ג':י"ז) דחקת עולם וחד בצו את אהרן (שם ז) כל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם וחד באחרי מות (שם יז) דם כל בשר לא תאכלו וחד בראה אנכי (דברים י"ב:ט"ז) לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים הרי ה' ודכתיב לעיל מיניה לא תאכל הנפש עם הבשר באבר מן החי משתעי ודכתיב בתריה לא תאכלנו מוקמינן בפרק כל הבשר בשחיטת חולין (דף קטו:) אזהרה לבשר בחלב ועוד כתיב בראה אנכי רק את דמו לא תאכלו ומוקמינן ליה בפרק שני דבכורות (דף טו.) לחלב פסולי המוקדשים ודכתיב באחרי מות כל נפש מכם לא תאכל דם מוקים ליה תורת כהנים להזהיר גדולים על הקטנים:

א"ר אילא אכל מעשר - שני של דגן ותירוש ויצהר לוקה ג' משום לא תוכל לאכול בשעריך וגו':

בעשה - לאו הבא מכלל עשה עשה:

דף ה.

נכתוב לא תוכל לאכלם - דהא איירי לעיל עולותיכם וזבחיכם מעשרותיכם וגו':

לחם וקלי וכרמל - לפני העומר:

קלי - שנתייבש בתנור:

כרמל - שנתמולל ביד ולא הובהב באור:

קלי וכרמל איתנהו בעינייהו דלא טחנן:

קלי נתרבה - במנחת העומר דכתיב גביה (ויקרא ב) קלוי באש ואף על גב דבההוא קרא כתיב כרמל לא הוכשר אלא על ידי האור כדאמרינן במנחות (דף סו:) אבוב של קליות היה שם מנוקב ככברה שיהא האור שולט בכולן ולשון כרמל רך ומל רך שנמלל:

לחם ישנו במנחות דלחם הפנים איקרי מנחה ושתי הלחם של עצרת דכתיב בהו (במדבר כח) בהקריבכם מנחה חדשה:

שכן איתנהו בעינייהו - הלכך לא מצית ילפת לה דהא כי אמרינן מה לקלי דאיתיה בעיניה ליכא למימר כרמל יוכיח:

שכן נתרבו אצל מנחות - וכי פרכת מה לקלי שכן נתרבה על ידי מנחות ליכא למימר לחם יוכיח:

הפגול א' מגופי תורה - דחייבין עליו כרת ולא למדוה הכתוב שיהא בכרת אלא נאמר בקדושים תהיו ואוכליו עונו ישא ואע"ג דכתיב ביה פגול לא בפיגול גמור קמיירי אלא במחשב בשחיטה חוץ למקומו דהכי דרשינן בתורת כהנים ובשחיטת קדשים (דף כח:) אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו וליכא למימר דהאי כרת עליה קאי דכתיב בפגול גמור בצו את אהרן והנפש האוכלת ממנו עונה תשא ודרשינן בתורת כהנים ממנו עונה תשא ולא מחברו דהיינו חוץ למקומו דכתיב ביה מחשבה כותיה:

ונאמר להלן - גבי נותר בפרשת קדושים תהיו ואוכליו עונו ישא וגו' מה (כאן) [להלן] בקדושים תהיו כרת דכתיב ונכרת:

נאמר כאן - בצו את אהרן בפגול גמור והנפש האוכלת וגו' והתם כתיב לא יחשב דהיינו פגול גמור חוץ לזמנו:

ולא למדו הכתוב - לנותר בכרת אלא בגזירה שוה דלא ידעינן דהאי כרת דקדושים תהיו בנותר קמיירי דהא בתר דקרא דחוץ למקומו כתיב ומשמע דעליה קאי אלא משום דאתיא קדש קדש:

בתו מאנוסתו אחד מגופי תורה - דבשריפה:

אתיא הנה הנה - כתיב באשתו (ויקרא י"ח:י"ז) ערות אשה ובתה לא תגלה דמשמע בתה ממנו ובתה מאחר סיפיה דקרא שארה הנה זמה היא וכתיב (שם) ערות בת בנך או בת בתך ובאנוסה כתיב דהא בת בתו מאשתו נפקא לו מקרא דלעיל ערות אשה ובתה ובתו לא כתיבא באנוסתו אלא אתיא הנה הנה מאשתו כתיב באשתו שארה הנה זמה היא וכתיב באנוסתו כי ערותך הנה מה התם כתיבא בתו דכתיב אשה ובתה אף כאן נמי באנוסה עשה בתו כבת בתו. וא"ת קל וחומר הוא אין מזהירין מן הדין:

זמה זמה לשריפה - כי יקח איש את אשה ואת אמה זמה היא (ויקרא כ':י"ד):

נסקלין - רוב חייבי סקילה כגון הבא על האם ועל הכלה לא כתיבא סקילה אלא דמיהם בם (שם):

המפטם - לסוך ממנו חייב דכתיב (שמות ל':ל"ג) אשר ירקח כמוהו:

והסך ממנו - אחר שלא פטמו:

ואשר יתן ממנו מאותו של משה:

לחצאין - כגון ו' לוגין דההוא דמשה הוה הין י"ב לוגין:
חצאין דקטרת קפ"ד מנין דבכל יום היה מקטיר מנה כדאמרינן לקמן (ד' ו.) שס"ה מנין (כמנין ימות החמה):
פרס שחרית - חצי מנה:
ה' מאות - שקלים:
קנמן בשם ה' מאות - דהכי אמר קרא מחציתו חמשים ומאתים דלהכי נקט מחציתו שלא יהו שוקלים אותו הכל ביחד אלא לחצאין כדי שיהו שם שתי הכרעות:
תנא הכי קשיא ליה - כלומר להכי אשמעינן ברייתא דאי ממשמעותא דקרא הוה אמינא קנה בושם כקנמן בשם דמחציתו דקרא אתרוייהו קאי קמ"ל:
מחצה למחצה - שהיו שוקלין לחצאין:
עין בעין - שאין הבשם מכריע:
(**ע"א**) **המקום יודע בהכרעות** - שלא היה שוקל ההכרעות לבד אלא מניחן כמות שהן והמקום יודע מה משקלו. פירוש רומי:
אלא אמר רב יהודה הכי קשיא ליה כו' - ה"ג **אלא אמר רב יהודה** - מדקא מייתי ליה תרי זימני ודאי לאפושי הוא דעבד:
שלא יניח משקל כו' - שישקול כל בשם ובשם כנגד הברזל ולא ישקול במניין דמר דרור ויחזור וישקול קדה כנגד מר דרור:
העקרין - בבשמים:
אינו סיפק - דשמן לא הוה אלא י"ב לוגין ועיקרין הוו טובא:
ושראן במים - שיבלעו המים ולכשיציף עליהן השמן לא יבלעוהו:
וקלט השמן את הריח וקפחו - קנחו וחברו קפחת את הרועה ביומא (דף פג:) קנחו משה לשמן מעל העיקרין ונתנו בצלוחית:

דף ה:

וכי נס א' נעשה בו - שאתה מתמיה שאינו ספק אפילו לסוך אהרן ובניו כל ז' ימי המלואים כדמפרש בפ"ק דיומא (דף ה.) שבעת ימים ימלא את ידכם (ויקרא ח':ל"ג) ואיתקש משיחה לריבוי דכתיב למשחה בהם ולמלא בם את ידם (שמות כ"ט:כ"ט):
זה לי לדורותיכם - אלמא כולהו י"ב לוגין דקיימי לעתיד לבוא:
יהויקים - היה גדול מיהואחז ב' שנים דכתיב בו (מלכים ב כ"ג:ל"א) יהואחז בן עשרים ושלש שנה היה במלכו וג' חדשים מלך וביהויקים כתיב (שם) בן עשרים וחמש שנה היה במלכו נמצא יהויקים גדול מיהואחז ב' שנים כך שנויה בסדר עולם:

בזמן ששלום בישראל - הוי המלכות ירושה ולא בעי משיחה אבל כי איכא מחלוקת לאו ירושה היא ובעי משיחה בתחלה:

ולא מלכי ישראל - משבא דוד אבל שאול נמשח:

ומפני מחלוקתו של יורם נמשח כו' - דבשלמא מלך בן מלך דבית דוד כי איכא מחלוקת נפקא לן מקראי דהדר למילתיה קמייתא למשיחה אבל מלכי ישראל לא חזו למשיחה כלל:

באפרסמא דכיא - נמשח ולא בשמן המשחה:

ה"ג [ואמר רבי] יוחנן הוא יהואחז צדקיהו הוא שלום:

והא בדרי חשיב ליה - דחשיב שלישי ורביעי:

דמלך יכניהו - בן יהויקים תחת יהויקים אביו קמי צדקיהו:

שנאמר ואת כלי הזהב וגו' - מדכתיב בארגז מצדו אלמא כל היכא דהוי ארון הוי ארגז בהדיה וכי איגניז איגניז בהדיה:

תנו את הארון - בבית אשר בנה שלמה כי אין לכם משא בכתף וגרסינן במסכת שקלים (פ"ו ה"א) אמר להם אם גלה עמכם לבבל שוב אין אתם מחזירין אותו בכתפיכם וגנזו:

צנצנת אתיא שמה שמה - כתיב בארון (שמות ל':ו') אשר אועד לך שמה ובצנצנת כתיב (שם טז) ותן שמה מלא העומר מן:

ושמן המשחה אתיא דורות דורות - מצנצנת:

מקלו של אהרן אתיא משמרת משמרת - מצנצנת. כתיב במקל (במדבר י"ז:כ"ה) למשמרת לאות לבני מרי בצנצנת למשמרת לדורותיכם:

כמו נזר - סביב על ראשו:

כמין כי - אות יוונית ועשוי כזה x דמציק שמן על ראשו ואח"כ בין ריסי עיניו ומצרפן באצבעו דרך הפדחת:

מספר - מדבר. ל"א מסתפר דשקיל במזייה:

שמא מעלתי - ששמתי שם יותר מדאי:

ואני מעלתי - שבגדי נהנים מריח השמן שבזקני:

גיחון - מעיין קטן סמוך לירושלים ולא זהו גיחון הגדול היוצא מעדן:

נייתי תרנגולתא - לשם כך:

בביתא דבהתא - אפל במקצת:

דף ו.

בבואה לבבואה - צל לצלו:

ולאו מילתא היא - דלא ליעביד איניש הכי דלמא הוי סימנא בישא ומצער נפשיה ומיתרע מזליה:

קרא - דלעת:

רוביא - תלתן. והני איכא דגדלי מהר ואיכא דמתקי:

קלקי - אשפות:

ולא על אפדני דפומבדיתא - שלסטין היו כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכז.) פומבדיתאה אלוייך אשני אושפיזך:

גילדנא סריא - דג קטן מוסרח כדאמרי' בפ"ק דמועד קטן (דף יא.) כוורא סמוך למיסרחיה מעלי:

מכותחא דרמי כיפי - אפילו כותח שהוא משובח וחזק שמשבר את האבן כששופכין הימנו ע"ג האבן אעפ"כ לא תאכלו הימנו כדאמרי' בפ' אלו עוברין (פסחים מב.) שלשה דברים נאמרו בכותח מטמטם את הלב כו':

כיפי - סלע כדמתרגמינן סלע כיפא:

ואם הריח בה - בקטרת של ציבור פטור:

קול - הנהנה מקול הכנורות ונבלים של כלי שרת:

ומראה - הנהנה ממראה יפה של היכל:

וריח - הקטרת:

ומשני **ריח** - דקאמר אין בו מעילה לאחר שעלתה תמרתו שנעשה מצוותו וכי קאמר מעל קודם לכן:

תרומת הדשן - מועלין בה דכתיב ושמו דמשמע שם תהא גניזתו:

שם את העגלה - שם תהא קבורתה לעולם:

הערופה - משמע היא אין אחרינא לא:

הצרי - שרף נטף כדמפרש לקמן שרף [הנוטף] מעצי הקטף ושרף היינו מידי דמנטף מן העץ וקורין גומ"א:

צפורן - שחלת דמתרגמינן טופרא שחלקה כצפורן:

חלבנה - גלבנ"א:

שבולת נרד - חד הוא ובלעז שפיג"א:

קילופה - בשם וזהו ששמו קנמון:

(**ט' קבין**) - סך הכל שס"ח מנין:

בורית - סאבו"ן:

כרשינא - הבא מאותו מקום. ל"א עשב הנקרא אירב"ה שנוטי"א שעושין ממנו בורית שקורין ספוני מפי הרב הגדול:

יין קפריסין - שבא ממקום ששמו קפרס. **ע"א בגליון** יין קפריסין שעושין מקפרא של אילן הוא ששמו קפרס כגון הצלף והקפרס מ"ר:

רובע - הקב:

מעלה עשן - שם עשב:

כיפת הירדן - עשב הגדל על שפת הירדן:

פסלה - דכתיב כי כל שאור וכל דבש (ויקרא ב':י"א):

חייב מיתה - כי עייל ביוה"כ דכתיב (שם טז) ואל יבא בכל עת אל הקודש וגו' ולא ימות וגו' בזאת יבא אהרן וגו' וכי מעייל קטרת שלא כהלכתה ביאה ריקנית היא וחייב מיתה:

רשב"ג - לפרושי אתא:

ששפין - מושחין:

שתהא נאה - ששחורה היא:

שתהא עזה - שיהא ריחה חזק:

למקדש - שבעזרה היו מפטמין:

מסייע ליה כו' - מדלא מפרש ליה (לברא בשעת שריית) סמנים ויתנו בה מי רגלים מסייע ליה דקאמר כל מעשיה בקדש בעזרה:

המקדיש נכסיו - קיי"ל סתם הקדשות לבדק הבית:

והיו בהן דברים הראויין לקרבן ציבור - דקיי"ל המקדיש נכסיו ויש בהן דבר הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם הראוי ליחיד מוכרין אותו ליחיד הצריך קרבן והראוי לציבור א"א להקריבו דבעי לקנותו מתרומת הקופות הילכך נותנין אותה לאומנין בשכרן ובגמרא מפרש באומני בית אבטינס שהיו נוטלין קטרת במס' שקלים בפרק התרומה מה היו עושין (פ"ד ה"ד):

הא תנא להו - התם במסכת שקלים והני ראויין ליחיד כמו לצבור:

בהמה וחיה - לאו דוקא:

אלא לאו קטרת - דאינו ראוי אלא לציבור אלמא עושין קטרת מן החולין ובחוץ וקשיא לר' יוסי בר' חנינא:

באותה הניתנת כו' - לעולם בקודש נעשית ולא הספיקו ללוקחה הימנו עד שהקדישה:

מותר קטרת - שבכל שנה היה נשאר מאותן ג' מנים יתירין שכהן גדול מכניס ולא היה מקטיר אלא מלא חפניו ונשאר המותר ואותו מותר לא היה ראוי לשנה הבאה מניסן

ואילך דניסן ראש השנה דתרומת שקלים דאמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה במסכת ראש השנה (דף ז.). ומה היו עושין בו:

מפרישין - מהקדש בדק הבית את שכר האומנין המחזקים את בדק הבית:

ומחללין - את מותר זה על (מותר) מעות דכל זמן שהיא בקדושתה אינן רשאין לתתה לאומנין דכל דבר שראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם:

ל"ג **תני רב יהודה** אלא ה"ג **בכולהו מותרין תני חוזרין כו' והכא לא תני** - והא מדתני בכולהו מותרין הניתנין לאומנין חוזרין ולוקחין אותן כו' והכא לא תני הכי מכלל דלאו בקטרת גמורה קמיירי אלא בשנעשית חולין וקרי לה ראויין לקרבנות צבור ותיובתא דר' יוסי בר' חנינא:

אלא אמר רב יוסף - מאי ראויין דקתני אחד מסממני הקטרת ולא קטרת פטומה:

שס"ח מנין - דהכי סליק חושבנא דסממנין דלעיל. בורית ויין ומעלה עשן לאו סממנין נינהו:

דף ו:

אחת לששים או לשבעים שנה גרסינן **היו מפטמין אותה לחצאין** - שלא היה צריך לפטם אלא חצי שיעור משום דמותר דששים או שבעים שנה סלקי לחצי שיעור הקטרת פעמים לששים פעמים לשבעים או סמוך להם לפי שאין כל החפניים שוות:

לשליש ולרביע לא שמעתי - שהיו משהין המותר שמונים שנים או צ' או ק' שלא הוצרכו לפטם אלא שליש או רביע ויחיד נמי שפיטם שליש או רביע פטור:

במתכונתה - לישנא דקרא. אם היה רוצה לפטם הקטרת דבר יום ביומו עושה הילכך יחיד שלא פיטם אלא מנה חייב:

חצאין דרבא לאו דוקא אלא כל דראוי להקטיר:

בזורה - מפזרה:

היטב הדק הדק היטב - הממונה אומר כן לשוחק:

דיבור רע ליין - במסכת מנחות בפרק כל הקרבנות (דף פז.) זרק הגיד של שמרים הגזבר הקיש שהגזבר מקיש בקנה למוציא היין ורומז לו ובלא דבור שרע הוא לנסכים ולא היה מדבר בפיו שהדבור רע ליין:

י"א סמנים - ולעיל חשבנו י"א צרי צפורן חלבנה ולבונה מר קציעה שבולת נרד כרכום הרי ח' קושט קנמון קילופה הרי י"א סממנים נאמרו לו למשה ולא ניקבו אלא ד' וכל י"א דבעי ניתיב ובלבד שיהא קוטר ועולה כדדרשינן לקמן בכלל ופרט כדברי ר' ישמעאל:

ואימא סמים כלל - כלומר ממאי דקרא לחושבנא אתא דילמא למידרש כלל ופרט [וכלל] לחוד הוא דאתא ולא למנין י"א:

קוטר - שמתמר ועולה כמקל ולא יפציל לכאן ולכאן:

מין אילן - דהוא צרי:

לגופה אתא - לאשמועינן דאע"ג דריחיה רע משוינן ליה לקטרת:

אם כן - דבכלל ופרט וכלל לחוד בעי למידרשיה לא נכתוב קרא סמים אלא קח לך הוה משמע כלל אלא הכי נקט ברישא סמים וכתיב נמי קח לך למידרש כלל ופרט וכלל לקוטר ועולה כדלקמן ולמנין י"א:

דבי רבי ישמעאל - נמי בעיא י"א מדקתני או אינו כו' וליכא למידרשיה אלא כדדריש ליה ובעי קוטר ועולה:

כלל בכלל ראשון - כולה מפרש לקמיה:

ונילף נמי מלבונה כו' - והיינו דפריך או אינו אלא פרט אחרון דהיינו לבונה. בפרט ראשון מייתי נמי דדמי ליה ולמעוטי דבר [שאין] ריחו נודף ולא קוטר ועולה נאמרה לי כשאר פרטי קמאי דמייתי מאי דדמי ליה:

אם כן - דכשאר פרטי מייתי ליה נכתביה במיצעי בהדי שאר פרטי קמאי והיינו דקאמר לאו:

וקפריך ליה הש"ס הא לאו תירוצא הוא דאי כתבה ללבונה בהדי שאר פרטי בין שני הכללות הויין תרי סרי כגון סמים ב' ונטף ושחלת וחלבנה ולבונה הרי ו' וסמים כנגדן הרי י"ב ולהכי לא כתבה בהדי פרט דלא תימא י"ב בעינן ולעולם גמר מיניה:

אם כן נכתביה במקום חלבנה - דנשמע מיניה די"א הן ונשמע מיניה דאפילו אינו קוטר ועולה ונכתב חלבנה לבסוף דהא השתא מיהא לאו מידי גמרינן מיניה:

ואגודתו - משמע שכולן ביחד אז על ארץ יסדה:

לאפוקי בהמה - משום דכתיב בהמה בההוא עניינא דלא סגי דלא קרי להו אדם:

כל שישנו בסך - כל שהוא עובר כשהוא סך את עצמו או אחרים שמצווה שלא יסוך משמן המשחה לזר:

ישנו בבל ייסך - מצווים אחרים עליו שלא לסוכו:

למלכים וכהנים גדולים - לאחר שנמשחו:

מה סיכה כל שהוא - דלא אשכחן שיעור בסיכה אף נתינה כל שהוא אף על גב דנתינה בעלמא כזית כדמפרש לקמן:

נתינה בעלמא כזית - דגמרינן מנתינה דונתן לכהן את הקדש דכתיב ביה אכילה (ויקרא כ"ב:י"ד) ואיש כי יאכל קדש וכל אכילה כזית:

מעיקרא לאו זרים הם - דהא נמשחו מתחלה:

דף ז.

שנשאת לישראל. ואינה משלמת חומש - דלא זרה שהרי לא נתחללה שאם ימות בעלה ותנשא לכהן אוכלת או אם זרע אין לה הדרא לתרומה:

משלמת כו' - אשם ל"ג:

ומיתתה בחנק - ורבי מאיר לטעמיה דאע"ג דמעיקרא לאו זרה היא השתא מיהא זרה הויא:

וחכמים - היינו רבי יהודה בר פלוגתיה:

אחת זו כו' - דבעינן זר מתחלתו:

ובשנויי דשנינן - דטעמיה דר"מ משום דאיתקש לסיכה:

אבל נתינה דעלמא - כגון לא יתן עליה לבונה דמנחת חוטא בכזית דילפינן מונתן לכהן את הקדש (ויקרא כ"ב:י"ד) והכי מפרשא בפרק כל המנחות באות מצה (מנחות נט:):

לא ייסך כתיב - בשני יודין שדי חדא לתוך התיבה וקרי לא יסיך דמשמע מי שמצווה שלא יסיך לא לעצמו ולא לאחרים מצווה אחר עליו שלא לסוכו ועובד כוכבים לאו בר מצוה הוא:

כהן שסך בן בתו ישראל מתעגל בו כו' - ופי' כהן שסך את עצמו שמן יכול בן בתו ישראל לבא להתעגל בו ואפילו גדול ושף עצמו באבי אמו ואינו חושש אלמא כיון דבטלה בהתירא בטלה והכי תניא בהדיא בתוספתא דמסכת תרומות (פ"י ה"י) סך כהן את עצמו שמן של תרומה ומביא בן בתו ישראל ומעגלו על גביו. ובן בתו ישראל דנקט משום דרגיל אצלו והוא הדין לאחריני:

שאינו מביא אשם תלוי - שאין אשם תלוי בא אלא על ספק חטאת קבועה כדמפרש בפ' בתרא (לקמן כה.):

מתני' במבעט - ביוה"כ דאמר לא תכפר עליו משום הכי לא תני ליה:

ודין הוא - שלא יכפר:

אלא על השבין - דלרצונו בעינן:

אשם לאו דוקא נקט דהא אשכחן אשם אמזיד בפרק שני (לקמן ח:) ד' מביאין על הזדון:

אך - בעשור לחדש יוה"כ הוא:

חלק - יום כפור לשבין ולא לשאינן שבין:

מאי שבין - דקתני אין מכפרין אלא על השבין:

הא קתני לא אם אמרת כו' - וא"כ מאי קאמר היינו הך:

אלא כי הא כו' - והיינו דקאמר חטאת אינו מכפר אלא על השבין ששבין משעת הפרשה עד שעת הקרבה ולא שהמיר דתו בינתיים והתם בעי למילף יוה"כ דאם המיר דת קודם יוה"כ וחזר בו אחר יוה"כ תו לא מכפר עליה יום הכפורים אחר על עבירותיו שמקמי המרתו:

אמאי נהי - דבקרבן אמרינן הואיל ונדחה לאחר הפרשה ידחה מעל המזבח אבל גברא לגבי יוה"כ בר כפרה הוא כישראל מעליא:

ורמינהו - אהא דתני לעיל יוה"כ אינו מכפר אלא על השבין:

מקרא קדש - בתקון סדר התפלה:

ה"ג לא קשיא הא ר' יהודה הא רבי:

פורק עול - של כל המצות:

מגלה פנים - דורש באגדות של דופי כגון מנשה שהיה אומר מה היה לו למשה לומר ותמנע היתה פילגש:

ברייתא דקתני יוה"כ מ"מ רבי היא:

מודה רבי בעבירות דיוה"כ - דהא דקתני לא התענה בו מכפר אעבירות דכל השנה אבל ההיא עבירה דעינוי לא מכפר ואך חלק נמי דקתני לעיל בעבירות דיומיה קאמר:

יום הכפורים אינו מכפר אלא היום כדכתיב (ויקרא ט"ז:ל') כי ביום הזה:

כרת - הולך ערירי בלא בנים ואם יש לו מתים:

אי נמי דעביד עבידתא סמוך לשקיעת החמה - דלא הוה שהות לכפורי:

א"נ בהדי דעביד עבידתא פסקיה מרא דרפיק בה לשקיה ומית - מיד דלא הוה שהות לכפורי:

ה"ג מאי אף המגדף:

שמעו לר' עקיבא - דמתני' ר"ע היא כדמפרש לקמן מגדף מביא קרבן דברי ר' עקיבא ואמרי אף מגדף נמי כידעוני. תימה לי ולר' יוחנן דאמר לעיל (דף ג:) הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו מאי אף דקתני במתניתין:

ואומר חטאו ישא - מפרש לקמן דכרת דמגדף איירי בקרבן עבודת כוכבים:

דף ז:

אתיא לרבנן - (רבנן קאמרי ליה הגירסא הכתובה בספרים אינה כפי שיטת הש"ס וכך היא בעיני) והכי קאמרי ליה רבנן לר"ע אמרת מגדף מביא קרבן הואיל ונאמר בו כרת במקום קרבן מי סברת מגדף דקרא היינו מברך את השם מגדף היינו עובד ע"ז והאי

דקתני במתני' וחכ"א אף המגדף כו' הכי קאמרי אף המגדף דידך אף מברך את השם שאתה קורא אותו מגדף:

אלא כרת במברך את השם מנא להו - במברך את השם כתיב איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו (ויקרא כ"ד:ט"ו) ונאמר בפסח (במדבר ט':י"ג) חטאו ישא האיש ההוא מה להלן כרת אף כאן כרת והכי נמי איכא דדריש ליה בפסחים בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג:) ודרשי הכי וחדל לעשות הפסח ראשון דהא קרבן ה' לא הקריב במועדו חטאו ישא ולא נאמר כרת דמגדף במקום קרבן ולא גמרינן ליה אלא מכרת דפסח שאינה בת חטאת דמצות עשה היא. ור"ע אית ליה כרת בשני ומוקי לחטאו ישא בפסח שני וגמר לה ממגדף וסבר מגדף היינו מברך את השם ובפסחים (שם) נמי איכא דדריש ליה הכי:

גירפת - ר' מתחלפת בד'. הנחת את הקערה מן התבשיל וחסרת גם את העץ. קסבר מגדף היינו מברך את השם ומילתא רבה עבד דפשט ידו בעיקר:

ולא חסרת קסבר היינו עובד עבודת כוכבים - כגון משורר ומזמר לעבודת כוכבים דלאו מילתא רבה היא כולי האי:

מתני' כמין בהמה חיה ועוף - מפרש טעמא במסכת נדה בפרק המפלת (נדה כב:) הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם:

סנדל - ולד הוא אלא שנפחתה צורתו:

שיליא - נמי אמרינן במסכת נדה בהמפלת (נדה דף כו.) אין שיליא בלא ולד. ושפיר היינו עור הולד מרוקם שיש בתוך השפיר צורת איברים קטנים ובמס' נדה מפרש לה בהמפלת:

וכן שפחה - כנענית ובגמ' פריך למה לי למתנייי:

ואין ידוע מה הפילה - אם צורת אדם וחייבת או דגים וחגבים ופטורה:

מביאה קרבן - שתי תורים [א' לעולה וא' לחטאת ועל של] עולה מתנה עלה אם מין חובה ילדה תהא לחובתה ואם לאו תהא עולת נדבה אבל חטאת לא מצי לאתנויי דאין חטאת נדבה ומחייב בספק ואינו נאכל דשמא לאו בת קרבן היא ומליקתה כנבילה בעלמא ומשום חולין על המזבח לא איכפת לן דכיון דאין למזבח אלא דמה לא חשיבא אכילה ובמסכת נזיר (דף כט.) ילפינן דחטאת העוף באה על הספק:

וכן שתי נשים שהפילו - במחבואה:

אחת מין פטור - דגים וחגבים:

ואחת מין חובה - סנדל או שיליא ואין ידוע אי זו הפילה פטור ואי זו הפילה חובה מביאות כל אחת שתי תורים כמו שפירשתי ואינו נאכל:

אימתי - אינו נאכל בזמן שהלכה כו' שאינן יכולות להתנות שהביאו קיניהן לכהן והלכו לדרכן:

אבל אם שתיהן עומדות כו' - בגמ' מפרש מאי עבדן:

גנינין - גוונים:

(כמין דגים וחגבים):

המפלת יום ארבעים - במסכת נדה בפ' המפלת (נדה דף ל.) עד שיעברו מ' יום להריון הוי מיא בעלמא:

גמ' ושפחה מנלן דת"ר דבר אל בני ישראל אשה כי תזריע:

מאי וכן שפחה - הא פשיטא לן דכל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה דגמרי לה לה כתיב באשה (דברים כ"ד:א') וכתב לה ספר כריתות וכתיב בשפחה או חפשה לא נתן לה:

מאי עבדן - לרבי יוסי מתיין תרוייהו חד קרבן בין שתיהן יקנו חטאת העוף חדא ודאי עולת העוף תביא כל אחת ודאי ובתנאי שאם אינה חייבת תהא נדבה אבל חטאת העוף לא מצי למימר תהא נדבה דאין חטאת נדבה ולהכי מייתו חטאת העוף ויקנוהו בין שתיהן ומתנין אם אני חייבת יהא חלקך מחול לי ואם את חייבת יהא חלקי מחול לך וממ"נ הויא מליקתה כשרה:

ר"ש אומר כו' - בפרק דם שחיטה לקמן (דף כג.):

מודה רבי יוסי - דמתני' בארבעה מחוסרי כפרה דלא מייתי קרבן לשום חטאת אלא לאשתרויי בקדשים:

התם - גבי חטאת חלב בפרק דם שחיטה גברא בעי ידיעה שידע שחטא ואי לא מייתי כל חד אשם תלוי ולא חטאת בשותפות:

דקתני סיפא דההיא - בפ' דם שחיטה (שם) כל חטאת שהיא באה על חטא אלמא באה על חטא דוקא נקט:

ואם נקבה תלד - הוה ליה למכתב ואם נקבה היא:

מתני' לאור פ"א - שילדה נקבה לאור פ"א שהיתה ראויה למחר להביא כפרתה הפילה:

ב"ש פוטרין מן הקרבן - מלידה ב' אע"ג דלאחר מלאת הוא הואיל ולילה הוא ולא יצאה שעה ראויה לקרבן דלילה מחוסר זמן קרבן הוא דכתיב (ויקרא ז':ל"ח) ביום צותו הילכך לענין קרבן כתוך מלאת דמי:

מ"ש אור פ"א מיום פ"א - דודאי חייבת כדמפרש לקמן בפ' ארבעה מחוסרי כפרה (דף ט.):

אם שיוה לו לטומאה - שהרי אתם מודים שמשקיעת החמה של יום פ' כלו ימי טוהר שלה ואם ראתה בליל פ"א טמאה:
והדמים - שאתה אומר אם שוה לו לטומאה כו' אינן מוכיחין לקרבן שהרי המפלת תוך מלאת דמיה טמאין מפני הלידה ואינה חייבת קרבן שני:

דף ח.

גמ' שבקיה - ר' אושעיא לבר קפרא:
בעא מיניה - רבי אושעיא לבר קפרא:
בליל ח' - לזיבה ראשונה ולמחר היה ראוי לקרבן:
מה ב"ה כו' - מי מייתי ב' קרבנות אי לא:
בבלי - רבי חייא עלה מבבל כדאמרי' התם (סוכה דף כ.) בתחלה נשתכחה תורה מישראל עלה הלל הבבלי ויסדה וחזרה ונשתכחה עלו בני הגולה ויסדוה ומאן נינהו יהודה וחזקיה בני רבי חייא:
עייא - ר' חייא ובלשון גנאי קאמר ליה:
(הדר בעא מיניה ר' אושעיא מבר קפרא):
נחזור על הראשונות - כמו אמר מר. לעיל הרי הוא אומר כו' ומיבעיא לר' אושעיא טעמייהו דב"ה משום או לבת או משום דסברי לילה אינו מחוסר זמן:
והא דתניא אינו מביא קרבן [קסבר] **לילה מחוסר זמן** - וטעמייהו דב"ה משום או לבת:
זב בעל שתי ראיות - שזיבה ראשונה בת שתי ראיות היתה:
בת ג' - הלכך כיון דלא יצאת שעה הראויה לקרבן כולה חדא זיבה אריכתא היא:
ליתנייה - בפ' שני (לקמן דף ט.) גבי ה' מביאין קרבן אחד כו' כי היכי דקתני נזיר שנטמא טומאות הרבה:
לא פסיקא ליה - כיון דזמנין דאראיות דלילה נמי מיחייב כגון ראה אחת בליל ח' ושתים ביום המחרת:
שכבת זרע בעלמא הוא - דאין לה אלא טומאת ערב בעלמא כדתניא זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע זב בראיה ראשונה הקישו לבעל קרי במס' נדה (דף לה.) ואמרו נמי במגילה (דף ח.) שתים לטומאה וג' אף לקרבן אבל חדא ראייה אין לה אלא טומאת ערב:
ומי א"ר יוחנן כו' - דקאמר ב' בלילה ואחת ביום כו':
נטמא - נזיר ביום ח' שראוי לקרבן מביא ב' קרבנות:
בליל - ח' אינו מביא דלענין קרבן טומאה אריכתא היא דלילה מחוסר זמן:

מתני' ספק זיבה כגון [טועה] שראתה ג' ימים ואינה יודעת אם בימי נדותה אם בימי זיבה מביאה קרבן ואינו נאכל:

ספק לידה כגון שהפילה ואין ידוע מה:

האשה שיש עליה ה' ספקות של לידה או ה' של ספק זיבה מביאה קרבן אחד - חטאת העוף הבאה על הספק:

ואוכלת בזבחים - שהרי הקרבן הזה לטהרה בא והרי הוא כטבילה אם נטמאת האשה כמה טומאות טבילה אחת עולה לכולן אף קרבן זה כן:

ואין השאר עליה חובה - לא הצריכוה חכמים להביאן שאף האחת בקושי התירו להקריבה ספק מליקת חולין למזבח שאם לא כן אין לה תקנה ליטהר בקדשים:

ה' לידות ודאות או ה' זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים - כמו שפירשתי:

והשאר עליה חובה - כדאמרינן לקמן בפ' שני (ד' ט:) יכול תביא על הלידה שלפני מלאת ועל הלידה שלאחר מלאת קרבן אחד לשניהם ת"ל זאת:

קינין - שני קינין ד' תורין:

בדינרי זהב - בשני זהובין קן לדינר זהב:

המעון הזה - שבועה:

נכנס לב"ד ללמוד כו' - אע"פ שהיקל על דברי תורה עת לעשות לה' הוא שאלמלי לא ימצאו יחדלו מלהביא אפילו אחד ויאכלו בקדשים בטומאת הגוף:

קינין ברבעתים - ב' קינין בשני רביעי דינר כסף. ל"א רבעתים לשון חצי הוא:

גמ' ה"ג בתוספתא ה' לידות ודאי וה' לידות ספק כו' ר' יוחנן בן נורי אומר על הודאי - חיישינן לפשיעה דאי אמרת תביא על אחת מהן שמא יש אשה שתלד לידה אחת ודאית ואינה רוצה להביא קרבן שתאמר והלא אשתקד היו עלי ה' לידות ודאות ולא הבאתי קרבן על ד' מהן ועכשיו אני מביאה ור"ע סבר כיון דלא אכלה אשתקד בלא שום קרבן לא פשעה:

תאמר על האחרונה - אני מביאה ותפטר על השאר. ר"ע אומר תאמר על אחת מהן ואינה צריכה לומר על האחרונה ותפטר על השאר:

ועל הודאי תאמר על האחרונה ותפטר - עכשיו מחיוב שאר קרבנות ואוכלת בזבחים היום ולמחר תקריב שאר קרבנות:

אם יש ודאי ביניהן - ממין הספק דאמר על הודאי כדי שתיעשה ודאי ותהא נאכלת ותפטר לגמרי כדפרישית במתני' דבקושי התירו להקריב ספק:

על אחת מהן - ואפילו על הראשונה:

בין ודאי כו' - אינה צריכה לומר על האחרונה אני מביאה: בדר"ע ל"ג ותפטר:

ועד דמייתי כולהון - לא מכפרת אם הביא חטאת ראשונה עדיין חטאים האחרים עומדין אף כאן אם הביאה על הראשונות עדיין טומאה האחרונה במקומה ולא טהרה לאכול בקדשים לפיכך תאמר על האחרונה וטהרה והראשונות תביא לאחר זמן:

מאן דמחייב ה' טבילות - אפי' אמר על הראשונה אני טובל טהר מכל טומאה:

דף ח:

ה' אשמות תלויין [כו'] **חוששין לפשיעה** - אם לא הצריכוה לומר על האחרונה אני מביאה תהא סוברת שנפטרה בקרבן זה ולא יהו השאר עליה חובה ותפשע ולא תביאם וכי מצרכת לה לומר על האחרונה אני מביאה ידעה דהשאר עליה חובה אבל על הספק שאין השאר עליה חובה לא מזקקינן לה לומר על האחרונה אני מביאה:

ורבי עקיבא לא חיישׁ לפשיעה - ואני שמעתי חוששין לפשיעה שמא תפשע ולא תביא אפילו קרבן אחד ותאכל זבחים בטומאת הגוף וקשיא לי בגוה טובא חדא אפשר היא מתיא קרבנה ומשום דלא מצרכת לה לומר על האחרונה ליחוש שמא תחזור בה ועוד אי חיישת להכי כל שכן דעל הספק היא מקילה ואמאי לא מצרכת לה לומר על האחרונה ליחוש שמא תחזור בה ולא תביאנו ואכלה בקדשים בספק טומאת הגוף:

מתני' ארבעה מחוסרי כפרה - מביאין חטאת ולא על חטא אלא לאכול בקדשים:

עד שיזרוק עליו הדם - דבעי איתויי קרבן כדמפרש לקמיה:

ונזיר ליינו ולתגלחתו ולטומאתו - ונזיר מחוסר כפרה שכל זמן שלא כיפר אסור ביין ובתגלחת ולטמא למתים:

גמ' דמני להו בתרין - דחשיב זב וזבה בתרין מהנך מחוסרי כפרה:

מבשרו - מכח אברו ומתוקף יצרו:

זבה מטמאה באונס כדאמרינן בפרק בנות כותים (נדה דף לו:) וכי יזוב זוב דמה (ויקרא ט"ו:כ"ה) הרי אונס אמור:

ומטמא בראיות - אם ראה ג' ביום אחד:

כבימים - אם ראה ג' ימים רצופין כדמפרש בב"ק בפרק ב' (דף כד.) זבה לא מטמאה אלא בימים:

הרי כאן שנים - דצרוע משמע בין זכר בין נקבה מטמאין בנגעים:

ה"ג א"כ מה ת"ל איש לענין של מטה - דלטהרת טומאת נגעים א"א שהרי נאמר והצרוע:

איש - דכתיב במקרא העליון לענין מקרא התחתון שפריעה ופרימה כתובה באחרונה לומר לך איש פורע ופורם:

עיקר טומאתן חלוקה - זה בראיות ובימים וזו בימים ולא בראיות:

כגריס - דזהו שיעור נגע כחצי פול:
סוף סוף נזיר - מ"ט לא תני הא לאישתרויי הוא: ומשני ההוא לאו לאשתרויי בקדשים אלא ביין דחולין הוא וכי קחשיב כפרה דמעכבא שום אכילה דקדשים:
גר מעוכב לאכול בקדשים - דאפילו לרבנן סבירא להו כר"א בן יעקב דאמר לאישתרויי הוא דמייתי והא דלא תני ליה משום דלא מיקרי מחוסר כפרה:
הביא פרידה אחת - גוזל אחד שחרית:
אוכל בקדשים לערב - ובלבד שיביא השניה כדאמרינן לקמן להביא פרידה אחת א"א:
כאן שתיהן עולות - כדאמרן לקמן בגמ' (ט.) מדור המדבר:
הביא חובתו מן הבהמה - עולה אחת יצא:
עולה ושלמים - לאו דוקא אלא משום דבעי למיתני מנחה ושלמים לא יצא:
מה אתם עולה ושלמים - דכתיב (שמות כ"ד:ה') וישלח את נערי בני ישראל וגומר:
לא תיסגי בגוה - עד דמייתי שלמים:
שכולו לה' - שאין כהן נהנה ממנו דבעולת בהמה איכא עורה לכהנים אבל עולת העוף ליכא מידי:

דף ט.

לכם הקשתיו - במקצת ולא כל קרבנותיכם ומיהו עולה מסתבר דמכשרא דכולה כליל:
מילה וטבילה והרצאת דמים - מפרש לקמן:
והקריבו - גבי עולת העוף דנדבה בויקרא:
והקריב - משמע קרבן שלם:
כל העם היוצאים - בשעת יציאתן מלו:
בדמיך - דם פסח ודם מילה:
הרצאת דמים - זריקת דמים על המזבח:
וכי יגור אתכם גר וגו' לדורותיכם - אע"ג דליכא מקדש:
צריך שיפריש רובע דינר לקינו - דלכשיבנה בית המקדש יביא קן דאמרי' לעיל דצריך קרבן וקרבן בפחות מרובע לא אפשר להפריש דאין מצוי קן בפחות מרובע כדאמרינן במתני' ועמדו קינין ברבעתים אבל פחות לא אפשר:
מפני התקלה - שלא יהנה ממנו:
גר תושב - שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים כגון נעמן:
עושה מלאכה בשבת לעצמו - בדבר האבד כישראל בחולו של מועד:
כישראל בי"ט - אוכל נפש:

מתני' שבועת העדות - קרבן עולה ויורד:
שבועת הפקדון - אשם:
גמ' מדמצי למיכתב על חטאתו ולישתוק וכתיב על חטאתו אשר חטא לאתויי חטאים הרבה:
ונסלח לו מחטאתו אשר חטא - להכי הדר כתיב תו ב' זימני חטא בר מב' זימני קמאי לעשות מזיד כשוגג:
ויאמר ה' פתאום - בע"כ יצאו שלשתן ע"פ הדיבור:
ופתאים עברו ונענשו - היינו מזיד דאין עונש אלא על המזיד:
ה"א - אע"ג דפתאום דעלמא משמע אונס ושוגג ומזיד פתאום דנזיר ודאי מדמייתי קרבן עלה ש"מ דשוגג הוא מידי דהוה אכל התורה דרוב קרבנות על השגגה הן באין להכי כתיב פתע דהוי שוגג לגלות עליה דפתאום:
בכולן - בכל המביאין עולה ויורד שבאותה פרשה כגון מטמא מקדש ושבועת בטוי דכתיבי בהו שבועת העדות:
לעשות מזיד כשוגג והא עיקר קרא במזיד כתיב - דכתיב (ויקרא י"ט:כ') בקורת תהיה והיינו מלקות ואין מלקות אלא במזיד ועליה קאמר והביא את אשמו ותו למה לי ונסלח לו מחטאתו לרבות מזיד:
אלא אימא לעשות שוגג כמזיד - דמהו דתימא דוקא אמזיד מביא ולא אשוגג קא משמע לן ונסלח לו מחטאתו אשר חטא דלהכי כתיב חטא ארבע זימני תרי למילף קרבן אחד על עבירות הרבה ותרי לעשות שוגג כמזיד:
בהעלם אחת - כלומר קודם שילקה ויביא קרבן על זו חזר ובעל זו:
לאו אמרת גבי עריות - בפ"ק (לעיל ב:) ואל אשה לחלק על כל אשה ואשה כו':

דף ט:

נזירות טהרה משביעי חיילא - הלכך כי נטמא תרי זימני בשביעי הוו להו טומאות הרבה דהא אתחלא נזירות דטהרה ולענין קרבן לא מחייב אלא אחד דלא יצא אדם זה לשעה ראויה לקרבן:
וקידש את ראשו - שנזירות טהרה חלה עליו. יום תגלחתו כו':
מתני' המקנא לאשתו כו' - מביא מנחת שעורים אחת על כולן כשהוא משקה:
שנתנגע נגעים הרבה - כגון שספר שבעה ולא הספיק להביא קרבנותיו עד שנתנגע וכן שניה וכן שלישית:
הביא צפרין - אותן שתי צפרין חיות אחת לשחיטה ואחת לשילוח ולאו קרבן נינהו:

לא עלו לו - קס"ד דהאי לא עלו לו משמע שצריך לחזור ולהביא לבסוף שתי צפרין לכל נגע ונגע עד שיביא חטאת אבל הביא צפרין וחטאתו ונתנגע אין צריך להביא לכשיטהר על נגע ראשון:

גמ' והאמרת אינו מביא אלא קרבן אחד - על נגעים הרבה אלמא חד צרעת אריכתא היא ואמאי מחייבת ליה לאתויי צפרים אכל נגע:

ולאקבועיה בעניות כו' - וה"ק ולא עלו הצפרין ליקבע בעניות ובעשירות דאם היה עני בשעת הבאת צפרין והעשיר צריך להביא קרבן עשיר ואם היה עשיר והעני מביא עני בדלות עד שיביא חטאתו דבתר חטאת אזלינן בין בעניות בין בעשירות:

אשר לא תשיג ידו - בשעת טהרתו יביא בעניות אע"פ שהעשיר:

ר"ש סבר - האי טהרתו היינו דבר המכפר חטאו דעל ז' דברים נגעים באין במסכת ערכין (דף טז.):

דבר המכשירו - אשם שמדמו נותנין על בהונותיו מכשירו בקדשים:

צפרין - גורמין לו תחלת טהרתו שמדם הצפור מזין עליו:

מתני' האשה שילדה ולדות - וקא מפרש כיצד כגון שהפילה לתוך פ' של נקבה וכו' כגון שטבלה לאחר שבועיים דטומאה ושמשה ונתעברה והפילה נקבה לאחר מ' של יצירת הולד דהיינו נ"ד ללידה ראשונה וחזרה והפילה לסוף נ"ד של זו. ולהכי נקט נקבה דבזכרים ליכא למימר הכי דאי הפילה בתוך מ' דזכר מיא בעלמא הוא האי שני דאין הולד נוצר עד יום מ':

והמפלת תאומים - אפילו זכרים כגון שנתעברה ג' והפילה אחד לאחר מ' והשני נשתהה ויצא בתוך ימי טוהר הראשון ושלישי בתוך ימי טוהר דשני מביאה קרבן אחד על האחרון ופטורה:

ר' יהודה - פליג בין אולדות בין אתאומין ואמר מביאה קרבן אחד על הראשון על הולד הראשון ולא על השני מפני שנולד בתוך מלאת של ראשון ומביאה על השלישי משום דהוא לא נולד תוך מלאת דלא חשבינן מלאת לשני דכמאן דליתיה דמי הואיל ונולד תוך מלאת של ראשון ושלישי הוי תחילת לידה ואינה מביאה קרבן על הרביעי הואיל ונולד תוך (מ') מלאת של שלישי אבל שלישי לא נולד תוך מלאת דראשון דהא עברו ימי טומאה דראשון (ויצירת שני וטומאתו ויצירת שלישי) דהוי טפי מפ' לראשון וגבי תאומים נמי דקפליג ר' יהודה כגון שנולד שלישי לאחר מלאת דראשון ועל מלאת דשני לא איכפת לו דכמאן דליתיה דמי:

גמ' - כל היכא דכתיב תורת משמע רבים:

יכול על הלידה ועל הזיבה - קרבן אחד כגון שראתה ג' ימים בימי זיבה והפסיקה רביעי וילדה בחמישי הרי זו יולדת בזוב כדאמרי' בנדה (דף לו:) דבעי שתפסוק מן הזוב סמוך ללידה ואם לא פסקה ודאי דם מחמת הולד ואינה יולדת בזוב:

אלא מעתה - מהיכא תיסק דעתיה דעל הלידה ועל הזיבה קרבן אחד דאיצטריך קרא למעוטי הא ודאי אכלה חלב וילדה מי סלקא אדעתין דמביאה קרבן אחד על הלידה ועל החלב וגבי זיבה נמי מה ענינה אצל לידה:

זאת - משמע על לידה אחת מביאה [קרבן אחד על ולדות הרבה] הא אחר מלאת חייב על כל אחת ואחת:

לדברי ר' יהודה - מדלא חשיב מלאת לשני ש"מ ולד ראשון גורם לקרבן ומולד ראשון מונה פ' יום הילכך שלישי שנולד אחר מלאת דראשון ולד מעליא הוא לקרבן:

לדברי חכמים - דלא מחייבי אלא חד אבתרא מחייבי ליה דסבירא להו ולד שני כלומר אחרון גורם לקרבן וראשון דלא מלו ימי טוהר דיליה לית ליה קרבן ומשני מנינן מלאת עד שלישי ומשלישי עד רביעי ולא מטמא מלאת אלא עד בתרא:

פשיטא דהכי איתא - דאי לאו הכי מאי טעמייהו:

מפלת תאומים איצטריכא ליה - משום מפלת תאומים איצטריך ליה תנא לאשמועינן דבמפלת תאומים נמי פליג רבי יהודה דמהו דתימא בתאומים מודה דחדא לידה אריכתא היא הואיל ועיבורן כאחת ואית ליה נמי מלאת לשני ושלישי לאו בר קרבן הוא:

דף י.

בטומאה מה לי א"ר יהודה - מי אית ליה מלאת לשני לענין ימי טוהר:

לא קאמר ר"י אלא לענין קרבן - הוא דלית ליה מלאת לשני הואיל ובתוך זמן קרבן ראשון נולד:

אבל לענין טומאה וטהרה - מונה לעצמו לבד אותן של ראשון ונקראין ימי הטומאה על שמו ומסולקין ממלאת של ראשון:

ומיפסקא טומאה דשני - את ימי טוהר של ראשון וממלא ימי טוהר דראשון דהא מלאת דראשון א"א דלא מלינן ליה לר' יהודה דהוא עיקר והדר מני שמונים ימים ימי טוהר לשני:

או דלמא חומרא איתי ליה - לאפושי לקרבנות ויהיב ימי טומאה וימי טהרה לשני משעת לידתה ואילך ומעוכבת לאכול בקדשים עד מלאת ימי טומאה וטהרה אבל קולא לית ליה להיות ימי הטומאה נקראין על שמו דשני להיות גומרין השלמה לראשון תחתיהן דלהאי מילתא נמי כמאן דליתיה דמי וימי טוהר דראשון לא ממלינן ותימלי לשני ימי

טוהר אחריני תחתיהן דהא מילתא קולא היא להאריך טוהר דמיה וקולא לית ליה והא ליכא למימר דליהוי שני בטל לגמרי מתורת מלאת דהא נמי קולא היא דהא אם כן מכשרת לאכול טבולת יום בקדשים ועל כרחיך בעית למיתב ימי טוהר לשני הלכך אי יהבת לראשון השלמת ימי טוהר קולא היא:

שוחטין - את הפסח וזורקים עליה ביום ארבעים לזכר. קס"ד ביום מ' דימי טוהר דזכר:

והוינן בה עד כאן טמאה היא - דמחוסרת כפרה:

אמר רב חסדא הא מני ר' יהודה היא דאמר ולד שני כמאן דליתיה דמי - ומוקים הא מתניתא ביולדת תאומים היום אחד ושני למחר דמ' דשני הוי מ"א לראשון והיום ראויה להביא קרבנה על הראשון ואשמועינן דשוחטין עליה ואפי' מחוסרת כפרה ולאחר שחיטת פסחה תביא כפרתה ותאכל לערב פסחה אלמא ולד שני כמאן דליתיה להיות מעכב עליה שתהא מונה לו וימשכו ימי טוהר שלה עד למחר:

ואי אמרת בטומאה סבירא ליה לר' יהודה כמאן דאיתיה דמי - לגרום ימי טומאה שלו השלמה לימי טוהר של ראשון היכי שחטינן לאורתא נמי לא מציא אכלה שהולד השני גרם להאריך ימי טוהר של ראשון יום אחד שהרי שמיני לראשון הוא שביעי לשני ומימי טומאתו הוא והפסיק מניינו של ראשון וצריכה להשלימו ועד יום מ' ושנים לראשון אינה ראויה להביא כפרתה אלא לאו ש"מ כמאן דליתא דמי ועולין ימי טומאה וטהרה שלו למנין ימי טוהר של ראשון:

לעולם אימא לך כו' - וההיא ברייתא לאו בולד שני מיתוקמא אלא בכל ולדות דעלמא ודקשיא לך הא לאורתא נמי מחוסרת כפורים היא בפסח הבא בטומאה עסקינן דנטמא רוב הקהל ואישתראי טומאה לגביה:

לא יאכלו ממנו כו' - דכי אישתראי טומאה בצבור לגבי טומאת מת אישתראי דכתיב (במדבר ט':י') איש כי יהיה טמא לנפש וגו' ועלה דרשינן (פסחים דף סו:) איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחין אלא עושין בטומאה:

לא יאכלו בדלא טבלו - דלא פסקו מזיבה או פסקו ולא ספרו ז' ולא טבלו אבל יולדת ביום ארבעים היא טבלה בשמיני ללידתה:

א"ה - אמאי נקט יום מ' לזכר או שמונים לנקבה משמיני ללידתה נמי חזיא:

ביום מ' נמי לא חזיא - אפי' לאורתא דהא מיחסרא כפרה וקס"ד מחוסר כפורים דזב כזב דמי ואינו אוכל בפסח הבא בטומאה:

הא דרבא בשחיטת קדשים בתחילת פ"ב (דף יז:):

אמר רב אשי רבא - לא מתרץ לה ביום מ' דימי טוהר כלל אלא הכי מוקים לה ביולדת ביום מ' להריונה וילדה זכר שוחטין עליה בו ביום ור' ישמעאל היא דאמר בפרק המפלת חתיכה (נדה ל.) בריית נקבה לפ"א:

יבשתא - בלא דם:

הקבר - רחם:

יכול בין רצופין - כגון שלא הפילה בינתיים:

בין מפוזרין - כגון אם הפילה לסוף נ"ד יכול יפסיקו לה טומאת הנפל וישלימו לה ששים יום של טהרה ללידה הראשונה לבד מימי טומאת הנפל המפסיקין בינתיים:

תלמוד לומר יום מה יום כולו רצוף - אם טמא טמא ואם טהור טהור אף ששים יום כולם רצופים לטהרה:

מי אית להו מפוזרין - הא מוולד שני מניא ולא משלמו ימי טוהר דראשון אלא אחר אחרון הולכין הלכך לא משכחת להו מפוזרין לעולם:

אלא לאו ר' יהודה היא - דאית ליה ימי טוהר דראשון דלדידיה ראשון עיקר לענין קרבן ואשמועי' הכא דלענין טומאה וטהרה לית ליה ימי טוהר לראשון דא"כ לא משכחת לה טהורין רצופין אלא משני מניא וש"מ חומרא בעלמא אית ליה במתני' לאפושי קרבנות ולענין קרבן לחודיה הוא דמני לראשון אבל לגבי טומאה להשלים ימי טוהר לראשון למנותן מפוזרין לית ליה דקולא היא דהדר בעיא למיתב ימי טוהר לשני:

לעולם רבנן היא - וה"ד מפוזרין ביולדת זכר בתוך שמונים של נקבה שימי טוהר של זכר כלין קודם לשמונים דנקבה ראשונה ובכה"ג דימי טוהר של שני כלין קודם לימי טוהר דראשון לית להו לרבנן דמוולד שני לימנו ובעיא לאשלומי ימי טוהר דראשון ואתא קרא לאשמועינן דלא משלימין לבתר פ' דלידה ראשונה שבעה כנגד ז' ימי טומאה דזכר שהפסיקו בינתיים אלא משני מונה:

סוף סוף - לא משכחת הכי דשלמין שמונים דנקבה קמייתא ועד כאן מ' דזכר לא שלמין דלא משכחת לידת זכר עד נ"ד דנקבה י"ד דטומאה דנקבה ומ' דיצירת הזכר וכיון (דרבינן לוולד שני משום דלא) משכחת מפוזרין:

ביולדת תאומין - שנתעברו:

לעשרים לימי טהרה - עשרים לאו דוקא דהוא הדין לבציר מהכי או טפי מהכי:

מפוזרין - כלומר שפסקו לה שבעה ימי טומאה דזכר לימי טוהר דנקבה וליתיב לה שבעה אחריני לאחר שמונים ללידה הראשונה ת"ל יום:

ל' דזכר מפוזרין - כגון יולדת תאומים וילדה שני בתוך ל' דזכר ראשון יכול יתנו לה שבעה לבד מ' ללידה הראשונה כגון ז' ימי טומאה דשני דהשתא הוו ל' מפוזרין שהרי הפסיקו ימי טומאה בינתיים שלא עלו למנין:

דף י:

מי אית להו מפוזרין הא לולד שני מנו - וכיון דבראשון זכר ליכא לאוקומי כדאוקמא ליה דימי טוהר דראשון משכין לבתר ימי טוהר דשני:

אלא לאו ר' יהודה היא - דמונה לראשון וקאמר דרצופין יהבינן לה אלמא משני הוא דמני:

וש"מ חומרא אית ליה קולא לית ליה - להאריך ימי טוהר דראשון שהשלימו לז' אחרים כנגד ז' ימי טומאה והדר מותיב ימי טוהר לשני דקולא יתירא היא:

ששת ימים כו' - כגון הפילה לאחר ס"ג דטוהר דנקבה שהן ע"ז ללידתה והיה לה למנות עוד ג' ימים והפילה ונטמאו יכול יתנו לה ג' אחרים כנגד ג' אלה דנטמאו דנהוו ו' מפוזרים דהכא לא כתיב יום אלא ימים דמשמע אפילו מפוזרין:

מי אית להו מפוזרין הא לולד שני מנו - וימי ולד שני זה מושכין ימים רבים אחר פ' של נקבה ראשונה ומפוזרין לא משכחת לה אלא לאו ר' יהודה היא כו':

מתני' שמיעת הקול - ושמעה קול אלה:

וטומאת מקדש - בשוגג ובטוי שפתים כולהו כתיבי בהדדי בפרשת ויקרא גבי קרבן עולה ויורד דהא קרא דאו נפש כי תגע בכל דבר טמא וגו' בטומאת מקדש וקדשיו משתעי כדמפרש בפרק קמא דשבועות (דף ז.):

גמ' עשירות כשבה או שעירה. דלות תורים ובני יונה. דלי דלות עשירית האיפה:

שמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו - מפרש בויקרא שמביאים בדלות ובדלי דלות:

יש מהם מביאין כו' - מפרש לקמן:

יולדת - בעשירות כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת: ובדלות שתי תורים דהיינו פרידה דעוף תחת כבש:

עשירית האיפה תחת שני פרידין - דהיינו אחת תחת שתים:

הרי עלי בסלע - בקרבן הנקח בסלע:

(מדבכל התורה כולה קרי לכבש בן שנה מכלל דאיל בן שתי שנים):

מדכתב רחמנא - גבי אשם מעילות בויקרא איל בכסף שקלים דהיינו שתי סלעים:

ברבעתים - קן ברובע דינר דהיינו כדמייתי שתי פרידים בדלות ברובע דינר תחת כבש הנקח בסלע היינו חד מט"ז בסלע שהוא ד' דינרים ורובע דינר היינו י"ו רבעים:

ברובע דינר יש מ"ח פרוטות כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יב.) שש מעה כסף דינר ומעה שתי פונדיון ופונדיון ב' איסרין ואיסר ב' מסמסות מסמס ב' קונטרק וקונטרק ב' פרוטות דהיינו ל"ב פרוטות למעה ולמעה וחצי שהוא רובע דינר הוו מ"ח פרוטות וכיון דאמרת דלי דלות דהיינו עשירית האיפה בעי מהוי חד מי"ו בדלות אשתכח דעשירית האיפה הוי ג' פרוטות דהיינו חד מי"ו של מ"ח:

תנא מיולדת יליף - דלות יליף מיולדת דמתיא פרידה הנקחת בשמינית של דינר תחת כבש הנקח בסלע דהיינו חד מל"ב בכבש והוא כ"ד פרוטות:

ועד כאן דלי דלות כמה הוי חד מט"ז בדלות - דנהי דילפת דדלות חד מל"ב מיולדת אבל דלי דלות דלא משכחת ביולדת בע"כ מכבש ואיל ילפת לה כדדרשינן לה לעיל דלא משכחת דלי דלות אלא בשמיעת הקול ובבטוי שפתים ובמטמא מקדש וקדשיו וע"כ דלי דלות מדלות דידהו מילף וכי היכי דדלות דידהו שתי פרידין תחת הכבש דהיינו חד מי"ו בדלות ונהי דאשכחת בדלות בעלמא כגון ביולדת שהיא פרידה אחת שמינית של דינר דהיינו כ"ד פרוטות וכי מייתי דלי דלות חד מי"ו הוי פרוטה ופלגא:

כולה מיולדת יליף - ואע"ג דאין בה דלי דלות יליף מהתם דכי היכי דאשכחן בה דלות אחד מל"ב דעשירות דלי דלות נמי הוה חד מל"ב דדלות ודלות דיולדת הכי הוו כ"ד פרוטות ודלי דלות פרוטה נכי רבעא דהיינו חד מל"ב:

מתני' כל חטאת יחיד נקבה היא דהיינו כשבה או שעירה:

שוין במכות ובקרבן - אם מזידין שניהן לוקין כדקיי"ל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו' השוה הכתוב אשה לאיש לכל העונשין ואם שוגגין שניהם מביאין קרבן דבתרווייהו כתיב כרת במזיד דכתיב ונכרתו הנפשות העושות וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת:

ובשפחה כו' - שהאשה לוקה והאיש באשם כדמפרש בגמ':

כל העריות כולן עשה בהן מערה כגומר - במסכת יבמות בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נג:):

ובשפחה אינו חייב אלא על גמר ביאה דשכבת זרע כתיב בה שראויה להזריע:

וכל העריות חייב על כל ביאה וביאה - ובשפחה אמרו לעיל בפירקין (דף ט:) שמביא קרבן אחד על ביאות הרבה:

דף יא.

ר' ישמעאל אומר שפחה - גמורה:
כל העריות מפורשות - שהן בנות חורין ושיור אין לנו וזו ודאי משונה היא חציה שפחה וחציה בת חורין:
גמ' תהא בקריאה - שהן קורין עליה והפלא ה' את מכותך שכן קורין על הלוקין במס' מכות (דף כב:):
בבקורת תהיה - שאם אינה יכולה לקבל ארבעים אומדין אותה בבקור ובמחשבה:
מכות הראויות להשתלש - כגון י"ח או כ"א או כ"ד שהיו מכין אותו שתי ידות (מלפניו ואחת מאחריו) ומקרא ילפינן לה במס' מכות (דף כג.):
בזמן שהאשה לוקה - שגדולה היא ובת עונשין היא:
אימא הוא מיעטיה קרא - מהדר אמתני' דקתני לא השוה אשה לאיש לקרבן אימא הוא מיעטיה קרא ממלקות דכתיב תהיה אבל היא אימא תילקי ותייתי קרבן:
לישנא דשינוי הוא - שנשתנית מברייתה:
הריפות - דבר שנשתנה ע"י כתישה וכאן נמי ע"י אבר שמש דש:
ויתנו ידם להוציא - פסוק הוא בספר עזרא:
פדויה [ואינה פדויה] - והפדה לא נפדתה משמע פדויה ואינה פדויה:
לרבי ישמעאל מאורסת לעבד עברי מנא ליה - בשלמא לר"ע דמוקי לה בחציה בת חורין לא בעיא קרא דאיכא למימר מדחייב עלה רחמנא ודאי מאורסת היא מישראל דהא תפסו לה קדושין הילכך איכא למימר לעבד עברי נתקדשה שהרי רבו מוסרה לו בעל כרחו כדמפרש בקדושין (דף יד:) ולא לעבד כנעני שהרי אסורה לו אלא לרבי ישמעאל דאמר שפחה גמורה מאורסת לעבד עברי מנא ליה (דאמר לעבד עברי שהרי אסורה לו) דילמא לעבד כנעני דהא לדידיה שריא לגמרי טפי מעברי:
אם אינו ענין לדידה - דהא כתיב (ויקרא יט) והפדה לא נפדתה:
מתני' כל העריות - אם האחד גדול או האיש או האשה האחד חייב והאחד פטור ובשפחה אינו כן ובגמרא מפרש לה:
שוגג בחטאת ומזיד בהכרת - ובשפחה נהי דאם הוא מזיד והיא שוגגת דפטורין הואיל ואינה לוקה כדאמרינן לעיל בקורת תהיה והביא את אשמו ואי לא פטורין מיהו אם הוא שוגג והיא מזידה היא במלקות והוא באשם כדאמרי' בהאי פירקא דשוגג ומזיד שוין בבא על השפחה:
גמ' והכא חייב - בתמיה וכי קטן חייב בשפחה:

דהא איתקוש להדדי - כדאמרן לעיל אם אין האשה לוקה אין האיש מביא אשם:
וכי ישן חייב - בתמיה:
מערה לא מיחייב - דשכבת זרע כתיב בה:
וכי מכוין מיחייב ואי לא לא מיחייב - דשכבת זרע בעינן ושאינו מתכוין כגון נפל מן הגג ונתקע אין ראוי להזריע:
ואי בשאר עריות קתני איפכא מיבעי ליה - עשו מערה בעריות חייב כגומר שלא כדרכה חייב כבכדרכה דמשכבי אשה כתיב (ויקרא יט):

דף יא:

נמצא מתכוין ומערה בשפחה - שהערה בה בכוונה פטור דהעראה בשפחה פטור כשאינו מתכוין דעריות. העראה פלוגתא היא (בסנהדרין בארבע מיתות) (סנהדרין דף נה:) איכא למ"ד העראה זו נשיקה ואיכא למאן דאמר זו הכנסת עטרה:
מתני' אמרו לו - מפרש בגמרא:
אם הביאוהו כו' - כגון אם העידו בו שהרג את הנפש:
אם ירצה לומר מזיד הייתי - אם היה רוצה לפטור עצמו בשקר היה יכול לומר מזיד היה ומזיד פטור:
גמ' ר"מ היא - דאמר אם הביאוהו שנים כו':
מאי קמשמע לן הא מסיפא שמעינן לה - דקתני שנים אומרים אכל כו':
הכי קאמר סיפא דבר זה - ששנינו למעלה אמרו לו אכלת כו' מביא חטאת לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת ר"מ וחכמים שרבי מאיר אומר אם הביאוהו שנים כו' וחכמים אומרים כו' וסיפא מפרש לרישא:
איכא דאמרי - הכי פריך הש"ס אמרו משמע חד כו':
מותרת לחזור לו - לראשון ועל פי עדים שאמרו לה שנים מת בעליך ולפיכך מותרת לראשון שהרי אנוסה היא ששנים אמרו לה דאונס בישראל שרי:
מכלל דרישא - דקתני תצא מזה ומזה שנשאת ברשות ב"ד ועד אחד דהוה לה למידק יפה אם מת דהאי דשריוה רבנן לאנסובי על פי עד אחד משום דדייקא ומנסבא דמתוך חומר שהחמרת עליה בסופה דתצא מזה ומזה הקלת עליה בתחלתה כדאמר במסכת יבמות (דף פח.) ואמטו להכי נשאת על פי עד אחד והיא גופה לא דייקא ואישתכח דלא מת תצא מזה ומזה כדאמרינן במסכת סוטה (דף כז:) ונטמאה ונטמאה שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל:

לעולם דלא מכחיש ליה - ומתניתין הכי קתני אמרו לו [כו'] בד"א בשותק אבל מכחישו כגון עד אמר אכל והוא אמר לא אכלתי פטור:
הודע אליו - משמע מעצמו ולא שיודיעוהו אחרים:

דף יב.

אדם נאמן על עצמו - בדברים שיש בהם כפרה לא מימנע לאיתויי חטאת להתכפר נגד קונו:
מיגו דאי בעי כו' - אם היה רוצה לשקר יכול לומר מזיד הייתי ומה שאמרתי לא אכלתי לא אכלתי שוגג אלא מזיד:
לטומאה - כגון אמרו לו נטמאת ומיד באת למקדש:
טומאה ישנה - אתמול נטמאת והיום נכנסת:
טומאה חדשה - ליכא משום מיגו דטבלתי ליכא למימר דהאמרו לו בשעת טומאה נכנסת ואי נמי טבלת לא העריב שמשך וטבול יום הנכנס למקדש בשוגג חייב חטאת כדאמר במנחות בהקומץ רבה (מנחות דף כז:) מחוסר כיפורים שנכנס למקדש חייב חטאת ואין צריך לומר טבול יום וליכא למימר נמי מזיד דבעי' דליתרץ דיבוריה ואי הוה אמר להו לא נכנסתי הוה מתרץ דיבוריה לא נכנסתי שוגג אלא מזיד אבל כיון דאמר להו לא נטמאתי כי אמר נמי לא נטמאתי שוגג אלא מזיד לא מיפטר מקרבן דטומאה לא איכפת לן אי שוגג אי מזיד הוה דביאת מקדש הואי שוגג:
נטמאת - ובאת למקדש:
פטור - כדאמר לקמן והתודה מודה בדבר חייב שאינו מודה בדבר פטור:
לעולם טעמייהו דרבנן משום מיגו - ובטומאה ישנה הוא דפליגי. והכי קתני גרסינן:
א"ה - גבי טומאה בהא פליגי דר' מאיר לית ליה מיגו ורבנן אית להו מיגו היינו חלב דמתני' ותרתי למה לי:
אכלת חלב - אית להו לרבנן מיגו משום דמתריץ דיבוריה כו' אבל טומאה דליכא למימר לא נטמאתי שוגג אלא מזיד אימא לא מיתריץ דיבוריה קמ"ל דמיתריץ בגוונא אחריתי לא עמדתי בטומאתי:
והתודה - אשר חטא עליה גבי טומאת מקדש כתיב בויקרא:
מודים חכמים לר' יהודה - ופליגי אדר"מ בחלבין כגון אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ובביאת מקדש אמרו לו נכנסת למקדש טמא והוא אומר לא נכנסתי:
אבל בטומאה - כגון היכא דאמר לא נטמאתי לא מודו ליה ולא סבירא להו דפטור. אלמא טעמייהו דרבנן משום מיגו דמיתריץ דיבוריה כגון לא עשיתי שוגג אלא מזיד אבל

גבי לא נטמאתי דליכא למימר לא נטמאתי לא מודו לר' יהודה ואיפשיט בעיין דטעמא משום מיגו ותו לא מידי:

דף יב:

אמר רבינא לעולם - טעמא משום מיגו בחלבין ובביאת מקדש איכא מיגו דלא נכנסתי שוגג אלא מזיד וגבי טומאה דלא מודו ליה משום דליכא מיגו ואע"ג דשייך ביה קרבן ואיכא טומאה ישנה דלית בה מיגו כגון אמרו לו אכלת קדשים כו':

ל"א מודים חכמים לר"י בחלבין ובביאת מקדש - דשייך בהו קרבן אבל בטומאה גרידתא בלא ביאת מקדש דליכא קרבן לא מודו ליה:

בטומאה - ונגע בטהרות:

ובמאי עסקינן אי בטומאה ישנה כו' - אלא מדפסיק ותני דלא מודו ליה בשום טומאה שמע מינה טעמא לאו משום מיגו דהא בטומאה ישנה איכא מיגו אלא טעמא משום דאדם נאמן על עצמו הילכך היכא דאיכא קרבן הכי אבל בטומאה גרידתא לא:

וקפריך הש"ס **במאי** - טומאה עסקינן דליכא מיגו אי בטומאה ישנה האיכא מיגו ואמאי לא מודו ליה בישנה:

אמר רבינא לעולם - איכא ישנה דלית בה מיגו וכגון דאמרו לו נטמאת אתמול ואכלת היום קדשים דהיינו טומאת הגוף ומתחייבת חטאת והוא אומר לא נטמאתי ואכחשינהו בין באכילה בין בנגיעה דלא אכל ולא נגע קדשים בטומאה ואי הדר ואמר השתא לא נטמאתי דקא אמינא לא עמדתי בטומאה לא קמכוין אלא למיפטר מקרבן (לא) ומאכילה דאית בה קרבן מכחיש להו מנגיעה לא מכחיש להו ואיתכחש דיבוריה קמא בטומאת מגע:

לא אמר - ר' יהודה שהוא נאמן וטהור אלא לאכול טהרות בינו ובין עצמו אבל לפני אחרים לא יאכל דלמא אתי לזלזולי בטהרות:

לעצמו - נאמן לאכול טהרות שהוא נוגע דאדם נאמן על עצמו אבל לאחרים לא יאכילם:

מודה ר"מ כו' - אבל מיגו דמתניתין לא אמר דנוח לו לשקר לומר לא אכלתי מעשות רשע ולומר מזיד היה:

נשאלתי - לחכם על נדרי ובהיתר נטמאתי והכי קאמינא לא נטמאתי בעודי בנדרי:

יודע אתה בעדות - והוא השביעו ולא הודה וחייב אתה קרבן שבועת העדות מיגו דמצי למיפטר נפשיה בהיתרא ולומר מאי לא ידעתי דקאמינא לא נתכוונתי להיות עד:

חלב וחלב - שני זיתי חלב:

ה"ג העלמות מחלקין:

ממין אחד חייב - אסיפא דמתניתין קאי דקתני שני חצאי זיתים ממין אחד חייב פשיטא:
מהו דתימא כי אמר ר' יהושע - לקמן בהאי פירקא (שני חצאי זיתים ממין אחד חייב) תמחויין מחלקין:
בין לקולא - כגון אכל שני חצאי זיתים בשני תמחויין לא מצטרפין:
בין לחומרא - דאם אכל שני זיתים בשני תמחויין בהעלם אחד חייב שתים קמ"ל ממין אחד חייב אפילו בשני תמחויין ולא פליג ר' יהושע:
קמ"ל - דלחומרא קאמר:
ה"ג משני מינין פטור פשיטא - ומדסיפא דאין מצטרפין מיירי במין אחד ושני תמחויין מכלל דרישא דקתני ממין אחד חייב דמצטרפין מין אחד ותמחוי אחד קאמר פשיטא:
אין ידיעה לחצי שיעור - אכל חצי שיעור ונודע לא הויא ידיעה לחלק דאם חזר ואכל חצי שיעור מצטרפין:
הכותב שתי אותיות - הויא מלאכה בשבת:
מתני' כמה ישהא האוכלן - לשני חצאי זיתים דאמר מצטרפין:
כאילו אוכל קליות - משערין אותן כאילו נתפררו לפירורין דקין כקליות ואוכלן אחת אחת וכשיעור אותה שהייה מצטרפים:
פרס - מפרש בעירובין (דף פב:) ככר שהוא משלש לקב חציה לבית המנוגע. חצי ככר הוא פרס לשון פרוסה והוא ד' ביצים:
אכל אוכלין טמאין - נפסל גופו מן התרומה אם אכל חצי פרס כדאמרינן בעירובין בפרק כיצד משתתפין (שם) וחצי חציה לפסול את הגויה:
נכנס למקדש - ארביעית יין קמהדר דמשום אוכלין טמאין לא מחייב אביאת מקדש:
אם הפסיק בה - שלא שתה בבת אחת רביעית יין:
גמ' לחומרא - כאילו אוכל קליות אחת אחת בסמוך זו לזו בההוא משערים שאם אכל כחצי זית והפסיק ולאחר אותה שעה אכל חצי זית אחר אף אם שהה מתחלה ועד סוף יותר מכדי אכילת פרס בסמוך זו לזו מצטרפין ואפילו הוי האי שיעורא כולי יומא:
א"ד לקולא קאמר - דבהא ס"ל כרבנן דבטפי מאכילת פרס לא מצטרף ולהכי מדמי לקליות דאם לא הפסיק בינתים אלא כאכילת קליות שדרכן לאוכלן זו סמוך לזו מצטרף ואם הפסיק לא מצטרף אפילו בכדי אכילת פרס:

דף יג.

א"א בשלמא ר' מאיר לחומרא - דאפילו ביותר מכדי אכילת פרס מחייב היינו דקאמרי ליה רבנן לעולם אינו חייב ביותר מכדי אכילת פרס אלא עד שתהא שהיית אכילתן כשיעור פרס:

אלא אי אמרת ר' מאיר לקולא - קאמר דאפילו בכדי אכילת פרס לא מצטרף אם הפסיק בינתיים ורבנן בעו לאחמורי מאי עד שישהא הכי מיבעי להו למימר אם שהה כדי אכילת פרס חייב ומשמע אע"ג דהפסיק:

בחלבים ובנבילה - אכל שני חצאי זיתי חלב או נבלה:

אוכלין טמאין - שיעורן לפסול את הגוף בחצי פרס:

ומשקין טמאין - פוסלין את הגוף ברביעית:

אפילו כל היום כולו - שהה באכילת חצי פרס ובלבד שיאכל כל זית וזית שבו בכדי שהיית אכילת פרס:

לא התירו לאוכל פחות מכשיעור לירד ולטבול - הואיל ואינו צריך לטבילה ולקמן מפרש מאי איכפת ליה:

התירו לה כו' - מפרש לקמן:

למגע טמא מת - לאשה שנגעה בטמא מת:

תיובתא דרבנאי - דאמר כל זית וזית כו':

איטמי מחלב - דבשלמא ממגע שנגע בה לא מיטמא בנה שהיא שנגעה בטמא מת הויא ראשונה ואין אדם וכלים מטמאין אלא מאב הטומאה אלא מחלב איטמי דהאוכל כחצי פרס אוכלין טמאין נפסל גופו:

וכי תימא לא איתכשר - האי חלב ולאו טמא הוא דחלב אין בו תורת משקה דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי במסכת שבת בפרק חבית שנשברה (דף קמד:) הלכך בעי הכשר:

הא איתכשר בטיפה המלוכלכת על פי הדד - כלומר בטפה שפי הדד מלוכלך בו דההיא ודאי מכשר לשאר החלב היוצא דרך שם דהא לא קיימא לאכילת תינוק:

שינק בתקיפה אחת - בכח:

לפומיה דינוקא דמלא חלב - הלכך אי אפשר שלא תהא טיפה מלוכלכת על הדד:

ועוד - חלב לאו תורת אוכל [או משקה] אית ליה דאחד ממעייני האשה הוא כרוקה וכמימי רגליה דאמרינן לקמן דמטמאין טומאה חמורה בכל שהוא כאחד מאבריה:

בין לרצון - של תינוק בין שלא לרצון שאינו רוצה להניק וקתני מטמא ואי הוה ליה תורת אוכל אמאי מטמא שלא לרצון הא לא איתכשר הכשר מעליא דדומיא דכי יתן בעינן דניחא ליה:

גליון אמר רבא שתי תשובות בדבר כו' - כלומר רואין אנו שפעמים אין תינוק יונק בכח ומניח טיפה מלוכלכת על פי הדד:

ועוד מקום חלב מעיין הוא - והרי הוא כאחד מאבריה ויטמא בלא הכשר כרוקה:

שלא לרצון - מאי היא דלא ניחא ליה לתינוק הרי לא יתכשר החלב בטיפה המלוכלכת ע"פ הדד דשלא לרצון התינוק יצאת דדומיא דכי יתן בעינן וקתני מיטמא אף על גב דלא הוכשר אלמא מעיין הוא ואמאי בנה טהור:

אלא אמר רבא כו' - אלא מקום חלב לאו מקום מעיין הוא וצריך הכשר אבל לא ניחא ליה טהור דהא לא איתכשר ומהשתא יכול לתרוצי לה בשלא לרצון. ע"כ הגליון:

כשיעור - רביעית ואם אוכל הוא חצי פרס ספק לא ינק כשיעור וטהור דהאי חלב אע"ג דמעיין הוא לא מטמא בכל שהוא דהא היא גופה לא מטמיא במגע דראשונה היא הלכך אין לחלבה אלא טומאת שאר משקין:

האשה שנטף חלבה כו' - כשהיא נדה. ואי מעיין הוא הא מיטמא בכל שהוא כאחד מאבריה והכשר למה ליה:

וכי תימא כו' והתניא - בהדיא דלאו מעיין הוא:

ליחה סרוחה - קייטור"א בלע"ז:

דף יג:

רוקו בכל שהוא - דכתיב (ויקרא ט"ו:ח') וכי ירוק הזב בטהור וגו' וזובו ומי רגליו ילפינן מרוקו במסכת נדה בפרק דם הנדה (נדה דף נה.):

ושהה כדי אכילת פרס - (יב:) משמע במקדש שהה והיינו דקפריך בגמרא מה לי לישהויי דקתני ושהה:

עד מ' יום - מתוק הוא ולא משכר:

מוזהרין עליו בכל שהוא ומגתו - אבל אינו במיתה עד שישתה רביעית בן מ' יום:

במאי פליגי - תנא קמא ור' יהודה:

שכר שכר מנזיר:

דבילה קעילית - מקום:

נדרא עלה דביתהו - שלא ליהנות הימנה:

אתא לקמיה דרב אשי - לאחר אכילה ושתיה:

לא מוקים אמורא עליה - למידרש בפירקא:
מיומא טבא לחבריה - מאחר שעשה שמחת יום טוב שאכל ושתה עד למחר משום שכרות:
ביותר מרביעית - אף על גב דרמא ביה מיא משכר ואנא יותר מרביעית שתאי:
ולהבדיל - יין ושכר אל תשת בבואכם אל אהל מועד וגו' ולהבדיל וגו' ובבואכם להבדיל בין הקדש והחול נמי אל תשת יין ושכר:
הדמין והערכין והקדשות - שאסורים שתויי יין לשום אותן לבעלים לפדותן דדילמא לא שיימי להו שפיר:
ההוראה - של איסור והיתר שתויי יין אסורין בה:
מדרשות - שדורשין בפירקא אסור לשתויי יין שיש בהן הוראה:
הלכה - למשה מסיני:
תלמוד לומר ולהורות - לאפוקי משנה שאין מורין הלכה מתוך משנה הלכך מותר לשתויי יין לשנות:
ר' יוסי אומר יכול אפילו התלמוד - יהא אסור ללמוד תלמוד לומר ולהורות לא אסרתי אלא הוראת הלכה למעשה:
שתויי יין מורים - ששרץ טמא וצפרדע טהור ואין חוששין שהרי לכל גלוי:
נימא רבי יוסי בר יהודה היא - דאמר שתויי יין מותר בגמרא ואי אפשר שלא יבין ויורנו משם ולא רבנן דאסרו אפילו לשנות בגמרא וכל שכן שום הוראה:
והא רב לא מוקים כו' - ואמאי לא דריש בפירקא כיון דגמרא שרי כל שכן מדרשות:
לא סגי בלא הוראה - דכ"ע בעו מיניה:
מתני' ד' חטאות - חד משום דאכל קדש בטומאה וחד משום חלב וחד משום נותר וחד משום יוה"כ:
ואשם - מעילה:
אינו מן השם - דאין חיוב זה משום אכילה:

דף יד.

גמ' נהי דאיסור - גרידא חל על איסור לית ליה כגון האוכל נבלת בהמה טמאה אינו חייב משום נבלה דהיינו איסור גרידא דליכא לא כולל ולא מוסיף:
מגו דנאסר בחתיכות (טהורות) - איתסר נמי בחלב משום טומאה והיינו כולל דלא איתוסף איסורא אחפצא אלא אגברא איתוסף איסורא לגבי אחריני כייל נמי להאי באיסורא:

איסור הנייה - היינו מוסיף דאיתוסף איסורא אחפצא:
נותר - נמי איסור מוסיף:
יה"כ - איסור כולל דאיתוסף איסורא אגברא אמידי דמשתרי ליה עד השתא:
בשתי בהמות לא מיירי ונותר ופיגול בחדא בהמה ליכא - דפיגול אינו אלא בד' עבודות של דם הילכך מדפגלה לא חזיא לא לאכילת אדם ולא לאכילת מזבח הלכך לא חייל עליה נותר:
דפקע ממנו פיגולו - דקדשהו מזבח בעבודה. טעמיה דעולא מפרש בזבחים (דף מג.):
אי רובא אמזבח שדייה - לכולו אבר אמזבח והוי כוליה נותר כו':
הלכו באברים כו' - האי בעיא בפרק בהמה המקשה (חולין ע.):
כזית אחד - חלב דאיסור קמיירי בשני זיתי חלב לא קמיירי:
כותבת אית בה ב' זיתים - דכך בית הבליעה מחזיק:
כגון שאכל כוליא בחלבה - דאאכילת חלב מחייב שלש חטאות ואשם וגורם נמי להשלמת אכילת כותבת וזית של כוליא משלים לכותבת הילכך לא תנא פגול דבשני זיתי חלב לא קמיירי. ואי תימא לוקים כגון שהעלה זית של כוליא אמזבח דהוה חלב פיגול ולכוליא נותר א"כ לא מהני נותר אזית דחלב ואנן בעינן דליהוי חד אכולהו דאכילה קתני דהיינו כזית:
(גליו"ן) אלא בכזית אחד מיירי ואי אנחיה לפלגיה דזית אמזבח אין הקטרה בפחות מכזית:
כגון שאכל כוליא בחלבה - ואם נפשך לומר ליחייב אכוליא משום פיגול ואחלבה משום נותר לא מצי למימר הכי דטמא שאכל קתני דבחלב עצמו בעי לאוקומי לכולהו איסורי. פירוש מורי:
רב פפא אמר - להכי לא תנא פיגול דלא מיירי בשני זיתי חלב ודקא קשיא לך כותבת כגון דמלייה לחלב בתמרי והשלימו לככותבת:
ומתרץ לה כגון דאכל כזית פיגול - מבהמה אחרת בהדה:
וניתני אם הוציאו חייב - דהא יה"כ הוא:
במזומן לו - שיזמנוהו מאתמול להוליך השעיר:
זאת אומרת - מדקתני אפילו בשבת אין עירוב והוצאה ליה"כ דאם יש איסור הוצאה ליה"כ אמאי איצטריך לרבויי שבת הא דחי יה"כ והוא הדין לשבת:
דילמא - מיה"כ לא שמעינן לשבת דיה"כ שאני דהכשר מצותו בכך דומיא דתמידין שקריבין בשבת:
מתני' בתו ואחותו - שבא על אמו והולידה:

ואשת אחיו - שנשאת לו קודם לכן ולאחר מיתתו נשאה אחי אביו ובא זה אביה עליה בנדתה:

דף יד:

והא לית ליה לר' מאיר כו' - דהא לא בעי' לאוקומי לעיל אלא באיסור כולל ומוסיף:
מיגו דאיתוסף איסורא בה לגבי שאר אחין - משום אשת אח איתוסף נמי איסורא גבי דידיה:
נשאת לאחי אביו מיגו דאיתוסף איסורא לגבי אחיו איתוסף לגבי דידיה - ולגבי אחיו משום אשת אחי האב:
ל"א ה"ג **מיגו דאיתוסף איסורא לגבי בני אחי אביו משום אשת אב**:
מתני' בת בתו וכלתו - שנשאה בנו:
ואחות אשתו - שהיה נשוי את בת חתנו שהיא אחות בת בתו מן האב כגון שהיתה לו בת מאשה אחרת ונשאה זה האב חמיו של בעל בתו וכשבא זה על בתו של חתנו שהיא לו בת בתו היתה אחות אשתו:
ואשת אחיו - שמת בנו ונשאה אחיו של זה:
ואשת אחי אביו - שמת אחיו ונשאה אחי אביו:
אם עבר הזקן - אביו של זה ונשאה ואחר כך בא עליה זה חייב אף על אשת האב:
וכן בת אשתו - חייב עליה משום בת אשתו וכלתו ואשת אחיו כו' וכן בת אשתו חייב עליה משום כל אלה:
גמ' ומי שריא ליה - לאביו של זה והא אשת אחיו היא דהא מחייבינן ליה לבנו משום אשת אחי אביו אלמא אסירא ליה לאביו משום אשת אח ואין לו אישות בה ואמאי קאמר רבי יוסי חייב עליה משום אשת אב:
שנפלה לו ליבום - מאחיו שמת בלא בנים ובא הוא ליבמה:
אם כן מאי עבר - זקן הא שפיר עבד דאינה אסורה עליו משום איסור ערוה. ואם תאמר כלתו היא דהא מחייבינן לבריה משום אשת אח לאו פירכא היא דאיכא לאוקומה דאשת אחיו של בנו מאמו היא ולאו כלתו של אב היא אלא אשת חורגו ומותרת לו:
דעבר משום כלת בנו שהיא שניה - מדברי סופרים דהא חייבנו לבריה משום כלתו. והוא הדין נמי דמצי לתרוצי דעבר משום בת בת בנו שהיא שניה אלא חדא מינייהו נקט:
שתי מיתות - חמותו ואשת איש איכא שריפה וחנק ושריפה חמורה מחנק:
בזיקה ראשונה - ולא באחרונה דאין איסור חל על איסור:

מודה ר' יוסי - במתני' דאיכא איסור מוסיף ה"ה לכולל ובת אחת כדמפרש לקמן הלכך חמותו ונעשית אשת איש אף על גב דאיכא איסור מוסיף דאיתוסף איסורא דאשת איש אכולי עלמא אפ"ה נידון בחמותו משום דחמורה היא אבל אשת איש ונעשית חמותו ליכא לא כולל ולא מוסיף:

והכא בבת בתו ועבר אביו ונשאה **מאי איסור מוסיף איכא** - דליתוסף איסור אשת אב אהאי:

כגון דאית ליה ברא לסבא - ואחיו של זה הוא דמגו דאיתוסף איסורא אההוא ברא משום אשת אב איתוסף נמי אהאי:

מתני' ר' יוחנן בן נורי אומר כו' משום חמותו ואם חמותו - שהיה נשוי בתה ובת בתה ואם חמיו שנשא את בת בנה:

שלשתן שם אחד - בחד קרא כתיבי ובחד לאו הלכך אין חילוק חטאות ביניהם:

דף טו.

שחטה ואת בת בתה - לא עבד איסורא:

ואחר כך שחט את בתה - של ראשונה עכשיו נמצא ששחט ב' איסורים ראשונה אותו ואת בנו שלישית ושניה בנו ואותו דבנו שניה ואותו שלישית והילכך סופג פ' לסומכוס אף על גב דשם אחד הן:

דגופין מוחלקין - שמחמת ראשונה ושניה באו אלו שני איסורים על השלישית אבל הכא אין גופין מוחלקין:

דלמא כדר' אבהו - אבל הכא אע"ג דעל ידי בתה ובת בתה ובת בנה נאסרה הזקנה עליו ג' איסורים ואין גופין מוחלקין בה:

זמה אחת - דאינו חייב על אשה ובתה ובת בתה ובת בנה בביאה אחת כמתני' אלא אחת והיינו חמותו ואם חמותו ואם חמיו:

מתני' באיטליז - שוק:

עמאום - שם העיר:

הבא על אחותו כו' - מפרש בגמ':

גמ' הרי שמות מוחלקין - שג' לאוין מוחלקין בהו:

שמות - לאוין:

שם א' - לנדה לא תקרב:

שהיא אחות אביו - כדמפרש לקמי' ברשיעא בר רשיעא:

ערות אחותו גלה - מפרש בפ"ק (לעיל ב:) דאייתר ליה להא דרשא:

בא עליה - על אחת מכל העריות וחזר ובא עליה בהעלם אחת:
בבא על ה' נשים נדות - בהעלם אחת:
הואיל והוא גרם להן - להביא כל אחת חטאת דהיינו ה' חטאות הלכך הוא נמי מייתי ה' חטאות אבל ה' ביאות בערוה אחת בהעלם א' היא נמי לא מתיא אלא חד וכן הוא:
הוא בהעלם אחת - בין [בא] ה' ביאות בה' עריות בין ה' ביאות על כל אחת:
והן ה' העלמות - שנודע לכל אחת בין כל ביאה וביאה מביאותיו הוא אינו חייב אלא אחת על כל אחת והיא על כל אחת ואחת חייבת ה' דהיינו על כל ביאה וביאה. אלמא אף על גב דהוא גרם לכל אחת להביא ה' חטאות לא בעי הוא למייתי על כל חדא אלא אחת:
ואית ספרים דכתיב בהו **הוא בהעלם אחת והיא בה' העלמות** - ובערוה אחת מיירי לשון נקייה הוא וישר"ר כח"ו:
קצר - כגרוגרת בשבת וזה השיעור חזר וקצר בהעלם א' מה לי אמר רבי אליעזר:
שתי ביאות א"א לערב - הילכך חשיבי [אבל] קצירת שתי גרוגרות אפשר לערב ולקצור בבת אחת:
ר' אליעזר מחייב על ולדי מלאכות במקום אבות מלאכות - שאם עשה אב ותולדה בהעלם אחת חייב שתים הא אב ואב כגון קצר וקצר דזו וזו אב מלאכה פטור מן אחת:
הכא במאי עסקינן - הא דקתני רבי אליעזר כו' דדייקינן מינה הא אב ואב פטור:
בדלית - טריי"א של גפן היא:
המודלית על גבי תאנה - ותאנים בתאנה ואין ענבים בגפן והיה צריך לבצור הגפן להסקה וקצץ בבת אחת פרי התאנה וזמורת הגפן דחייב שתים חדא אפרי דתאנה דהיינו קוצר וחדא אזמורה דתולדה דקוצר דקיימא לן (שבת דף עג:) זומר וצריך לעצים תולדה דקוצר היא משום הכי חייב שתים אף על גב דבבת אחת הואיל ושמות מוחלקין זה אב וזו תולדה וגופין מוחלקין דשני אילנות הן:
דכוותה גבי קצר וקצר - דדייקינן הא אב ואב פטור כגון שקצר שתי גרוגרות בבת אחת דהשתא לאו תרתין הוא דעבד ובבת אחת עשאן גופין ושמות מוחלקין נמי ליכא אבל קצר וחזר וקצר דתרתין מלאכות עבד בהעלם אחת מחייב ר' אליעזר:
מתני' אבר המדולדלת בבהמה - תלוש רובה ומעורה במקצת:
מהו - שיטמא משום אבר מן החי כאילו נתלש לגמרי דקיימא לן בהעור והרוטב (חולין קכח:) דאבר מן החי מטמא כנבלה:
אבר - הנתלש מן האדם לגמרי מטמא כמת בפרק העור והרוטב (חולין קכט:) והמדולדלת שדבוק קצת טהור:

דף טו:

מוכי שחין - אבריהן נופלין:
וחותכו - לא משום טהרה שקודם לכן נמי טהור אלא שלא יהא מאוס ברגל באבר המדולדל:
שמניח כשערה - ולא חותכו לגמרי שלא יטמא אותו החותכו שנוגע בו בשעת פרישה:
ותוחבו - לאבר בסירא בקוץ המחובר לקרקע או לכותל והוא החולה נמשך ונתלש האבר מאליו:
ק"ו - מפרש בגמ' אדם שמטמא מחיים שמקבל טומאה מחיים [ואפילו הכי לא מטמא אבר המדולדל ק"ו בהמה שאינה מקבלת טומאה מחיים]:
גמ' המוחק את הכרישה - כותש את הקפלוט שקורין פור"ש:
הסוחט מים שבשערו - כגון יוצא מבית המרחץ ומסתפג באלונטית:
משקין שבתוכו - שבתוך הכרישה אינן בכי יותן דלא חשיבי מידי הואיל ובלועין הן:
והיוצאין הימנו הרי הן בכי יותן - אם נפלו על הזרעים:
וכרישה עצמה - לאחר שיצאו ממנו המשקין הוכשרה אף על פי שלא נגעה בהן אחר יציאתן:
(**מ"ט כו'**) **ניטמייה לאדם** - למוכי שחין:
בניתזין בכל כוחן - שמשך עצמו בכח ונתלש בכח וליכא נגיעה בשעת פרישה אבל מי כרישה יוצאין בנחת ולאחר שיצאו ממנה חשובין הן מיד וקודם שיפלו לארץ נוגעין בה בשעת פרישה:
זב או טמא מת שהיו מהלכין בדרך וירדו גשמים - על בגדיהן אף על פי שסחטן הזב בעצמו החליק כסותו כלפי מטה שיפלו המים אותן המשקין היורדין בבגד מלמעלה למטה טהורים ואין מטמאין אדם הנוגע בהן לפי שאינן חשובין הואיל ועומדין ליבלע בשפה התחתונה של בגד:
יצאו מכולן הרי אלו מכשירין - אם נפלו על הזרעים וטהורין שאינן מטמאין את הזרעים אלא אם כן הזב נוגע בהן לאחר שיצאו מכולו. והא דכתיב בסיפא אלא לאחר שיצאו מגופו ל"ג לה:
מתני' חייב - משום מעילה על כל תמחוי אם אכלן קודם זריקת דמים:
ק"ו - מפרש בגמרא:
אם הלכה - שקבלת מרבך שחייב על כל אחד מן הזבחים נקבלנה ממך:
ואם לדין - שאתה למד אותה מק"ו ממעילה יש תשובה:

המאכיל כאוכל - שאם נתן אוכל הקדש לחבירו חייב כאילו אכלה הוא עצמו דקיי"ל המוציא הקדש לחולין הוא מעל ולא מי שניתן לו:
והמהנה כנהנה - במידי דלאו בר אכילה:
צירף את המעילה לזמן מרובה - שאם נהנה היום בחצי פרוטה ומכאן עד ג' שנים חצי פרוטה מצטרפות לקרבן ולקמן בפרק ספק אכל חלב (דף יח:) מפיק לה מתמעול מעל ריבה:
גמ' מאי קשיא ליה לר' שמעון - מה ראייה לשוחט בחוץ מאוכל זבח לפני זריקה:
לא הודע - שהיו ה' חתיכות נותר וה' חתיכות כשרות לפניו ואין ידוע איזו אכל אם ה' של נותר אם ה' כשרות:
בה' העלמות - ומזבח אחד אכל נותר חייב ה' משום נותר דהעלמות מחלקין:
מה' זבחים - אכל נותר בהעלם א' חייב ה' הואיל וגופים מוחלקין. ר' יוסי ור' אליעזר סבירא להו כר' עקיבא דמתני' דר' שמעון:
אבל אכל ה' חתיכות כו' - אתאן לת"ק דאיירי רישא בה' חתיכות נותר מזבח אחד והכי קאמר לגבי מעילה מודינא דתמחויין מחלקין:
לפני זריקת דמים - שייכא מעילה אבל נזרק הדם דהיתה לה שעת היתר לכהנים שוב אין בו מעילה וכן מפורש במנחות בפרק התכלת (מנחות דף מז:):

דף טז.

ואילו על הספקות כו' לא קתני - בסיפא גבי מעילה:
מני - כלומר ת"ק מני:
ר"ע מחייב על ספק מעילה כו' - בפרק דם שחיטה (לקמן כב.):
וקתני בה' העלמות כו' - העלמות הוא דמחלקין אבל זבחים לא וש"מ הדר ביה ר' יהושע:
אלא מאי אית לך למימר - מיהא ברייתא תנאי היא בתמיה. כלומר מאי בעית למשמע מהך ברייתא תנאי היא ת"ק דקתני העלמות דמשמע דהעלמות מחלקין ולא זבחים אית ליה דקיבלה ר' יהושע והדר ביה והאי דקתני ה' זבחים בהעלם אחד חייב על כל אחד ואחד תנא אחרינא הוא ואית ליה דלא קיבלה אפילו הא לא פשטת מינה דתנאי היא דאפילו תימא ר' עקיבא היא ות"ק אליבא דר"ע קאי מדקתני העלמות דמשמע העלמות ולא זבחים. ודקא קשיא לך דלא תניא אשם תלוי אספק מעילות:
האי תנא סבר לה כו' - והאי דקתני מה' זבחים בהעלם אחד חייב על כל אחד תנא אחרינא הוא ור' יהושע היא:

ה' **דברים בעולה מצטרפין** - לענין כזית להעלותן בחוץ שאם העלן חייב כרת ולהכי נקט עולה דבשאר זבחים לא מצטרף בשר לפי שאינן כליל. כאותה ששנינו כו' ה"נ שאכל מה' דברים הללו:

בכתף - יש ה' אברים הפרסה והעצם התחתון עד הארכובה ושני עצמות לבד מן הכתף:

ה' **מיני קדירה** - כגון כרישין ובצלים וכרוב ודלעת ולפת ואכלן כזה עצמו וכזה עצמו:

ה' **מיני טעמים** - צלי ומבושל כבוש שלוק וצלי קדר:

מתני' מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת - תולדות הרבה של אב אחד בשבתות הרבה אותן שעשה בשבת זו עשה בשבתות אחריני וכולן בהעלם אחת. ובגמרא פריך מאי קמבעיא ליה דנקט תרי מילי שבתות הרבה ותולדות הרבה ואמאי נקט תולדות ולא אבות:

תוצאות הרבה - עניינים הרבה כגון שבת דאיכא אבות מלאכות ותולדותיהן:

נדה אין בה תוצאות הרבה - דאין חיובה אלא ביאה וחייב על כל ביאה וביאה בהעלם אחת כדאמר ר"א לעיל בגמרא בא עליה וחזר ובא עליה כו':

והנדה מוזהרת עליו - דכתיב (ויקרא כ':י"ח) ונכרתו שניהם מקרב עמם:

על הקטנות - כמו על הקטנה ומאי קטנות דעלמא. כלומר הבא על אחת מן הקטנות ביאות הרבה בנדתה יוכיח שאינה מוזהרת עליו וחייב על כל ביאה וביאה:

הבא על הבהמה יוכיח - שחייב על כל ביאה כדאמרן לעיל טעמא שא"א לערב הביאות:

בהמה כשבת - פלוגתא היא בגמרא איכא למאן דאמר קבל ר"ע מר"א והכי קאמר ליה בהמה כשבת מה בהמה חייב על כל אחת ואחת אף שבת חייב על כל אחת דאינו יודע להשיב כלום ולמאן דאמר לא קיבלה מיניה ה"ק ליה אף בהמה מיבעי לי כשבת:

גמ' מאי קבעי מיניה - דנקט שבתות הרבה ועושה בזו אותה מלאכה שעשה בזו ונקט תולדות ולא אבות:

אי קבעי מיניה שבתות כגופין דמיין אי לא - אי האי דעבד בכמה שבתות אותן מלאכות שעשה בזו עשה בזו ובהעלם אחד דלא הודע לו בינתיים מי אמרינן כיון דבתרי שבתות עשאן הויין הני תרתי שבתות כשני גופי עבירות כאילו קצר וזרע בהעלם אחת וחייב על כל אחת או לא דאמרינן דהוי כעושה מלאכה אחת כמה פעמים בהעלם אחת דחייב חדא אי הא קמיבעיא ליה אמאי נקט תולדות ליבעי הכי אעשה אב מלאכה אחת בשבתות הרבה מהו:

אי בולדי מלאכות קבעי מיניה - אם עושה תולדות הרבה מאב אחד אי חייב אחת או על כל אחת ואחת ולהכי נקט תולדות אם כן אמאי נקט שבתות הרבה ליבעי הכי העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בשבת אחת:

תרתי בעא מיניה - ופשיט תרוייהו לחומרא מדקתני חייב על כל אחת ואחת ואע"ג דמנדה לא מצי למיפשט ליה אלא חדא דהא בנדה ליכא תולדות:

ושבתות היכא - איזו מהן כלומר ה"ד דקעביד לה להא (אב) מלאכה בכמה שבתות בשגגת שבתות וזדון מלאכות פשיטא ליה לר"ע דחייב על כל אחת דלא אמרינן חדא שגגה אלא אמרינן ימים שבינתיים הויין ידיעה דדמי כמי שנודע לו בינתיים דשבת הוי והוי כעושה מלאכה אחת בכמה העלמות:

וזדון שבת - יודע שהוא שבת ושגגת מלאכות דסבור שמלאכה זו מותרת היא דבעי מיניה דהא ליכא למימר ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק דלהכי הויין ידיעה לידע ששבת היתה אבל לענין שגגת מלאכות ליכא ידיעה עד שילמוד והכי קמיבעיא ליה האי דעבד חדא מלאכה בב' שבתות מי אמרינן כיון דבב' ימים הם אף על גב דהעלם אחד הוא לגבי מלאכות הויין הנך שבתות כגופין של מלאכה שאינן דומין זה לזה כגון זרע וקצר בהעלם אחד בזדון שבת ושגגת מלאכות דחייב על כל אחת כדאמרינן שבת (דף ע.) אחת שהיא הנה זדון שבת ושגגת מלאכות:

או לאו - כגופין דמיין והרי עשה בהעלם אחד מלאכה אחת י' פעמים שאינו חייב אלא אחת:

או דלמא זדון שבת ושגגת מלאכות פשיטא ליה דשבתות - כגופי מלאכות שאין דומות זו לזו שהעושן בשגגת מלאכות וזדון שבת חייב שתים דהיינו אחת שהיא הנה ובשגגת שבת וזדון מלאכות קמבעיא ליה דאפילו אמרי' כגופין דמיין לא מחייב אלא חדא דהיינו הנה שהיא אחד שהעושה ב' אבות בשגגת שבת וזדון מלאכות בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת אלא אי איכא ידיעה בינתיים דשבת היא מהניא לחלק דהעלמות מחלקין והכי קמיבעיא ליה מי אמרינן ימים שבנתיים הויין ידיעה כמו שנודע לו ששבת היא אי לא:

דף טז:

מסתברא - מהא מתני' דאמרינן לקמן:

השוכח עיקר שבת - דסבור לא נכתבה שבת בתורה דהיינו העלם זה וזה בידו שגגת שבת ושגגת מלאכות:

חטאת אחת - על כולן [דחדא] שגגה היא והתם ליכא למימר ימים שבינתיים הויין ידיעה דהא לא ידע לעולם עיקר שבת עד שילמוד:

היודע עיקר שבת - שידע שארבעים אבות מלאכות אסורות בשבת אבל אינו יודע שהיום שבת דהיינו שגגת שבת וזדון מלאכות ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה ולא נודע לו בינתיים שחטא:

חייב על כל שבת ושבת - חטאת אחת משום דימים שבינתיים הויין ידיעה לענין שגגת שבת ואינו חייב על כל מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת דהא שגגת שבת וזדון מלאכות דהיינו הנה שהיא אחת אבל כגופין דמיין ליכא למימר (פשטו מינה) דנימא דמש"ה חייב על כל שבת דעל כרחיך מסיפא קדייק ואזיל דלית ליה להאי תנא שבתות כגופין דמיין וטעמא דרישא משום דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק:

היודע שהוא שבת ועשה מלאכות [**הרבה**] **בשבתות הרבה** - ואותן שעשה בזו עשה בזו דשגג במלאכות הרבה כסבור מלאכה זו מותרת חייב על כל מלאכה ומלאכה על שבת ראשון דהיינו אחת שהיא הנה זדון שבת ושגגת מלאכות:

ואילו חייב על כל מלאכה ומלאכה על כל שבת ושבת לא קתני - בהך סיפא גבי זדון שבת ושגגת מלאכות דכיון דאותן עצמן שעשה בזו עשה בזו ובהעלם אחד אלמא שבתות לאו כגופין דמיין וה"ל עושה מלאכה אחת כמה פעמים בהעלם אחד ואינו חייב אלא אחת:

מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת - דכיון דאב אחד לכולן:

וש"מ - ממציעתא שגגת שבת וזדון מלאכות פשיטא ליה לר"ע דימים שבינתיים הויין ידיעה מדקתני חייב על כל שבת ושבת:

ותרוייהו לא קביל מיניה - מדלא קתני חייב על כל אב מלאכה של כל שבת וולדי מלאכות נמי לא קביל מיניה כדקתני סיפא מלאכה אחת כו':

א"ל אביי [**כו'**] **לאו כגופין דמיין** - מדלא קתני על כל מלאכה של כל שבת:

וקביל מיניה - מדתניא מציעתא חייב על כל שבת ושבת וה"ק סיפא דמתני' בהמה כשבת הדין עמך דודאי כזה כן זה:

ולא קביל מיניה - מדתניא סיפא מעין מלאכה אחת כו'. בין אביי ורבה איכא פלוגתא אליבא דר"א בזדון שבת ושגגת מלאכות דלרבה מחייב ליה ר"א תרתי ולאביי אפילו ר"א לא מחייב אלא חדא ועוד דמאי דקאמר רבה דמיבעיא ליה לר"ע קאמר אביי דפשיטא ליה אבל תרוייהו מודו דלר"ע שבתות לאו כגופין דמיין וגבי שגגת שבת אית ליה ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק:

רב חסדא אמר זדון שבת ושגגת מלאכות אפי' ר"ע ס"ל כגופין דמיין - והאי דקתני בכלל גדול גבי שגגת מלאכות היודע שהוא שבת כו' חייב על כל מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת קאמר אע"ג דאותה שעשה בזה עשה בזה ובהעלם אחת אפ"ה חייב דשבתות כגופין דמיין משום הכי קתני בשבתות הרבה:

וקביל מיניה - כדקתני (טעמא כו') מציעתא היודע עיקר שבת כו':

ולא קביל מיניה - כדקתני סיפא מעין מלאכה אחת כו':

מנ"ל - דאית ליה לר"ע שבתות כגופין דמיין:

ר"ג מחייב - דאין ידיעה לחצי שיעור ולא מהני ידיעה שבינתיים לחלק שלא יצטרפו:

קס"ד ר"ג כר"ע ס"ל - כדמפרש לקמן דליכא למימר דכר"א ס"ל מדקתני ומודה:

והא דתני פטור בזדון שבת ושגגת מלאכות - דכיון דשבתות כגופין דמיין גבי זדון שבת ושגגת מלאכות הוה ליה כעושה שני חצאי מלאכות שאינן דומות זו לזו בהעלם אחת שפטור מכולם:

דף יז.

והא דתניא חייב בשגגת שבת וזדון מלאכות - דאי נמי סבירא לן ימים שבינתים ידיעה הן הכא ליכא למימר דמהני חילוק שבתות לחלק שלא יצטרפו דקסבר אין ידיעה לחצי שיעור:

לא בחדא ולא בחדא - בשגגת מלאכות לא מוקמת לה דהא אמר לעיל לר' עקיבא לאו כגופין דמיין ומצטרפין ובשגגת שבת נמי לא דאי נמי אמרינן ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק הא שמעינן ליה לר"ג לעיל דאין ידיעה לחצי שיעור דקתני בשתי העלמות ר"ג מחייב:

א"א בשלמא כר"ע ס"ל - דאית ליה לר"ע נמי שבתות כגופין דמיין והא דקתני מודה לר"ע הוא דמודה היינו דפליגי בהכותב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו בשגגת שבת וזדון מלאכות דר' גמליאל מחייב כאידך ברייתא דאין ידיעת ימים שבינתים מועלת לחצי שיעור ור' עקיבא היינו חכמים דפטרי סבר יש ידיעה:

אלא אי אמרת כר"א ס"ל - בשגגת מלאכות וזדון שבת דהאי דקתני ומודה לר"א קאמר על כרחיך מכלל דפליגי במקצת:

ר"א מחייב - ודאי בשגגת שבת קאמר ומש"ה קתני דאין ידיעה לחצי שיעור דאי בשגגת שבת וזדון מלאכות הא כולי עלמא מודו דלר"א שבתות כגופין דמיין ופטור:

אלא באחת על האריג - פליגי ר' גמליאל ור"א והכי קאמר מודה ר"ג לר"א בכותב אות אחת כו' זדון שבת ושגגת מלאכה שהוא פטור דשבתות כגופין דמיין ואף על גב דפליג

עליה באחת על האריג דהתם מחייב ר' גמליאל אע"ג דדמי להאי דכותב חצי שיעור בשבת שני ומשלים לשיעור הראשון ואורג נמי חצי שיעור על האריג אפילו הכי מחייב ר"ג דהכא היינו טעמא דשבתות כגופין דמיין ולא מצטרפין דדמי כחורש חצי שיעור וזורע חצי שיעור אבל באורג דמעיקרא הוי בהאי בגד אריג שיעור הרבה חשיב האי חוט שארג זה אגב כל הבגד ואף על גב דת"ק דר' גמליאל דפליג עליה באין ידיעה לחצי שיעור לאו ר"א הוא אפילו הכי האי ומודה דקתני אדר"א קאי ואפלוגתא דאחת על האריג והא דקתני ליה הכא גבי העלמות איידי דאיירי בכותב לחצאים הא ר"א נמי חיובי מחייב:

אמר רבא - לעולם ומודה דקתני לר"א מודה ואהך פלוגתא קאי דפליגי בהדא:

בשתי העלמות פטור - ויש ידיעה לחצי שיעור:

לשתי רשויות - ושתיהן רה"ר פטור דרשויות מחלקות. ברייתא דלעיל מודה ר' גמליאל לר"א דשבתות כגופין דמיין דמחלקין לכתיבת שתי אותיות מלצרף אבל בהא פליג עליה דרשויות לא מחלקות:

היינו דקא"ל ומה נדה - דנדה אית בה ידיעת ימים שבינתים כדמפרש לקמן:

אלא לרבא דאמר - דגופין בעא מיניה מאי פשיט ליה מנדה בנדה מאי חילוק גופין איכא:

תני נדות - מה נדות שאין בהן תוצאות הרבה הבא על חמש נשים נדות חייב על כל אחת ואחת כו' דגופין נינהו שבתות לא כ"ש שהן גופין:

שמואל תני נדה - דס"ל כרב חסדא:

קטנות דעלמא - אנשים הרבה הבאין על קטנות הרבה בנדות:

לא כי האי תנא - דהאי תנא סבר נדה מיבעיא ליה ושבת פשיטא ליה:

חייב על כל אחת ואחת - אם עשה חמש אבות מלאכות בהעלם אחד:

על הבהמה - ביאות הרבה על אחת:

בהמה - מיבעיא ליה כנדה:

מתני' ספק אכל חלב - מפרש בגמרא מר אמר חתיכה אחת ומר אמר שתי חתיכות:

ואפילו אכל - כגון שסבור שומן הוא ואח"כ נודע לו שהוא אכל חלב אבל ספק יש בו כזית ספק אין בו:

דף יז:

אכל אחד מהן - וכסבור שומן הוא ואחר כך נודע שהאחד היה חלב וזה לא ידע איזו אכל מביא אשם תלוי אבל אם בשעת אכילה היתה לו ספק והזיד ואכלה מספק מזיד הוא ופטור:

שגג באחת מהן - כסבור זו היא אשתו ואחר כך נסתפק איזו היתה מביא אשם תלוי ואם נודע לו שאחותו היתה מביא חטאת:

כך על לא הודע שלהן - כגון אכל שתי חתיכות כסבור שומן הן ואחר כך נודע שהן ספק אינו מביא אלא אשם תלוי אחד הואיל ולא נודע בין אכילה לאכילה שספק חלב אכל:

ואם היתה ידיעה בינתים - ידיעת ספק:

כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת - אם היתה ידיעה ודאי בינתים:

כך - בידיעת ספק מביא שני אשמות תלויין:

גמ' חתיכה אחת שנינו - אכל חתיכה אחת כסבור שומן הוא ואחר כך נודע לו שספק הוא היינו הא דקתני מתני' ספק אכל חלב וכו':

חתיכה משתי חתיכות - כדמפרש בסיפא חלב ושומן לפניו כו' אבל חתיכה אחת פטור:

מצות כתיב - בויקרא גבי אשם תלוי ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא את אשמו וגו':

מצוות קרינן - דמשמע אחת מתוך שתים:

ב' חתיכות מיבעיא - דבשלמא חתיכה אחת איכא לפלוגי משום טעמא דלקמן דאי אפשר לברר איסורו או דלא איקבע איסורו אבל שתי חתיכות ליכא למימר הכי:

כוי - ספק בהמה ספק חיה:

אשם תלוי - אף על גב דליכא חתיכה אחת משתי חתיכות אם אכל חלבו בשוגג כסבור חיה הוא:

ספק בן תשעה כו' - היבמה שנתייבמה בתוך שלשה חדשים:

וחייבים באשם תלוי - שמא בן הראשון הוא ונמצא שבא על אשת אח שיש לה בנים שהוא בכרת והא אשה דומיא דחתיכה אחת היא:

נמצא על שלו - במסכת נדה בפרק כל היד (נדה דף יד.) דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים שני סדינים לקנח אחד לו ואחד לה נמצא על שלו ודאי בשעת תשמיש היה ובועל נדה בשוגג הוה וחייבים שתי חטאות:

אתיום - לשון יווני הוא. כלומר לאחר תשמיש:

לאחר זמן - התם מפרש שיעורא:

וחייבין באשם תלוי - ואמאי הא ליכא שתי מצוות:

אפשר לברר איסורו - דאשם תלוי אינו בא אלא להגין מן הייסורין עד שיוודע לו ויביא חטאת כדמפרש בפרק בתרא (לקמן כה.) הילכך שתי חתיכות [ואכל אחת] ונשארה האחת אפשר שיבוא לאחר זמן בקי שיכיר אם זו הנותרת שומן ודאי חלב אכל ויביא חטאת אבל חתיכה אחת ואכלה אי אפשר לבררה:

מאי איכא בין רבא - דאמר לעיל טעמיה דרב משום יש אם למקרא:
לר' זירא - דמפרש טעמיה דרב לברר איסורו:
ה"ג איכא בינייהו כזית ומחצה - כגון ב' חתיכות בזו כזית ובזו כחצי זית ואכל את של כזית ואין ידוע אם הוא חלב או שומן:
לרבא ליכא מצוות - ליכא ב' זיתים ופחות מכזית כמאן דליתיה:
לר' זירא אפשר לברר האיסור - בחצי זית זה הנשאר:
כוי חייבים כו' - והא אי אפשר לברר איסורו:

דף יח.

לרבי זירא אי אפשר לברר איסוריה - דהא שתיהן נאכלות:
לרב נחמן איקבע איסורא - מעיקרא וחייב:
ר"מ מחייב - משום שחוטי חוץ אף על גב דאיכא למימר שמא לא אכל חלב ואשם זה חולין הוא דלא בעי קביעות לאיסור:
וחכמים פוטרין - דלא איקבע איסורא דשמא חולין הוא:
ואמאי - אצטער דלא אמר לו ר' מאיר היא הוה ליה למימר אשמעתיה דר' אליעזר היא:
בשיטת ר' אליעזר אמרה - משום הכי מחייב דלא בעי קביעות איסור והאי דלא הוה אמר ליה ר' אליעזר היא לא איכפת ליה משום דממילא הוה מצי ידע:
אמר רבא כו' - אף על גב דאמרי לעיל פטור דבעינן שתי חתיכות לאו דברי הכל אמרי דהא ר' אליעזר מחייב כיון דאמר דמתנדב אדם כו' וליכא למימר חולין לעזרה מייתי הכא ודאי מיחייב הואיל ובא לידי ספק:
מתנדב אדם כו' - טעמיה דר' אליעזר בגמרא מפרש בפרק בתרא (לקמן כה.):
אמר רב אשי - האי דבעינן מקצת איסורא לרבי אליעזר אליבא דבבא בן בוטא קאמר דאמר בפרק בתרא (שם) שהיה מביא אשם תלוי בכל יום חוץ ממוצאי יום הכיפורים אמר המעון הזה אילו מניחים אותי הייתי מביא אלא אומרים לי (כו') המתן עד שתיכנס לבית הספק כלומר המתן עד למחר שיש מקצת ספק שמא חטאת היום אבל מוצאי יום הכיפורים אין לחוש בכך דהא כיפר עליו יום הכיפורים על ספקו כדאמרינן בפרק בתרא (שם) חייבי אשמות תלויין שעבר עליהן יום הכיפורים פטורין ואליבא דהאי בעינן מקצת ספק כגון חתיכה אחת אפילו לר' אליעזר אבל רבנן דפליגי אדר' אליעזר בפרק בתרא (שם) דאמרי אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ואי מייתי הוי מכניס חולין לעזרה הכא נמי פטרי דדוקא בעינן כדקרינן מצוות:

וכן אם אכל כלב - את השנייה או עורב חייב ישראל הואיל ובשעה שאכל הוה חתיכה משתי חתיכות:
פטור - דליכא ב' חתיכות:
ורבי מחייב - דלא בעי ב' חתיכות:
ואת השניה במזיד - שהיה יודע שספק הוא:
חייב - אשם תלוי אקמייתא דבשוגג הואי ומשתי חתיכות הואי:
פטור - דבשעת שוגג לא הוו שתי חתיכות:

דף יח:

ר' אליעזר היא - הילכך ליכא למימר חולין לעזרה נינהו:
ואתני אי ראשון שומן אכל - ודאי השני חלב ואי אכל ודאי חלב מספקא ליהוי ליה כפרה להגין עליו עד שיודע לו ויביא חטאת ואי לא ליהוי נדבה:
ונודע לו - שספק הוא:
כשם - שאם יודע לו באחרונה שכולן ודאי חלב היו ודאי ליהוי מביא חטאת על כל אחת ואחת דידיעות ספק שבינתים מחלקות לחטאות דלא הוי העלם אחת:
כך מביא אשם תלוי על כל אחת - כל זמן שלא נודע לו ידיעה ודאית:
כאן שנה רבי - כדפרישית:
אלא מעתה אכל כזית חלב קודם יום הכיפורים וכזית חלב לאחר יום הכיפורים - ושניהם בהעלם אחת:
במקום אשם תלוי - כדקתני בפ' בתרא (לקמן כה.) חייבי אשמות תלויים שעבר עליהן יום הכיפורים א' והוה ליה כידיעת ספק:
דילמא - הא דאמרינן יום הכיפורים מכפר והוא דמתיידע ליה שספק חלב אכל:
הודע ולא הודע תנן - בפ"ק דשבועות (דף יב:) מפרש בגמרא בין שנודע לו ספקו בין שלא נודע לו ספקו קודם יום הכיפורים יוה"כ מכפר אלמא אף על גב דלא מתיידע ליה לגמרי מכפר:
תרדא - שוטה. לשון אחר עצל:
אכל ושתה בהעלם אחת - ביום הכיפורים:
אינו חייב אלא אחת - דשתיה בכלל אכילה:
דמתיידע ליה - כלומר אי שיעור דהוי אפשר לאודועי וכיון דאיכא שהות דיום הכיפורים בנתיים כדי ידיעה קם ליה ההוא שיעור במקום ספק ידיעה באשם תלוי:
רבנן היא - ר' יוסי ור' אליעזר:

אכל היום - משל הקדש שוה חצי פרוטה:
נהנה - במידי דלאו בר אכילה:
ומכאן עד ג' שנים - ובהעלם אחד:
הא כפר עליו יוה"כ - שבינתים על חצי שיעור קמא ואי ידיעות ספק מחלקות הא הוה יוה"כ כידיעת ספק ואמאי מצטרפין:
היינו דתלי לאשם בחטאת - דכשם שאם היתה ידיעה ודאית בנתיים היתה מחלקת לחטאות דכתיב (ויקרא ה) או הודע אליו חטאתו כך ידיעת ספק מחלקת לאשמות ומביא אשם תלוי על כל אחת ואחת אלא לריש לקיש חטאת באשם איבעי ליה למיתלי כשם שידיעת ספק מחלקת לאשמות כך מחלקת לחטאות ולכשיודע לו באחרונה יביא חטאת על כל אחת ואחת דהא עיקר ידיעת ספק באשם כתיבא:
אחד טמא ואחד טהור - ואין ידוע איזה טמא ואיזה טהור:
ולא נכנס - למקדש:
בשני ונכנס - למקדש:
חייב - על ביאת מקדש דממה נפשך איכא ידיעה ודאית וטמא הוא שהרי הלך בשתיהן:
בשני ונכנס - ובכניסתו בשני נעלמה ממנו טומאה דכניסה ראשונה חייב:

דף יט.

רבי שמעון פוטר בזו - דשני טומאות נינהו אכל חדא וחדא כניסה איכא למימר שביל זה הוא הטהור והילכך ליכא ידיעה ודאית בתחלה ובטומאת מקדש בעינן ידיעה בתחלה ובסוף והעלם בנתים ות"ק דמחייב מפרש טעמיה לקמן:
ואפילו בקמייתא - בתרתי קמייתא בתמיה והא איכא ידיעה ודאית בכניסה אחריתי:
שכח שהלך בראשון - ואף על גב דטומאה ודאית היא מיהא ליכא אלא מקצת הידיעה דשכח את הראשון ובהא פליגי הני תרי תנאי אליבא דר' שמעון ת"ק אליבא דר' שמעון לא פטרו אלא בבתרייתא דאילו בקמייתא כיון דממה נפשך איכא טומאה ידיעה ודאית שהלך בשניהם אף על פי ששכח שהלך בראשון אפילו הכי מקצת ידיעה כידיעה והוה ליה ידיעה בתחלה אבל בבתרייתא ליכא ידיעה ודאית:
ור' שמעון בן יהודה סבר - אף על גב דטומאת ידיעה ודאית היא כיון דליכא אלא מקצת ידיעה כמאן דליתיה דמיא:
ר' ישמעאל כו' - בפרק שני דשבועות (דף יד:):
וקשיא דריש לקיש אדריש לקיש - דאמאי לא אוקמה כרבי ולימא ידיעת ספק כודאי:
ונעלם והוא טמא - משמע אף על גב דאיכא קצת העלמה בטומאה חייב:

ונעלם כו' - מדאפיק הני תרי ונעלם להך דרשא אלמא לית ליה ידיעה בתחלה דידיעת טומאה דבעי בתחלה ובסוף לא מפקא אלא מהנך תרי ונעלם כדאמרן בפ"ק דשבועות (דף ד.):

מתני' חלב ונותר לפניו - וכסבור שניהן שומן דהיתרא:

אשתו נדה ואחותו עמו בבית - בא על האחת כסבור זו אשתו וכסבור שטהורה היא ונמצא שאשתו היתה נדה ועוד ספק על איזו מהן בא:

ור' יהושע פוטר - מפרש בגמרא אשר חטא בה עד שיודע לו במה חטא:

או שעשה - מלאכה בשבת ואינו יודע איזו מלאכה עשה אם חרש אם זרע:

אף מאשם תלוי - מפרש בגמ':

לא נחלקו - ר' אליעזר דאמר לא בעינן שידע במה חטא [ור' יהושע דאמר בעינן שידע במאי חטא]:

על דבר שהוא משם אחד - כגון שתי אילנות של מין אחד לפניו ולא ידע אם מזה לקט אם מזה:

שהוא חייב - שהרי ידע במה חטא איזו מלאכה עשה שבלקיטת תאנים חטא:

על מה נחלקו על דבר שהוא משום שני שמות - כגון ספק קצר ספק טחן אי נמי ספק תאנים ספק ענבים וכן בנתכוין לזו ועשה את זו דבה דכתיב בקרא בין אידיעה בין אחטאת היא לר' יהושע עד שיתכוון לחטוא בה ולעת הידיעה ידע במה חטא ולרבי אליעזר כיון דנתכוון לדבר שיש בו חטא ולעת ידיעה נודע לו שחטא סגי:

ותמיה אני אם פטר בה - כלומר על מה פטר בה רבי יהושע הלא נתכוון על דבר האסור:

א"כ - דמתעסק כי האי גוונא חייב למה נאמר בה:

פרט למתעסק - בהיתרא כגון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר אבל זה המתעסק באיסור חייב:

גמ' מבעי ליה פרט למתעסק - כגון נתכוון לזו ועשה אחרת. ואי קשיא אם כן דר"א אית ליה דרב נחמן האי בה דדריש ר' אליעזר פרט למתעסק לא צריך דממלאכת מחשבת דמייתי רב נחמן מצי למילף נראה לי דר"א לית ליה דרב נחמן דדריש מלאכת מחשבת אסרה תורה דלא משמע ליה ההיא דרשא ולא מייתי דרב נחמן אלא משום דאמר בהדיא דמתעסק בשבת פטור אבל לרבי יהושע דדריש אשר חטא בה עד שיוודע לו במה חטא איהו דריש כרב נחמן מלאכת מחשבת אסרה תורה:

דף יט:

מתעסק בחלבים - כגון חלב ושומן לפניו ונודע שזה חלב וזה שומן ונתכוון לאכול שומן והביט למקום אחר והלכה ידו אל החלב ואכלו אי נמי חלב וחלב לפניו וסבור שהוא שומן ונתכוין לאכול חתיכה זו ואכל את זו ולא דמי לשוגג דשוגג היינו שנתכוין לחתיכה זו עצמה אבל סבור שהוא שומן:

מתעסק בעריות - כגון נתכוון לבוא על אשתו נדה וסבור טהורה היא אחותו ואשתו לפניו ונשמטה אשתו ולא ידע ובאה אחותו במקומה ולא דמי לשוגג דשוגג כגון שנתכוון לזו עצמה וסבור שהיא אשתו:

אלא מתעסק בשבת - להכי אתא קרא למיפטריה. מתעסק בשבת מפרש לקמיה:

מלאכת מחשבת - שחשב ונתכוון למלאכה זו עצמה:

משכחת לה - מתעסק בשבת כגון שנתכוון כו':

להגביה - פטור לדברי הכל דהאי מתעסק הוי דלא נתכוון לשום חתיכה:

דקדקתם אחרי - כלומר נצחתוני וקפחתוני:

הגביה - חפץ בין השמשות שבין שבת ליום הכיפורים כדי להוציאו דאהגבהה חייב מיד שיש הגבהה שהיא הוצאה כגון שהיא סמוך לרשות הרבים והוא עומד ברשות הרבים מהו היכי מצית למימר התם מקצתה היום ומקצתה למחר:

דקדקתם אחרי - וחשבתם לנצחני ולא הועלתם כלום דאיכא למימר נמי מקצת הגבהה היום ומקצת הגבהה למחר:

ולר' יוסי - נהי נמי דמקצתה היום ומקצתה למחר (הוא) גמר מלאכה הוא אמאי קאמר לדברי הכל פטור והא שמעינן ליה לרבי אליעזר דמחייב:

ושנים על האריג - כל השיעור הוא זה. ובתחלה היינו טעמא דבעי שלשה משום דסתרי דשנים אינן מתקיימין אבל הכא איכא למימר חציו היום וחציו למחר:

כי תחטא ולא ידע ואשם - גבי אשם תלוי כתיב:

מאי הוי עלה - דספק אכל ספק לא אכל אליבא דר"ש:

חטא ואינו יודע במאי חטא - כגון חלב ונותר לפניו ולא ידע איזו מהן אכל או ספק חטא או ספק לא חטא כגון שומן וחלב לפניו:

תינוקות היינו מתעסק - שנתכוון למול את זה ומל את זה ושוגג כגון שהיה מתכוין לזה עצמו אבל סבור שנולד בשבת:

בדבר דלאו מצוה - כגון נתכוין לתאנה זו ולקט את זו:

מקלקל בחבורה חייב - דהכי אמרינן בבבא קמא בפרק המניח את הכד (דף לד:) כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר:

אבל בחד מינא אפילו רבי יהושע מחייב - ואת אמרת מתעסק בשבת פטור דמשמע בסתם ואפילו בחד מינא:

אפילו ר' יהושע מחייב - דלאו מתעסק הוא שהרי ללקיטת תאנים נתכוין וליקט תאנים אף על גב דאביי ורבא לא פטרי במתעסק אלא במתכוין להיתר כגון לחתוך את התלוש אבל שמואל אפי' במתעסק באיסור פטר מדנקט הש"ס למילתיה מלאכת מחשבת אסרה תורה משמע שיתכוין בו:

ותא בתראי - תריץ כוותי דמתעסק פטור והכא לאו מתעסק הוא דאותה שנתכוין אותה ליקט ומאי טעמא פטר רבי יהושע כגון שאבד מלקט מלבו מחשבה ראשונה של לקיטה אבדה מלבו ושכחה כגון שנתכוין ללקוט ענבים ושכח וכסבור תאנים בעינא והלכה ידו על הענבים וליקטן בלא מתכוון הרי נעשית בקשתו שלענבים היה צריך [אבל לא נעשית מחשבתו] שבשעת לקיטה חשב על התאנים ועכשיו נמצא שלא נעשית מחשבתו ואנן תרוייהו בעינן בקשתו ומחשבתו:

דף כ.

מאי ניהו ב' שמות - קא סלקא דעתך השתא שחורות ולבנות נמי כשני מינין דמו ואי ר' שמעון ור' שמעון שזורי נמי כרבי יהודה מוקמי פלוגתייהו בנתכוין ללקט את זה ולקט את זה רבי יהודה מאי אתא לאשמועינן:

אלא לאו מתעסק איכא בינייהו - דשמעיה רבי יהודה לרבי שמעון שזורי דאוקי פלוגתא באבד מלקט מלבו אבל במתעסק דברי הכל פטור ואתא איהו למימר אפילו נתכוין ללקט כו' הוי מתעסק הואיל ובאיסור נתעסק פליגי ומחייב רבי אליעזר ואפילו רבי יהושע לא פטר אלא בשני שמות אבל בשם אחד חייב ותמה אני כו' אם כן למה נאמר בה פרט למתעסק בהיתר או במתעסק באב מלאכה ועשה אב מלאכה אחרת:

אבד מלקט מלבו בשם אחד - שנתכוין לתאנה זו ושכח כסבור תאנה אחרת הסמוכה לה בעינא והלכה ידו על הראשונה דברי הכל חייב הואיל ולכך נתכוין תחלה ועוד כששכח מחשבתו לא חשב אלא באותו מין עצמו:

בשני שמות - שנתכוין לתאנים ושכח וכסבור ענבים בעינא והלכה ידו על התאנים:

ורבי יהודה סבר - אפילו בשם אחד פליגי וסבירא ליה דשחורות ולבנות שם אחד הן הואיל והן מין אחד:

(תוספות) מה שאמר במתניתין תמיה אני אם פטר בה ר' יהושע במין אחד שהרי נתקיימה מחשבתו. עד כאן תוספות:

ליקדם איכא בינייהו - שנתכוין ללקט זו תחלה ואחר כך זו והלכה ידו על האחרונה ר' שמעון ורבי שמעון שזורי סברי אם משם אחד דברי הכל חייב הואיל ושם אחד הן וסוף סוף תרווייהו עבד ולא איכפת לן במקדים המאוחר כי פליגי בשני שמות ר' אליעזר מחייב חטאת הואיל ולשניהן נתכוין ושניהם עשה ולא איכפת לן במקדים המאוחר ורבי יהושע פוטר הואיל ובשעת לקיטת כל אחת ואחת לא לזה הוא מכוין הוה ליה כמתעסק ופטור ורבי יהודה סבר אפילו בשם אחד פליגי אבל תמהני למה פטר הואיל וסוף סוף לשניהן נתכוין אבל במתעסק בעלמא שלא נתכוין אלא לאחת ולא עשאה ועשה את חברתה דכולי עלמא פטור:

והא תניא - סייעתא דחיישינן למוקדם ומאוחר:

להדליק זו - בשגגת שבת או בשגגת מלאכות:

והדליק זו פטור - דהיינו מתעסק לא נתכוין אלא לאחת ולא עשאה ועשה את חברתה:

להדליק ולכבות - כשהיה נר דולק ונר כבוי ונתכוין להדליק זה תחלה ואחר כך לכבות זה וכבה זה ואחר כך הדליק זה:

אם בנשימה אחת - שנפח ומחמת הנפיחה כבה זה והדליקה חייב דליכא למימר הי מוקדם והי מאוחר:

בשתי נשימות פטור - דלא נעשית כסדר:

לא אתעביד מחשבתיה - דאיכא למימר כבה ואחר כך הדליק:

החותה - הממלא כלים מצבור הגחלים:

מכבה העליונות - שעכשיו נעשות תחתונות וכבו מחמת המשא של עליונות ומבעיר התחתונות שהיו כבויות מחמת המשא שהיה עליהן וכשהן עכשיו עליונות נתבערות:

מאי טעמא דמאן דמחייב תרתי - הא לא איכוין לחדא ולגביה מתעסק הוא:

כדי להבעיר את התחתונות - כלומר להבערת התחתונות לא הוה צריך אלא לכבוי עליונות היתה עיקר כוונתו שהיה נפח וצריך לפחמין נתכוין לכבות עליונות שהיו גסות ואף על פי שידע שיבערו התחתונות נתכוין לכיבוי של אלו על מנת שיתבערו אלו אף על פי שהוא מקלקלם אצלו:

מקלקל בהבערה - כגון דנפח הוא כדאמר רבי יוחנן בנפח שנו דלא ניחא ליה לנפח להבעיר גחלים:

מקלקל בהבערה חייב - דקיי"ל אף על גב דשאר מקלקלים פטורין חובל ומבעיר חייבין:

אמי בר אבין כו' כגון שנתכוין - לכבויי ולהבערה ואפילו הכי אהבערה פטור תנא קמא סבר לה כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת וליכא קרבן:

דף כ:

להקדים איכא בינייהו - שנתכוין להדליק תחלה ואחר כך לכבות והדליק וכבה בחתייה אחת תנא קמא חייש למוקדם ומאוחר הילכך לתרתי ליכא לחיוביה דשמא כבה תחילה ולמפטריה בולא כלום נמי לא דנהי דאקדומי לא אקדמיה אחורי נמי לא אחר הילכך מחייב חדא ורבי אליעזר לא חייש למוקדם ולמאוחר הילכך מחייב תרתי:

רב אשי אמר שנתכוין לכבות - ולא להבעיר שלא היה יודע שסוף תחתונות להבעיר:

שאינה צריכה לגופה - כגון זה שאינו צריך להבעירן אלא להתחמם בחתייתן ומכל מקום יודע היה שיתבערו ועל מנת כן עשה וה"ל מתכוון מיהו מלאכה שאינה צריכה לגופה הויא הך הבערה:

מתני' אכל דם שחיטה בבהמה - בין בבהמה בין בחיה בין בעופות:

בין דם נחירה ובין דם עיקור - שעקר סימניהם:

ובין דם ההקזה שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו - כרת דדם הנפש הן. ובגמ' מפרש איזהו דם היקז שהנפש יוצאה בו:

דם ביצים - ביצי איל ושור. לשון אחר דם ביצים המוזרות שנתאדמו מחמת חמימות שישבה עליהן התרנגולת:

אין חייבין עליהן - כרת שאין כרת אלא בדם הנפש דכתיב (ויקרא י"ז:י"ד) כי נפש כל בשר דמו היא כל אוכליו יכרת:

גמ' טומאה קלה - טומאת אוכלין בכביצה:

טומאה חמורה - כשהיא נבלה מטמאה במשא. ויש בהן איסור קודם שחיטה והיתר לאחר שחיטה:

דף כא.

אוציא דם שרצים שאין בהן טומאה חמורה - שאין שרצים מטמאין אדם לטמא בגדים:

שכולו היתר - מפרש לקמן (ע"ב):

לעוף ולבהמה - למה נאמרו שניהם שהרי מאחד מהן הייתי דן כעין הפרט:

אי מה עוף כו' - כלומר אם לא נאמר אלא עוף הייתי אומר מה עוף שאין בו כלאים. מפרש לקמן כלאי הצמר דנוצת העוף אין בהן משום כלאים:

אף בהמה שאין - בצמרה כלאים כגון שור ועז חייבין על דמן אבל לא על דם צאן שהרי בצמרן כלאים:

אף עוף שאינו באם על הבנים - כגון עוף טמא שאינו טעון שילוח חייבין על דמו אבל עופות טהורין לא:

דבי ר' ישמעאל דדייני כללי ופרטי כי האי גוונא - בשלהי אלו טרפות (חולין סו.) ואף על גב דלא דמי כללא קמא לכללא בתרא:

לאתויי כוי - וחיה לא איצטריך לרבות דחיה בכלל בהמה בפרק בהמה המקשה (חולין עא.) כדמפרש רבי יוחנן לקמיה:

איצטריך קרא למיסר ספיקא - בתמיה. דלמאי מדמינן ליה אי לחיה דמה אסור אי לבהמה דמה אסור:

נבלתו מנלן - איסור אכילת נבלתו מנלן:

בכף הירך תלייה רחמנא - דכל דאית ליה כף שקורין פולפ"א נוהג בו גיד הנשה והאי דאינו נוהג בעוף בפרק גיד הנשה (חולין דף צב:) מפרש דלא עגיל כף דידיה:

טומאתו - שתטמא נבלתו:

צריכין מחשבה והכשר גרסינן במסכת עוקצין:

תעשה חתיכה שלו מחשבה - דכיון דחתכיה אחשביה דאי נגעה ביה טומאה מקבל טומאה:

נבלת בהמה בכל מקום - ואפילו בשווקים שיש שם רוב עם צריכה מחשבה לאכילה לקבל טומאת אוכלין הואיל דאין דרך לאוכלה:

וכן נבלת עוף טהור בכפרים - שהעם מועטים צריכין מחשבה לטומאת אוכלין:

ואין צריכין הכשר - משום דמטמאין טומאה חמורה דנבלת בהמה מטמאה במשא ונבלת עוף טהור מטמא בגדים אבית הבליעה ואמרינן לקמן דכל שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר:

הכא לא גרסינן **והחלב** - ואף על גב דתנינא לה גבי שווקים דמשמע הא בכפרים צריך מחשבה לא תנן ליה ברישא דלא מיתני ליה אינו צריך הכשר דאי בחלב נבלה צריך הכשר דאינה מטמאה טומאה חמורה ואי בחלב דשחוטה כיון דבכפרים קאי לא מיתכשר בדם שחיטה דהכשר דקודם מחשבה לאו הכשר הוא כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכח.) עולשין שליקטן לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכים הכשר שני משנה זו בשילהי מסכת עוקצין:

נבלת בהמה טהורה בכל מקום - ואפילו בכפרים שהעם מועט אינן צריכין מחשבה דסתמא למאכל עובדי כוכבים עומדת וכן נבלת עוף טהור וחלב בהמה וחיה בשווקים שהעם מרובין:

אינן צריכין מחשבה ולא הכשר - דנבלת בהמה ועוף מטמאין טומאה חמורה וחלב בחלב שחוטה קמיירי שהרי הוכשר בדם שחיטה:

והא היא גופה טמאה היא - טומאת נבילות:

בפחות מכזית ליכא טומאת נבילות וכי חשיב עליה לאכילה מצטרף לבהדי אוכלין פחות מכביצה לטומאת אוכלין:

אי הכי - דפחות מכזית הוא ולא אתי לעולם לידי טומאת נבילות ניבעי נמי הכשר דהא תנא דבי רבי ישמעאל כו':

דף כא:

לאפוקי מת - כלומר להכי אמרינן לעיל יצאו מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה דאף על גב דממלי לפחות מכביצה אוכלין מפחות מכזית מן המת לא מצטרף בהדיה לטומאת אוכלין דבטלה דעתו אצל כל אדם:

שחפהו בבצק - פחות מכביצה וזה משלימו לכביצה דאף על גב דהוא גופיה טמא מהני ליה צירוף דהשתא לא מטמא במגע דהא מכוסה הוא וכי אמר דמצטרף בהדי בצק לטומאת אוכלין דאיכא כביצה אוכלין טמאין ומטמאין אוכלין אחרים הנוגעים בהן:

אי הכי - דמכוסה הוא ואין סופו לטמא טומאה חמורה הכשר נמי ניבעי:

לאפוקי מת - להכי קתני לעיל מהלכי שתים אין בהן טומאה קלה דאם חיפהו בבצק טומאה חמורה בוקעת ועולה דכל אהל שעל המת שאין בו חלל טפח טומאה בוקעת ועולה כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכה.):

אמר מר יצאו שרצים כו' - נראה בעיני דל"ג להא מילתא דקא משני ליה במשא מיהא לא מטמא דהא עוף נמי לא מטמא במשא ואמר לעיל דמטמא טומאה חמורה:

חיה ועוף כיוצא בהן - בב"ק בפרק שור שנגח את הפרה (בבא קמא דף נד:) אחד השור ואחד כל בהמה לנפילת הבור כו' ולכלאים ולשבת וכן חיה ועוף כיוצא בהן:

לוקין עליו - קא סלקא דעתך משום דם:

[**בלא תעשה** - ולא בכרת שאינו דם הנפש]:

ואין חייבין עליו - מלקות:

חדא דהיינו רישא - דאם כן מה הפרש בין דם (מהלכי שתים) לדם האברים ואמאי פלגינהו לתרתי מילי:

ועוד האי תנא דלעיל מלאו נמי ממעט ליה דקתני יצא דם שרצים - מכלל דם דלא תאכלו:

התרו בו משום שרץ לוקה - כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף ד:) וזה לכם הטמא לימד על דם השרץ ובשרו שמצטרפין לכזית לאכילה אלמא דם שרצים כבשרן:

שכנסו - בכלי אסור דמיחלף בדם בהמה והרואה אומר מותר לאכול דם:

דם דגים וחגבים מותר לכתחלה - היינו סיפא דהך ברייתא דקתני לעיל דם הטחול דם הלב כו':

דכוותה גבי מהלכי שתים - דקתני בהך מציעתא אסור ואין חייבין עליו מוקמת נמי בשלא כנסו דהא הכי תרצת לסיפא דברייתא:

דם שעל הככר - אף על גב דלאו ככנסו דמי וליכא איסורא מיהו מצות פרוש יש בו אבל של בין השינים דאכתי מחובר הוא אפילו מצות פרוש אין בו ומוצצו ואינו חושש ולא ככנסו דמי:

דאית ביה - בדם קשקשים מותר לכתחלה דלא אתי לאיחלופי בדם בהמה חיה ועוף:

מהלכי שתים - אדם:

מצות פרוש אין בו - דאינו מצוה לפרוש ממנו אפי' משום מצות פרישה בעלמא:

דף כב.

דפירש - שפירש מן האדם בכלי או על גבי ככר:

חלב מהלכי שתים - חלב דאשה:

היקלת במגעה - שאין בה זיבות ונדות:

שאינו שוה בכל - דבטהורה מותר ובבהמה טמאה אסור:

לא שנו - דאינו עובר עליו אלא בלב עוף דאין בדמו כזית:

דם דיליה - הנבלע בבשר הלב כשאר דם הנבלע באברים:

דאתי ליה מעלמא - אותו הנמצא בחלל הלב:

מישרף שריף - מושך הדם מבית השחיטה בנשימתו וכונסו בלבו:

שריף - בלע"ז הומי"ר:

גליון מישרף - והוא דם הנפש ואדם הנפש אמרינן בריש פירקין שחייבין עליו כרת. עכ"ה:

דם הקזה - בתחלה שחור ואחר כך יוצא אדום ושתיהן בשתיתה בלא קילוח ברחוק ואחר כך מקלח וסוף כשהדם מתמעט שותת ויורד בסמוך:

כל זמן שמקלח - היינו אמצעי:

מטיפה המשחרת ואילך - משכלה משחיר הראשון והתחיל להאדים הוא דם הנפש:
ראשון ואחרון - מאדים שלפני הקילוח ושל אחרון מדנקט טעמא מפני שהוא שותת והני נמי שותתין:
לא למעוטי דם המשחיר - מפני שהוא נמי כדם התמצית:
ודם חללים ישתה - דם היוצא מן החללים כלומר לאחר מיתה קרוי משקה פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה דזהו דם הנפש ואינו קרוי משקה ואינו מכשיר את הזרעים:
על הראשון דברי הכל חייב - דדם קילוח מעורב בו:
חטאת אחת - על הראשון שדם הקילוח מעורב בו:
דם - הוה מצי למיכתב מה תלמוד לומר כל דם ונכרתה וגו':
לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר - דמשמע דאינו חייב אלא על דם הראוי לכפרה לזריקה על המזבח ואין לו כרת אלא בדם קדשים והוא שהנפש יוצאה בו שהוא לכפרה דכתיב בנפש יכפר דמשמע אין כפרה אלא בדם הנפש:
ודם התמצית - בקדשים:
ר' יהודה היא - אלמא ס"ל דדם התמצית לא מכפר מדאיצטריך לרבויי מכל:
מתני' שאינו מביא את מעילתו - אינו צריך להביא את הממון:
מביא מעילה - הממון וחומשו:
גיליון - היינו דכתיב ואת אשר חטא מן הקדש שמביא שוה מה שנהנה וחומשו במעות ומוסרו לכהן הגזבר והמעות יפלו לנדבה לקיץ המזבח. תוס':
בשני סלעים - הנקח בשני סלעים דכתיב (ויקרא ה) בערכך כסף וגו':
שממין שמביא כו' - הילכך יכול להביא ולהתנות:

דף כב:

גמ' ואם נפש אדם - באשם תלוי כתיב ולעיל מיניה באשם מעילות קמיירי בויקרא:
לחייב על ספק מעילות אשם תלוי - קס"ד מדכתבינהו גבי הדדי:
עליון - מעילות:
מתחתון - אשת תלוי:
אם כן - דלרבנן אין למדין לא אשכחן צפון בבן בקר דחטאת ועולה יהו טעונין שחיטה בצפון דצפון כתיב בבן צאן בויקרא ובמסכת זבחים (דף מא.) יליף בן בקר בהאי דינא בעליון מתחתון:
באשם תלוי כתיב מצות ובחטאת כתיב מצות:
במיתה - בידי שמים:

חטאת חלב - היינו סתם חטאת ולהכי נקט חלב משום דסמוכה לחלב דכתיב בויקרא כל חלב וכל דם לא תאכלו וסמיך ליה נפש כי תחטא וגו':

לאפוקי עולה ויורד - כגון שמיעת קול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דלא מייתי על ספיקו אשם תלוי:

גליון ה"ג אלא הכא היינו טעמא דר' עקיבא דכתיב ואם נפש:

לימא בהא קא מיפלגי - דמר סבר הקישא עדיף ומר סבר ג"ש עדיף:

לא דכולי עלמא הקישא עדיף - שהרי אין משיבין על ההיקש ואמרי לך רבנן היינו היקש דתחתון למד מעליון לכסף שקלים:

ור' עקיבא סבר אשם לכסף שקלים נפקא ליה מזאת תורת - אלא היקש להכי אתא ללמוד עליון מתחתון. והכי פירש רחמנא והוא הוא שבקונטרס אלא ע"כ מבואר היטב.

עכה"ג:

וי"ו מוסיף על ענין ראשון כו' - הילכך אתא היקש ואפקיה מגזירה שוה להא מילתא ועל כרחין גזרה שוה זו למחצה:

בעליון כתיב כסף שקלים והקישא לתחתון מעליון הוא דאתא ולא למילף עליון מתחתון (לשווייה גזרה שוה למחצה):

ורבי עקיבא אין היקש למחצה לא גרסינן לה דלאו היינו היקש למחצה ובשחיטת קדשים בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מח.) איתא לכולה הא שמעתא ולא גרסינן להא אלא הכי גרסינן **ורבי עקיבא אשם בכסף שקלים מנא ליה כו'** - הילכך על כרחיך הקישא לאפוקי מגזירה שוה אתא למיהוי גזירה שוה למחצה דאי לאו להכי אתא היקישא למאי תדרוש ליה:

הניחא למאן דדריש תורת - בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ג:) וזאת תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות:

הניחא למאן דדריש - מצי ר"ע למימר הכי לא איצטריך היקישא לאשם בכסף שקלים ומהכא נפקא וכי איצטריך היקישא לספק מעילות לאשם תלוי:

בערכך בערכך - אשם תלוי מאשם מעילות:

אשם שפחה חרופה יליף מאיל איל - אשם נזיר דכתיב בספרים שבוש הוא דהא באשם נזיר (במדבר ו) כבש בן שנתו כתיב ואמרינן בפרק ד' מחוסרי כפרה (לעיל י:) מדאיל בן שתי שנים בשני סלעים כבש בן שנתו בסלע:

מאי קאמר ואם ספק - הא פשיטא דספק הוא לו:

סוף סוף - כי הביא במעילה מועטת מעילתו ואשמו בתנאי אכתי לא נפיק מידי שני אשמות דכי מתידע ליה דודאי מעל בעי איתויי אשם ודאי דקא סלקא דעתין אשם דומיא דחטאת וחטאת שהביא על ספיקה אשם תלוי כי מתידע ליה ודאי בעי איתויי חטאת:

מדברי שניהם - דר' עקיבא ור' טרפון דמודו במעילה מועטת:

לא בעי ידיעה בתחלה - הילכך כי אתייה מספק על תנאי עולה לו לאשם ודאי כי מתיידע ליה:

מתני' חטאת העוף - ספק ילדה מין פטור או מין חיוב מביאה קינה העולה מביאה ומתנה אם מין חיוב הוא זו עולתה ואם לאו תהא נדבה אבל חטאת מביאה מספק ואינה נאכלת:

תיעשה ודאי - ויאכל לכהנים:

ר' עקיבא מחייב - ר' עקיבא לטעמיה דמחייב אשם תלוי בספק מעילות:

שניהן מביאין אשם אחד - בשותפות ויאמר זה לזה אם אכלת חתיכה של קדש יהא חלקי מחול ויהא אשם כולו עליך:

דף כג.

אין שנים מביאין אשם אחד - דלית ליה תנאי בקרבנות אלא אם כדברי חכמים פטורין ואם כדברי ר' עקיבא כל אחד מביא אשם תלוי:

זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי - דלא בעי חתיכה מב' חתיכות:

חטאת אחת - ובתנאי כדפרישית אבל אשם תלוי מייתי כל אחד ואחד משום חתיכת החלב:

חתיכת חלב וחתיכת - שומן דקדש אכל כו':

מביא אשם תלוי - משום ספק חלב:

זה מביא כו' - משום חלב ובהא לא פליג ר' עקיבא לחיוביה שני אשמות תלויין בהן לפי שאין כאן אלא עבירה אחת ספק חלב ספק קדש:

חטאת ואשם - בשותפות ויתנו אם אני אכלתי חלב ואתה הקדש יהא חלקי באשם מחול לך וחלקך בחטאת מחול לי:

מביא חטאת - דממה נפשך חלב אכל:

ר' עקיבא אומר אשם תלוי - על החטאות משום מעילות:

חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר כו' מביא - שתים אחת משום חלב ואחת משום נותר:

כל חטאת שהיא באה על חטא - לאפוקי חטאת העוף של יולדת ששתים מביאות אותה ובתנאי כדאמרינן בפ"ק (לעיל ז:) אמר רבי יוסי אימתי שהלכו זה למזרח וזה למערב כו':

גמ' ה"ג היינו ת"ק וכי תימא חתיכה אחת משתי חתיכות כו' - דר' יוסי ה"ק אין שנים מביאין חטאת אחת אלא הראשון מביא אשם תלוי והשני פטור דבעינן חתיכה אחת משתי חתיכות:

וניתי אשם ודאי - מעילה בהדי אשם וחטאת:

והא מעיקרא בדאית בה שוה פרוטה עסקינן דקתני - רישא חתיכה של קדש וחתיכה של חלב כו' אכל את השניה מביא חטאת ואשם:

יש שאוכל אכילה אחת - בפרק אמרו לו (לעיל דף יג:) דקתני נותר וקתני אשם מעילות אלמא איכא נותר שוה פרוטה:

בגסה - אכילה גסה שאכל הרבה ואף על גב דאיסור הנאה הוא כשאר כל הקדשים האסורים בהנאה שמועלין בהן דהאי נמי חזי לגבוה שאם עלו לא ירדו:

בימות החמה - מסרחת בשר נותר דהא שני ימים או יום ולילה נשתהא ולא שויא אכילה (דקה) פרוטה:

איסור חל על איסור - דמיחייב חטאת אנותר דחייל איסור נותר אאיסור חלב:

פטור - איום הכיפורים דלא אתי איסור יום הכיפורים וחייל אאיסור נבלה ואפילו נתנבלה היום הוה איסורא בין השמשות דאתמול משום אבר מן החי ולא אתי איסור יום הכיפורים וחייל:

כוליא בחלבה - דליכא איסור חל על איסור דאחלב חייב משום חלב ואנותר משום כוליא:

דאיסור עולין - דלגבוה סלקא:

דף כג:

ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' לרבות אימורין - שאם אכלן בטומאת הגוף חייב כרת והא אימורין כגון כליות קאי עלייהו באיסור עולין:

וחלב - דאימורין קאי עליה בכרת:

תדע שכן - דבקדשים איסור חל על איסור לדברי הכל:

דהא רבי סבירא ליה - בעלמא איסור חל על איסור והני מילי איסור חמור על הקל אבל קל על החמור לא ובקדשים שמעינן ליה דאפילו קל על החמור. והא דאיסור חמור על הקל לא איתפרש לי היכא:

איסור מיתה - קל הוא דאין חייבין על שגגתה חטאת:

לרבות אימורי קדשים קלים למעילה - כדכתיב (ויקרא ג':ט"ז) כל חלב לה' (הוא) אלמא דחטאה בשגגה מקדשי ה' [שם ה] קרינא בהו:

אין פיגול - חל על העולין שהאוכל אימורי פיגול כגון כליות אינו חייב כרת. אלמא אפילו איסור חמור לא חייל אאיסור קל:

תנא דמתני' אליבא דרבי שמעון סבר איסור חל על איסור בקדשים:

והאי תנא דסבר אין פיגול בעולין סבר בקדשים נמי אין איסור חל על איסור:

ולהאי תנא דאין פיגול בעולין האי כל חלב לה' דמשמע דמעילה חיילא אאימורים אלמא איסור קל חל אאיסור חמור בקדשים מאי עביד ליה דבשלמא מאשר לה' לרבות אימורין לאיסור טומאה לא פרכינן דמצי לתרוצי דלאו רבי שמעון היא אלא רבנן דפליגי עליה דר' שמעון דאית להו בחולין איסור חל על איסור על ידי כולל כגון נבלה ביוה"כ וטומאת הגוף נמי איסור כולל הוא מגו דמתסר בבשר אתסר נמי בחלב אלא האי קרא דמעילה דאמר דאיסור קל חל על איסור החמור קשיא לן דהא לא אשכחן ליה בחולין אלמא דשני לן בין חולין לקדשים:

מוקי ליה - באימורי ולדות קדשים:

דקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין - והויה לישנא דקרא דאיתרבי מיניה ולדות קדשים דגרסינן בבכורות בפרק ב' (דף יד:) רק קדשיך אלו התמורות אשר יהיה לך אלו הוולדות וההיא דרשא דגבי טומאת הגוף דלעיל אשר לה' לרבות האימורים לית ליה ומוקי ליה לדרשא אחרינא בת"כ לרבות את הלן ואת היוצא:

מתני' המביא אשם יצא וירעה בעדר - עם שאר צאנו כחולין גמורין:

וחכ"א כו' - מפרש טעמא בגמ':

ישפך - לאמה:

לבית השריפה - דאף על גב דחולין שנשחטו בעזרה בקבורה בעלמא האי בשריפה דהוי כזבח פסול:

נזרק הדם - קודם שנודע לו:

יאכל - הבשר שהרי גמר כל הכפרה והוה ליה אשם תלוי כשר שהרי על הספק בא מתחלה וכפר הספק והלך:

יזרק - הדם שכל העומד ליזרק כזרוק דמי וה"ל כנודע לו לאחר זריקת דם:

אינו כן - בההוא לא פליגי רבנן דאם נודע לו עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר דטעמייהו דרבנן באשם תלוי כיון דלבו נוקפו גמר ומקדישו מספק אבל אשם ודאי דאמרו לו אכלת קדש ונודע שלא חטא דהוזמו העדים אי נמי כסבור קדש אכל ונמצא חולין איגלאי מילתא דהקדש טעות הוא דכי אקדשיה אדעתא דחטאת אקדשיה:

הרי זה יקבר - בגמרא מפרש מ"ש דהאי בשריפה והאי בקבורה:

נזרק הדם הבשר יצא לבית השריפה - מפרש בגמרא תברא מי ששנה זו לא שנה זו:

שור הנסקל אינו כן - כאשם תלוי דהכא לא פליגי רבנן כי אם נודע דלא הרג יצא וירעה בעדר:
עגלה ערופה אינו כן - כאשם תלוי לרבנן דאם עד שלא נערפה נמצא ההורג תצא ותרעה בעדר:
כיפרה ספיקה - בשעת עריפה שהרי עדיין ספק היה והלכה לה הלכך אסורה בהנאה ותקבר כדין כל העגלות הערופות:
גמ' שלבו נוקפו - שמתירא מספק החטא שחטא ומייתי אבל חטאת כיון דהשתא איגלאי מילתא דבעידנא דאפרשיה לא הוה צריך לחטאת לאיתויי הילכך אמרינן מספיקא לא אקדשיה:

דף כד.

לאחריות - שאם יאבד האחד יקריב לחבירו:
מכדי חד ה"ל לאפרושי - כלומר דהא ידעינן דגלי דעתיה דלבו נוקפו דלא ה"ל לאפרושי אלא חד והוא הפריש תרי:
באשם תלוי שהוזמו עדיו - שאמרו לו שנים אכלת ספק חלב בשוגג והפריש אשם תלוי על פיהם ובאו עדים אחרים והזימום ואמרו הלא אותו היום עמנו הייתם לא סמך אעדים דהא יודע בעצמו שלא אכל וסבר מייתינא סהדי ומזמי להו ויצא אשמו לחולין:
אלא לאו בעדי הזמה - בשור הנסקל דמודים חכמים לר' מאיר דאינו באשם תלוי משום דליכא למימר לבו נוקפו הילכך יצא וירעה בעדר:
ודכוותיה - הא דפליג באשם תלוי בעדי הזמה פליגי דאף על גב דהוזמו עדים אמרי רבנן דקדוש הוא דלבו נוקפו:
דלמא שור הנסקל - דנודע שלא הרג והיכי דמי כגון שבא הרוג אותו האיש שאמרו עליו ששור זה הרגו בא לפנינו ברגליו בריא ושלם בהא מודו רבנן דיצא השור וירעה בעדר:
ודכוותיה פליגי באשם דהוכרה חתיכה - הנותרת ונמצא שהיא חלב ואותה שאכל היתה שומן בההיא פליגי רבנן ואמרי דקדוש הוא דאמרי' מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדישו:
אבל - גבי עדים דאיכא למימר לא נקפו לבו דסבר מייתינא סהדי ומזמי להו בההיא לא פליגי רבנן:
בפלוגתא - כי היכי דפליגי רבא ורב יהודה לעיל דאמר מודין חכמים באשם תלוי שהוזמו עדיו ופליג עליה רבא ואותביה שור הנסקל ה"נ פליגי רבי יוחנן ור"ל:
מנחת קנאות - מנחת סוטה:
נמצאו עדיה זוממין - אותן שאמרו שנסתרה עם האיש:

לברר עון - אם אמת אם שקר:
והוזמו עדיו - לאחר שנגמר דינו ליסקל:
זכה בו - דהפקר הוא משנגמר דינו:
נרבע שורו - וגמרו דינו בסקילה על פיהם דודאי מסתמא אפקריה מיניה דסבר עדי אמת הן הילכך הפקר הוא:
וטרח ואייתי עדים - להזימם:
עיר הנדחת כו' - ואף על גב דכל חד וחד ידע שלא חטא ואיכא למימר ממוניה הוא ולא אפקריה ותיובתא דרבא:
אחריני חטאו - ואמרי' בחלק (סנהדרין דף קיא:) צדיקים שבעיר הנדחת יוצאין ממנה ערומין וממונם אבד:
ואמר הלה - מקבל:
מקבל מתנה - שטר מתנת קרקע שאמר המקבל לאחר שבא שטר המתנה לידו:
ה"ג **תבטל מבוטלת אי אפשי בה לא אמר כלום בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין** ה"ג לה בהשולח גט - וטעמא מפרש התם משום דתבטל מבוטלת אי אפשי בה להבא משמע והוא כבר קבלה לפיכך לא אמר כלום ואם יש עליו בעל חוב גובה אותה הימנו. ומהא ליכא לאותוביה לר"ל דכי אמר ר"ל במתנת מטלטלין דכיון דאתי לידיה והפקירה הויא הפקר אבל זה לא הפקיר את השדה אלא אינו חפץ שתהא המתנה קיימת. אלא סיפא תמיה לן אדר"ל דקתני בטילה היא אינה מתנה דבריו קיימין דלשעבר משמע והכי קאמר כשקבלתיה לאו לשם מתנה קיבלתיה והודאת בעל דין כמאה עדים לפיכך דבריו קיימין:

דף כד:

מאי לאו דבריו קיימין והדרא למרה - אלמא היכא דאהני דבריו הדרא למרה:
לא דבריו קיימין ולא קני לה ולמרה נמי לא הדרא כו' - והוא הדין דהוה נמי מצי לתרוצי לא דמי לדר"ל דהכא דכיון דאמר לא לשם מתנה קיבלתיה הויא למרה דכי יהיב איניש מתנה אדעתיה דמקבלי לה מיניה ואי לא מקבלי לאו מתנה היא אבל דר"ל לאחר שקבלה בתורת מתנה הפקירה והכי מתרצינן לקמן בשמעתין קשיא אחריתי ומיהו בקשיא קמייתא דחייה כי האי גוונא ולקמן דלא מצי לדחוייה שנייה הכי:
האומר לחבירו - שהיה שותף עמו בשדה זו:
דין ודברים אין לי על שדה זו לא אמר כלום - ולא אבד זכותו:

וקתני לא אמר כלום - דאי אפשי בה לאו לשון הפקר ולא לשון מתנה הוא תיובתא דר"ל ורב ששת דאמרו דבריו קיימין:

מדין ודברים סילק נפשיה - ובהכי עסקינן דאמר כל הלשונות הללו ביחד הילכך אמרינן כולהו מדין ודברים קיימו וה"ק לא אדין ולא אדבר על שדה זו עם שום אדם כי מוחזקת שלי היא ואין לי עסק בה עם שום אדם בדין ודברים וידי מסולקות הימנה בדין ודברים:

הכותב נכסיו - שכיב מרע. בפרק שני דשחיטת חולין (דף לט:) מוקמינן פלוגתא בשזיכה לו שטר מתנה על ידי אחר ושתק ולבסוף צווח רבנן סברי מדאישתיק מינח ניחא ליה וקנאה והשתא הוא דהדר ביה ור"ש סבר הוכיח סופו על תחלתו שלא נתרצה בתחלה:

בשלמא - מדר"ש לא קשיא לר"ל דכיון דאית ליה הוכיח סופו על תחלתו לא יצאו מיד הראשון כי יהיב איניש מתנה כו' אבל לר"ל משקנאה הפקירה:

אלא לת"ק - קשיא לר"ל כיון דלית ליה הוכיח סופו וקנאו שני אי אמרת אי אפשי לשון הפקר הוא הא כי אמר שני אי אפשי בהן כל המחזיק בהן זכה כדר"ל וקנו עצמן בני חורין מן ההפקר דהפקר נינהו ואישתכח דאכלי עבדים זרים תרומה אלא לאו מדאכלי בתרומה שמע מינה לא אמר שני כלום דלאו לשון הפקר הוא ותיובתא דר"ל ודרב ששת דאמרו דבריו קיימים והוי הפקר ויצא לחירות דהא זוכה בעצמו מהפקירא:

לבית הספק - דקצת איסורא בעיא אי עשה אי לאו אי כרת:

(**אלא**) **אשם ודאי** - מסתמא לא אקדשיה אי הוה ידע דלא צריך ליה הילכך הקדש טעות הוא אבל אשם תלוי הא ספק הוא ליה והוה סבור דשמא לא חטא ואפ"ה אקדשיה הילכך גלי אדעתיה דלבו נוקפו וגמר והקדישו ולא הוי חולין שנשחטו בעזרה אלא כשאר קדשים שאירע בהן פסול ובשרפה כדאמרינן בפסחים בפרק כל שעה (פסחים דף כד.):

ה"ג רב אשי אמר משום דמיחזי כזבח פסול - ואשם ודאי קא מתרץ רב אשי דמיחזי שלאחר זריקה אירע בו פסול ואתי למימר קדשים שנפסלו נקברים:

ה"ל ידיעה - ורחמנא אמר ולא ידע הוא דמביא אשם תלוי הא אי ידע לא:

סליחה - זריקה היינו עיקר כפרה דכתיב (ויקרא י"ז:י"א) ואני נתתיו לכם על המזבח וגו':

כל העומד ליזרק כזרוק דמי - בב"ק בפרק מרובה (בבא קמא דף עו:):

הא אינו עומד ליזרק - דהא לא חטא וסופו להוודע קודם זריקה ואיגלאי מילתא למפרע דאינו עומד ליזרק:

כלי שרת - כגון הכא דנתקבל הדם בכלי שרת:

דף כה.

גבול שמעתי - מאימתי נאסרת:

ר' שמעון פוטר - מאותו ואת בנו:

שחיטה שאינה ראויה - באכילה כגון הא דאסירא באכילה דהא מחיים נאסרו כולן:

אמאי פטר ר"ש שחיטה הראויה - לאכילה היא:

וכי תימא קסבר ר"ש עגלה בשחיטה כשרה - לכפרתה והויא לה שחיטה שאינה ראויה לאכילה ומשמע דשחיטה במקום עריפה קיימא:

הכשר בפרה - בפרה אדומה:

אינה כן - באשם תלוי דבהא לא פליגי רבנן אם עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר:

הא איתסרא מחיים - כשירדה לנחל איתן:

עד שלא נראית לעריפה - דלא ירדה לנחל איתן:

משנערפה תקבר במקומה - נערפה אין לא נערפה לא:

תנאי היא - אי אסורה מחיים אי לא דתנא דבי רבי ישמעאל סבר מחיים אסורה:

מכשיר בפנים - אשם מצורע:

מכפר - חטאות ואשמות:

מכשיר בחוץ - צפרי מצורע:

מכפר בחוץ - שעיר המשתלח ועגלה ערופה:

מה מכשיר האמור בפנים עשה בו מכשיר - אשם מצורע כמכפר כשאר חטאות ואשמות:

אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה בו מכשיר - צפרי מצורע דאסורין בהנייה מחיים כמכפר בשעיר המשתלח ועגלה ערופה. אלמא סבירא ליה דעגלה ערופה מחיים אסירא דכי היכי דגמר מכשיר ממכפר יליף מכפר ממכפר עגלה משעיר ושעיר ודאי אסור מחיים כשאר קדשים. והכי מפרש במסכת קדושין בשילהי האיש מקדש (קידושין דף נז.):

מתני' עד שתכנס לבית הספק - ושאר ימות השנה הוא דאיכא למיחש בספק שמא חטא או שום עון או לאו אבל השתא ליכא למיחש דהא כיפר יום הכפורים:

גליון מאי טעמא דרבי אליעזר אי סלקא דעתך חובה כו' - מאי טעמא דרבי אליעזר דאמר אשם תלוי בא בנדבה היינו טעמא דאי ס"ד חובה הוא בא אם כן כי מתיידע ליה ודאי אמאי מייתי חטאת והלא כבר יצא ידי חובתו אלא ודאי נדבה הוא כדורון עולה ושלמים. **עכה"ג**:

גמ' להגן עליו - מן היסורין עד שיוודע לו:
דלמא אשם תלוי - מדקיל כולי האי דאתי על הספק איכא למימר נמי דדינו כעולה ושלמים דאתו בחובה כגון עולת ראייה ושלמי חגיגה ואתו בנדבה אשם תלוי נמי אתי בחובה ובנדבה:

דף כה:

בא על הנבלה - כלומר על ספק איסור לאו:
לא מתנית - אינך שונה משנה ובריייתא:
גליון לא מתנית - למה לא למדת קמיה דרבה והיית יודע כמוני. **עכ"ה**:
לבית הספק - דקצת איסור כל דהו בעינן:
מאי טעמא דאמרו לו - אשם תלוי בא על איסור כל דהו כגון לאו דנבלה:
דכתיב - באשם תלוי אשר לא תעשינה בשגגה ואשם דאפילו ליכא שגגה אלא במידי דלאו דהיינו שלא תעשינה חייב:
חמש אשמות - אשם גזילות ומעילות שפחה חרופה ונזיר ומצורע:
אשם תלוי אינו מכפר כפרה גמורה - דלכי מתיידע ליה מייתי חטאת:
ודלא כר"א - דאי כר"א דאמר בא על ספק נבלה נמצא אשם תלוי דספק נבלה מתכפר כפרה גמורה דלכי מתיידע ליה לאו בר חטאת הוא:
אין אחר מכפר כפרתו - שאם מעל בשוגג ולא ידע ועבר עליו יום הכיפורי' ואחר כך נודע לו מביא אשם מעילות וכן כולן:
מנהני מילי - דאשמות ודאין לא מכפר יום הכיפורים עלייהו:
מה פשעים דלאו בני קרבן - דפשעים היינו מרדין שמורד ברבו וכן הוא אומר מלך מואב פשע בי (מלכים ב ג':ז'):
אף חטאים דלאו בני קרבן - כגון נבלה מכפר עלייהו יום הכפורים אבל חטאים דבני קרבן כגון חטאות ואשמות ודאין לא מכפר. וטעמא דמכפר אתלויין מפרש לקמן:
דלא בא לכפר על עבירות מצוה ידועה - כדאמר בפרק קמא דשבועות (דף ב.) על טומאה שיש בה ידיעה בתחלה כשנטמא ידע ואין בה ידיעה בסוף כשנכנס לא ידע שהוא טמא וכשיצא לא נודע לו שנכנס בטומאה שיביא קרבן שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה עד שיודע שנכנס למקדש טמא ויביא בעולה ויורד אבל נודע לו שחטא ונכנס למקדש בטומאה אינו מכפר הילכך לא מכפר החטאים דבני קרבן משום דזוטרא כפרתיה אבל שעיר המשתלח דנפישא כפרה דיליה דמכפר על עבירה שנודע לו שחטא

כדאמרינן בפרק קמא דשבועות (שם:) על כל עבירות שבתורה הזדונות והשגגות הודע ולא הודע כו' אימא דעל חטאים דבני קרבן נמי מכפר:

והתודה עליו - בשעיר המשתלח:

ומעטיה קרא בשעיר המשתלח - לאשמועי' דאף על גב דנפישא כפרתו אפילו הכי אבני קרבן לא מכפר:

על הזדון כשגגה - בפרק ארבעה מחוסרי כפרה (לעיל דף ט.):

איתמר נמי - כאביי:

מן רישא דקרא - כלומר מדרישיה דקרא לגופיה וסיפיה מייתר להך דרשא:

עונה בה - והא מזיד הוא דכתיב ברישיה דקרא כי דבר ה' בזה וגו':

לאקשויי חטאת כו' - והשתא ליכא למיפרך דרב דימי דאם כן דלבני קרבן קאתי לא לכתוב קרא פשעיהם דהא כתיב עונות ולכתוב חטאתם דמשמע בני קרבן דסתם חטאת בני קרבן אלא מדכתיב פשעיהם מופנה לדרוש דברוב פשעיהם קמיירי:

שאין מכיר בו - שלא נודע לו שחטא:

קמייתא נמי - דחייבי חטאות ואשמות ודאין כו' דחייבין להביא אחר יום הכיפורים ליכא למיפשט לא מדרב דימי ולא מדאביי דשינויא דחיקא הוא דאכתי איכא למיפרך כדמעיקרא:

דף כו.

אבל - אי ידעי ביה כגון אשם ודאי שפיר נודע לו:

ממונא - דמיחייב לגבוה וכיון דאפשר לשלם לא פטר ליה יום הכיפורים דבתשלומי ממון לא שייכא כפרה:

אתרו ביה - דאיכא מלקות לא פטר ליה יום הכיפורים:

אלא מעתה - כיון דבחטא שאין מכיר בו אלא המקום יוה"כ מכפר:

ספק יולדת שעבר עליה יום הכיפורים לא תייתי - חטאת העוף על הספק אלמה תנן במתניתין דמייתא:

יולדת חוטאת היא - במסכת נדה בפרק המפלת (נדה דף לא:) בשעה שהיא כורעת לילד נשבעת שלא תזקק לבעלה:

ולא לכפרא מייתא - דהא מיכפרה בשעת לידה:

נמי תנינא - דהיינו טעמא דמתייא לאחר יוה"כ משום דלאו לכפרה אתי:

ספק מצורע - מפרש במסכת נזיר בפרק שני נזירים (נזיר דף ס.) דמייתי קרבן וכן נזיר שנטמא בספק. ספק מצורע כגון ספק קדם שער לבן לבהרת וטהור ספק בהרת ללבן וטמא:

על ז' דברים - בערכין בפרק יש בערכין (ערכין דף טז.):

גג"ג ששל"ץ - סימן שמותם:

לא לכפרה - דמנגעו איכפר ליה מצער הנגע נתכפר חטאו:

ספק נזיר - נזיר ספק נטמא ספק לא נטמא דאילו ספק נזיר טהור כגון דאמר הריני נזיר אם תלד אשתי בן ולא נודע לו אם בן אם בת מצי אתויי ואתנויי שאם לא היה נזיר עכשיו יהא נזיר לבסוף ולסוף ל' יביא קרבנו כדתנן בפרק הריני נזיר מן הגרוגרות (נזיר יג.) ר' שמעון אומר אמר אם היה בן קיימא הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה:

לא נייתי - חטאת העוף הבא על הספק דאמרינן במסכת נזיר בפרק שני נזירים דמייתי:

נזיר חוטא הוא - שציער עצמו מן היין במסכת תענית בפ' קמא (דף יא.):

לאו לכפרה מייתי - דהא איכפר ליה שנתנוול בגידול שער:

ספק סוטה - היינו סוטה סתם דספק הוא אם נטמאת אם לא נטמאת:

לא תייתי - מנחת קנאות:

לברר עון - להודיע אם נטמאת:

ולארץ לא יכופר - אין לך שום כפרה אלא זו עגלה ערופה על הספק והריגת ההורג על הודאי:

על יוצאי מצרים - דכתיב אשר פדית והרי כמה יו"כ עברו עליהן ועדיין הן צריכין לכפרה זו אם נמצא חלל ביניהם:

כדכתיב קרא - או הודע גבי יחיד ונשיא וצבור דלא צריכי כולהו איכא למדרש מחד מהנך או הודע דלא צריך כל אימת דמתיידע ליה ואפילו לאחר יוה"כ:

וקא פריך הש"ס הני מצריך צריכי דאי כתיב גבי יחיד הוה אמינא - יחיד בעי ידיעה ודאית שכן קל הוא שכל קרבנו נקבה אבל נשיא דמייתי שעיר זכר בשאר עבירות צבור כל קרבנו זכר אימא החמירו ובספק נמי לייתי חטאת:

מה לנשיא שכן קל שאינו בשמיעת הקול - דמלך לא מעיד ולא מעידין אותו:

נשיא יש בקרבנו נקבה - בעבודה זרה דכתיב בעבודה זרה ואם נפש אחת תחטא בשגגה יחיד ונשיא ומשיח במשמע והקריבה עז בת שנתה לחטאת:

צבור אין חייבין פר העלם דבר אלא על העלם דבר שהורו להם ב"ד שחלב מותר עם שגגת מעשה שאכלו צבור חלב על פיהן:

לא לכתוב ידיעה ביחיד ותיתי מנשיא וצבור - הא ליכא למימר דליכא למימר למידין וחזר הדין כשאר דוכתי דכי אמרינן מה לנשיא שכן אינו בשמיעת הקול ליכא למימר צבור יוכיחו דהא נשיא וצבור אינן בשמיעת הקול:

לא לכתוב גבי ציבור וליתי מיחיד ומנשיא - דהכא ודאי נמי אין למידין מצד השוה דכי אמרינן מה לנשיא שכן יש בקרבנו נקבה ליכא למימר יחיד יוכיח דהא שניהן יש בקרבנן נקבה:

הכי גרסינן דמאי פרכת דאי משום דיחיד כל קרבנו נקבה צבור יוכיח דאין בקרבנן נקבה ואי משום דאינו בשגגת מעשה יחיד יוכיח דישנו נמי בשגגת מעשה:

מה להנך שכן אין עשויין להשתנות - ואף על גב דהך פירכא לאו קולא וחומרא היא הא אמרינן בכל הבשר (חולין קטו:) על מה הצד פרכינן כל דהו:

דף כו:

נשיא עשוי להשתנות - דאי עבר מנשיאותו כשאר יחיד הוי:

מצות מצות ילפי מהדדי - יחיד ונשיא וצבור דבכולהו כתיב מצות וילפי כולהו בהך גזירה שוה מהדדי במסכת הוריות (דף ח:) לדבר שחייבין על זדונו כרת וחייבין על שגגתו חטאת הילכך להא מילתא נמי לילפו מהדדי:

לאו על הדין חטא קאתי - כלומר לא על הדין לחודיה קאתי:

אם משנמלקה נודע לה - שלא ילדה:

שאינה משתמרת - כיון דעל הספק באה ולא לאכילה הוה קיימא לא שמרוה יפה ונפסלה בהסח הדעת שמא נטמאה:

אי מעיקרא - קודם מליקה חיה הוות ובעלי חיין אינן מקבלין טומאה:

ובדין הוא דמותרת בהנאה - דחולין גמורין היא ומשום חולין בעזרה נמי ליכא למימר דלא אסרה תורה אלא שחיטה אבל מליקה לא אבל רבנן גזרו דאסור בהנאה שמא יאמרו נהנין מחטאת העוף ספק:

וכי איתמר דרב אהא איתמר - דתנן בפרק דם שחיטה (לעיל כב:) האשה שהביאה כו' ועלה קאי רב ואמר אם משנמלקה נודע לה כן שילדה ודאי מזה ומוצה כמשפט חטאת העוף כדכתיב (ויקרא ה':ט') והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה וגו'. הזאה שאוחז בראש העוף ומעלה ומוריד והדם ניתז. מיצוי שמקריב ומקיף בית מליקתו לקיר המזבח וסוחט:

אסורה באכילה שמא יאמרו חטאת העוף הבאה על הספק נאכלת:

ואסורה בהנאה - כשאר חטאת העוף ספק שאסור באכילה שמא חולין היא ונבלה היא ובהנאה נמי אסורה דשמא קדש היא וקדש שאינו נאכל אסור בהנאה אחרת שהרי לכלבים לא יאכילנו:

שעל הספק כו' - הילכך כמי שלא נודע דמי:

מתני' שתי סלעים - זהו דין אשם דכתיב בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם:

והשני ירעה - לפי שנקח ממעות אשם לשם אשם:

לקח בהן שני אילים לחולין - לאכילה ומעל במעות ויצאו לחולין ויש עליו לשלם אשם של עשרה זוז לקרן וחומש של אשם ראשון ואשם בשתי סלעים לאשם מעילות אם היה אחד מהן יפה שתי סלעים ואחד מהן עשרה זוז היפה שתי סלעים יקרב לאשם מעילות והשני היפה עשרה זוז יקרב למעילתו מפרש בגמ' יקרב בשביל אשם ראשון והרי נפטר מקרן וחומש. והשתא קרי למעילתו גזילו:

אחד לאשם ואחד לחולין - מעל בסלע אם היה של אשם יפה שתי סלעים יקרב לשמו הראשון שהרי לשמו נלקח וממעות שהופרשו לו:

והשני - שהוא חולין יקרב למעילתו לאשם מעילתו. והשתא קרי לאיל האשם של אשם מעילות מעילתו:

ויביא עמה סלע וחומשה - קרן שמעל בו ויפלו לנדבה שהרי ממותר אשם הראשון בא:

יביא סלע וחומשו - מביתו שמה ששיבח אשם בשתי סלעים שבח הקדש הוא:

גמ' אילימא איל אשם - של אשם מעילות:

למימרא דחומש בהדי איל אשם מייתי ליה - אם הביא אשם שהוא שוה על ב' סלעים כדי חומש הקרן נפטר מן החומש והכתיב כו':

ועוד מדקתני סיפא - היכא דמעל בסלע והשני יקרב למעילתו דע"כ האי למעילתו איל לאשם מעילות הוא דהא קתני ויביא עמה סלע וחומש לקרן וחומש:

אלמא חומש בהדי קרן מייתי ליה - והאי דהדר ומקשי ממתני' דלא תימא קרא אישתעי בדנהנה מקדשי בדק הבית או מהקדש עולה הילכך חומשו כי מייתי ליה בהדי איל אשם לא נפיק דחומש כי קרן בעי מהוי אבל האי דקרן גופיה אשם הוה כי מייתי חומש בהדי אשם של מעילה שפיר דמי. תא שמע מסיפא:

אלא מאי למעילה דרישא גזילו - הוא האשם הראשון דאיתהני האי מהקדש דידיה בשתי סלעים שהפרישו לשמן וילקח בהן שני אילים לחולין דיפה שתי סלעים מקריב ליה לאיל מעילות והוא לאשמו דקתני במתני' והיפה עשרה זוז יהיב ליה למאי דאיתהני

מהקדש כלומר יקריבנו לאשמו הראשון ויהיו תשלומין לקרן וחומש שמעל בהן והיינו לאשמו דקתני מתני':

אימא סיפא כו' - על כרחיך לאשמו דסיפא הוא אשם ראשון שהרי איל זה לשמו נלקח ולמעילתו הוא אשם מעילות ולא לתשלומי הקרן דהא קתני יביא סלע וחומשו לתשלומי קרן וחומש:

דף כז.

רישא קרי גזילו למעילתו סיפא קרי ליאל אשם מעילתו - בתמיה:

ומשני אין רישא דהוה איל רוב כו' - על כרחיך תנא דמתני' הוצרך לחלק בשמותיהן של שני אשמות הללו לפי שהאחד בא לחובת אשמו הראשון והשני לאשם מעילות לפיכך קרא לאחד מהן אשמו ולאחד מהן מעילתו הילכך רישא דהוה איל רובן קרן וחומשו קרא את הקרב לאשמו מעילתו כלומר קרן שמעל בו וחומשו להודיע דמה שהוא מביא אשם בעשרה זוז משום מעילה וחומשה הוא ואת הקרב לאשם מעילות קרא אשמו סיפא דלא הוי איל רובן קרן וחומש דהאיל יפה שתי סלעים והקרן והחומש אינו עולה אלא סלע וחומש ואין האיל קרב בשביל תשלומי גזילתו אלא בשביל איל אשם קורהו מעילתו על שם אשם מעילות:

בכינוס חומשין - כגון מעל בב' סלעים דאשם כמה פעמים עד שיעלו החומשים לב' סלעים מהו שיקח מהן אשם למעילתו. בכנוס חומשין כגון הפריש ב' סלעים לאשם ומעל בקרן ד' פעמים שיעלו החומשין לשתי סלעים מהו שיתכפר בחומשין לבדו שיקנה בהן איל והקרן יפול לנדבה דהא מותר הוא מרבי':

שבח הקדש - כגון לקח איל בסלע והוקרו טלאים ועמדו על שתים:

דלא אפרשיה - בשעת הפרשה לא היה שוה אלא סלע אבל בכינוס חומשין הא אפרשיה זה שהפרישו לשם אשם כל שעה ומכח אשם באו אימא מתכפר:

ושמע מינה אדם מתכפר - מדקתני יקרב לאשמו:

דהא חסר ליה תמניא זוזי - שהוציאו בפיטומו סלע:

ת"ש - מסיפא דהא ברייתא דפיטום:

ואשבחיה בתלתא ושוה תמניא - ולקמן פריך סוף סוף שמע מינה דאדם מתכפר באותו זוז שהשביח ההקדש בלא חסרונו:

תשלומי דסלע - זוז אחד להשלים סלע שני. ואי קשיא לוקמה כגון דאוזיל גביה רועה הא ליכא למימר מדקתני ישלם סלע לגזבר מביתו ואי דאוזיל גביה רועה אמאי ישלם

הא שוה בשעת הפרשה ב' סלעים ואי דיהביה ניהליה בחנם מאי איכפת לן הא לא בעינן אלא שוה שתי סלעים והרי שוה שתי סלעים והקדש לא השביח בו כלום:

איל - שקנו בשתי סלעים ליכא:

מאי הוי עלה - דהאי שינוייא דחיקא הוא דאי אדם מתכפר בשבח הקדש תשלום סלע לא הוי:

תא שמע - דמתכפר:

ה"ג בתוספתא בשעת הפרשה יפה סלע ובשעת כפרה יפה שתי סלעים יצא:

בעי כו' - רבי אלעזר לא שמיעא ליה הך ברייתא:

ולא שמע הלכה זו ממני - בתמיה:

ועל הדא אמרה - במסכת מנחות בפרק התודה (מנחות דף עט:):

אינן טעונות לחם - התם מפרש טעמיה:

לא שנו - דולד אינו טעון לחם אלא לאחר כפרה שכבר הקריב את אמו ויצא ידי נדרו אבל לפני כפרה יקריב זה במקום אמו לחובת נדרו וטעון לחם. אלמא אדם מתכפר בולד דהיינו שבח הקדש:

בעלי חיים נדחין - מעל גבי המזבח או לא כגון שעירי יום הכיפורים ומת אחד מהן מהו שיקריב חבירו ויביא אחר עמו מי אמרינן נדחה זה במיתת חבירו או לא. ואי קשיא לפשוט ליה מדקי"ל (תמורה דף כא:) חטאת שכיפרו בעליה מתה אלמא נדחין הלכה למשה מסיני הוא ואין למידין הימנה:

ואינה קריבה - הואיל ומתחלה נדחית שהיתה חציה חולין כשהקדישה לא היתה ראויה לכך:

ה"ג שמע מינה תלת שמע מינה בעלי חיים נדחין ושמע מינה דחוי מעיקרו הוי דחוי וש"מ יש דחוי בדמים - ותו לא מידי שמע מינה קדושת דמים מדחה בהמה שאינה ראויה ליקרב והקדישה לדמים כיון דאמר תסתאב ונוהג בה מנהג דחוי דשוב אינה חוזרת ונראה דלא תימא אין תורת דיחוי נוהגת אלא בקדושת הגוף שהרי זו כשהוקדשה חציה לא הקדישה אלא לדמיה וקאמר אינה קריבה. קדושת דמים מדחה ויש דחוי בדמים חדא מילתא היא אלא שנשתנה לשון הגירסא:

הוזלו טלאים בעולם - ואינו מוצא אלא בפחות משני סלעים:

במחוסרי כפרה - כגון זב וזבה ויולדת ומצורע שכפרתן מעכבתן מן הקדשים ואין להם תקנה. אלמא היכא דנתנה תורה קצבה אין לו תקנה עד שיביא באותה קצבה:

לא לימדנו - לאחרים:

דף כז:

מתני' לא יביאנו בנו אחריו - על חיוב שלו ואין צריך לומר על חטא האב דאין כפרה לאחר מיתה:

גמ' מן הקלה על החמורה - לא יצא זה מידי עבירה קלה כגון נדה וחלב שאין בהן מיתת בית דין:

בבהמה שהפריש אביו - על עבירה חמורה כגון חלול שבת:

תלתא זימני כתיב גבי חטאת קרבנו חד בנשיא ותרין ביחיד:

אינו מגלח נזירות על בהמת אביו - שהפריש אביו לנזירתו:

בזמן שהן סתומין - שלא פירש אלו לקנות חטאת ואלו לקנות עולה והכי מפרש בפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו (נזיר כז:):

לא מעל ולא כיפר - מפרש לקמיה:

הרי זה מעל - שהוציא מעות הקדש לחולין דשינו לדבר אחר:

כיון דלא מצי מעיל - דאינו יכול להוציא לחולין ולא לשנותה אף דמשני לה בקדושתה קיימא דהקדש שאינו בעל מום לא יצא לעולם לחולין:

אבל מעות - דשייכא בהו מעילה ונפקי לחולין וכפר אי עבר אימא בתחלה נייתי:

קמ"ל - קרבנו על חטאתו:

מתני' מביאין מהקדש כשבה שעירה - שאם הפריש מעות לקנות כשבה (או שעירה) לחטאתו אם רצה יקח מהן שעירה:

הפריש כשבה או שעירה - כלומר מעות לכשבה או לשעירה העני יביא בהן עוף והשאר חולין:

העשיר יביא כשבה - ויוסיף עוד מביתו על דמי עשירית האיפה:

גמ' ונסתאבו אם רצה יביא בדמיו עוף - כגון אם העני:

שאין לעוף פדיון - שפדיון לא נאמר אלא בבהמה:

מחטאתו על חטאתו - בקרבן עולה ויורד כתיב גבי כשבה ושעירה (ויקרא ה) מחטאתו דמשמע מקצת חטאתו כלומר אם העני יביא עוף ממקצת דמים הללו וגבי עוף כתיב (שם) מחטאתו דמשמע דאם העני יביא במקצת דמי עוף עשירית האיפה וגבי עשירית האיפה כתיב (שם) על חטאתו דמשמע דאם העשיר יוסיף על הדמים הללו ויביא עוף או אם העשיר יותר יביא כשבה או שעירה:

הפריש כשבה - כלומר מעות לקנות כשבה:

אהכי הדר כתיב מחטאתו גבי עוף - לאשמועינן דממקצת דמי עוף יביא כפרתו כגון עשירית האיפה:
ומאי טעמא כתיב על חטאתו גבי עשירית האיפה - ולא כתביה גבי עוף:
דאי כתיב על חטאתו גבי עוף - ולא כתביה גבי עשירית האיפה:
הוה אמינא כו' אבל הפריש מעות לעשירית האיפה והעשיר אימא אילו העשיר (טובא) - יביא עוף כמשפטו מביתו ואם העשיר טובא יביא כשבה או שעירה מביתו והנך מעות דעשירית האיפה יפלו לנדבת ציבור אהכי כתיב בעשירות כשבה או שעירה:
ובדלות - העוף מחטאתו לאשמועינן דאם העני עוד יביא עשירית האיפה במקצת הדמים:
גבי דלי דלות - עשירית האיפה על חטאתו למידרש דמוסיף עלייהו וליתי עוף אע"ג דמין דמים הוא ולא דמי לעשירית האיפה אפי' הכי יביא עוף ואם עוד העשיר יביא כשבה:
שהפריש קן - תורין:

דף כח.

לכבשתו - כלומר במקום כבשתו שרצה להקריב קרבן עני:
והעני הואיל ונדחה - שבשעה שהפרישו לא היה ראוי להקריבו דר' אושעיא לטעמיה דאמר לקמן מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני לא יצא:
ידחה - לעולם:
קדושת דמים מדחה - משהוקדש בתחלה לדמים כמו זה שתחלתו לא קדש אלא לדמיו דהא עשיר הוה מדחתו קדושת דמים לעולם מקדושת מזבח. וא"ת הלא אין פדיון דמים לעוף ה"מ היכא דנראה להקריב בשעת הפרשה כגון אם הפרישו בעניות ונסתאב אבל זה לא חלה עליו קדושת מזבח מעולם:
וש"מ דיחוי מעיקרא - דלא נראה מעולם דלא חל עליו קדושת מזבח מעולם ונדחה הוי דיחוי לעולם וכ"ש נראה ונדחה פשיטא לן בכל דוכתא דשוב אינו חוזר ונראה:
קודם לפסח - כדי נסבא:
ילדה - אפילו זכר ירעה דמכח קדושה דחויה בא:
שמע מינה - מדר"ש:
מת אחד מהן - משעירי יוה"כ מביא חבירו מן השוק שלא בהגרלה ויקרב זה הנותר אם של שם הוא דאין בעלי חיים נדחין אע"ג דאבד בן גילו ונדחה זה חוזר ונראה ואין דיחוי אצל בעלי חיים:
אין הקינין מתפרשות - אי זה לעולה ואי זה לחטאת:

אלא או בלקיחת בעלים - אם לקח זה לשם עולה וזה לשם חטאת אין הכהן יכול לשנותה בשעת עשיית קרבן דקבעתה השם:

או בעשיית כהן - שאם לא הפרישוה הבעלים בשעת לקיחה יכול הכהן לעשות איזה שירצה עולה וחטאת ואף על גב דהפרישוה בין לקיחה לעשייה לא קבעו השם ויכול כהן לשנותן ולעשות את החטאת עולה:

ולקחה שתי תורים וגו' - אחד לעולה ואחד לחטאת וגבי עשייה נמי כתיב ועשה הכהן את האחד וגו':

ואין השם עושהו חטאת - שאם לא הגריל אלא אמר זה לשם וזה לעזאזל לא קבע עליהן השם ויכול להחליף:

במקום שלא קדש הגורל - בכל הקרבנות:

אף השם נמי - שקדש השם בשאר הקרבנות אף על גב דלאו שעת לקיחה ועשייה היא וקתני קדש השם סתמא ואפי' קינין שקדש השם:

אי בלקיחה אי בעשייה - כגון גבי קינין:

ואמר - אחר שהעשיר אלו לחטאת ואלו לעולה וטעה שהואיל והעשיר חייב להביא חטאת בדמיו מוסיף מעות מביתו על דמי חטאת ומביא חובתו בהמה ודמי עולה ילכו לנדבה ואינו מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו דקבע שם עולה על המעות ואינו יכול לשנותן לחטאת. והא הכא כשהפריש המעות לא לקיחה ולא עשייה היה וקתני דקבע עליהן השם:

לא יצא - וכיון דלא יצא היכי מצי קבע והא העשיר ולא היה ראוי לקרבן עני:

אלא מאי איתי לך למימר שכבר אמר - אלו לחטאת ואלו לעולה קודם שהפריש והך מתניתא משבשתא היא דתני העני והעשיר ואמר אלו לחטאת:

הכא נמי וכבר אמר משעת הפרשה - שבשעת הפרשה אמר אלו לחטאת ואלו לעולה דה"ל בשעת לקיחה אבל הקדישן סתם שוב אין השם קובעו עד שעת לקיחה או עד שעת עשייה:

ולר' חגא דאמר יצא - מטמא מקדש עשיר בקרבן עני והך מתניתא מתרצתא היא ושפיר קבע לאחר שהעשיר וליכא לתרוצי וכבר אמר:

מאי איכא למימר - הדרא קושיין לדוכתיה דלאו שעת לקיחה ועשייה הוא וקבע:

זאת - תהיה תורת המצורע:

תורת - משמע תורה אחת לכולן ומאחר שאחד מרבה ואחד ממעט מסתמא דעני יוצא בקרבן עשיר דמעלין בקודש ולא עשיר בקרבן עני דאין מורידין:

והתניא - בניחותא:

ולילף מיניה - דמה מצורע עשיר אינו יוצא בקרבן עני אף מטמא מקדש עשיר נמי לא יצא בקרבן עני:

הוא - משמע הוא ולא אחר:

מתני' כבשים קודמין לעזים - דבכל דוכתא כתיב מן הכבשים והדר מן העזים תקחו וכן או לשה בכבשים או בעזים:

יכול - האומר הרי עלי עולה ויש לו כבש ועז יביא כבש:

ה"ג **ת"ל ואם כבש יביא קרבנו לחטאת** ולא גרסינן **אם עז**:

ת"ל ואם כבש יביא וגו' - ולעיל מיניה כתיב והביא את קרבנו שעירת עזים כאן הקדים עז לכבש ובחטאת יחיד כתיב. אלמא איזה שירצה יקריב:

תורין קודמין לבני יונה - דברוב מקומות כתיב ברישא תורין והדר בני יונה:

דף כח:

בקינוח סעודה - לאחר אכילתו:

כריך ידיה בשיראי - כדי שלא ילכלך ידיו בבשר ובדם:

אחוי בידיה - בלשון גסות וליצנות ומרד במלכות:

למטרפסיה - לגמולו. לישנא אחרינא למלקותו:

לא תנא - לא שנה משנה:

ואם כבש - היינו קרא דמתני' דקדריש מיניה ר"ש ששניהם שקולים דכתיב לעיל מיניה והביא (את) קרבנו שעירת עזים: